

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Zhodnocení makroekonomického vývoje a stavu
ekonomiky Ukrajiny**

Bc. Svitlana Sovtan

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Svitlana Sovtan

Podnikání a administrativa

Název práce

Zhodnocení makroekonomického vývoje a stavu ekonomiky Ukrajiny

Název anglicky

Evaluation of Macroeconomic Development and State of Economy of Ukraine

---

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit vývoj a stav ekonomiky Ukrajiny. Bude zkoumána situace od roku 1991 a identifikovány hlavní události, které ovlivnily ukrajinskou ekonomiku. Budou posouzeny příčiny a pozadí, které vedly k dílčím krizím. V rámci práce budou zjištěny a vyhodnoceny regionální rozdíly z hlediska makroekonomických ukazatelů. V práci budou vyhodnoceny faktory, které nejvýznamněji pozitivně a negativně ovlivňují ekonomický rozvoj tohoto státu.

Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Vzhledem k zaměření práce budou informace získávány nejen z českých materiálů, ale podstatné budou i zahraniční. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Významným zdrojem dat je databáze ukrajinského statistického úřadu. Využita bude metoda deskripce, komparace, analýzy a syntézy.

Doporučený rozsah práce

70 – 85 stran

Klíčová slova

ekonomická krize, ekonomický růst, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, průmysl, Ukrajina

---

Doporučené zdroje informací

- ARKAS, Mykola. Istorija Ukrajiny – Rusi. Vyd.1. Kyiv: Holodnyi Yar, 2013. 436 s. ISBN 978-966-2401-00-4
- ASLUND, Anders. How Ukraine Became a Market Economy and Democracy. Washington, DC: Peterson Inst for Intl Economics, 2009. 256 s. ISBN 0-88132-427-2
- HAIDUCKYI, Pavlo. NeZalezhna Ukrajina. Vyd.1. Kyiv: Informacijni systemy, 2014. 527 s. ISBN 978-617-7141-03-6
- PASHAVER, Anatolij, VERXOVODOVA, Lidia. Formirovanie krupnogo chastnogo kapitala v Ukraine. Vyd.1 Kyiv: Millenium, 2004. 230 s. ISBN: 966-8063-48-1
- ROSE, Gideon. Crisis in Ukraine. Washington, DC: Council on Foreign Relations, 2014. 128 s. ISBN: 9780876095850
- TYMYCHKO, Natalija. Ekonomichna Istorija Ukrajiny.Vyd.1. Kyiv: Kneu, 2005. 204 s. ISBN 966-574-759-2

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 10. 2015

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 25. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení makroekonomického vývoje a stavu ekonomiky Ukrajiny" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.3.2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Daně Staré Ph.D. za odborné vedení, pomoc a cenné rady při zpracování této diplomové práce a také své mamince a sestře za trpělivost a podporu během celé doby studia.

Zhodnocení makroekonomického vývoje a stavu ekonomiky Ukrajiny

Souhrn

Tato diplomová práce posuzuje vývoj a stav ekonomiky Ukrajiny od roku 1991. Zaměřuje se na vývoj mezinárodního obchodu, vnějšího dluhu, hlavních sektorů ekonomiky a také je znázorněn průběh monetární politiky, politiky nezaměstnanosti a státního dluhu v zemi od prohlášení nezávislosti. Je hodnocen vliv dílčích krizových událostí - zejména hyperinflace roku 1993, ekonomické krize roku 1998 a 2008, východní konflikt s Ruskem a anexe Krymu - na ekonomický růst na Ukrajině. Do roku 1999 se ukrajinská ekonomika nacházela v recesi a byla doprovázena různými měnovými a ekonomickými krizemi. Od roku 2000 začíná další kapitola s velkým ekonomickým růstem, polepšením investičního klimatu a přílivem finančních prostředků do země. Situaci následně zhorší světová ekonomická krize v roce 2008, která se do Ukrajiny dostane v letech 2009-2010 a ukáže velkou zranitelnost ukrajinské exportně orientované ekonomiky a nedostatek hlubokých strukturálních reforem. Po stabilizaci stavu v letech 2010 až 2012 Ukrajinu zaskočí další politická krize, která se rychle přesune na ekonomiku, anexe Krymu a přetrvávající konflikt na východě země.

Klíčová slova: ekonomická krize, ekonomický růst, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, průmysl, Ukrajina

Evaluation of Macroeconomic Development and State of Economy of Ukraine

Summary

The thesis is focused on the state and development of Ukrainian economy since 1991. It investigates the development of international trade, external debt, monetary policy, unemployment rate, government finance and important economic sectors in the country. The aim of the study is also to evaluate the effect of partial risk events, like hyperinflation in 1993, the economic crisis in 1998 and 2008, East conflict with Russia and the annexation of the Crimea on economic growth and some other macroeconomic indicators in Ukraine. The Ukrainian economy had been experiencing an economic recession until 1999 and was accompanied by various monetary and economic crises. From 2000 to 2008 Ukraine's GDP grew at higher rate and there were the uplift of the investment climate and the influx of FDI into the country. The situation worsens global economic crisis in 2008 and shows the vulnerability of the Ukrainian export-oriented economy and a lack of profound structural reforms. After stabilizing the situation, Ukraine moved to another political crisis in 2013. Recent economy was highly affected by the annexation of the Crimea and the ongoing eastern conflict with Russia, which started in 2014.

Keywords: economic crisis, economic growth, gross domestic product, inflation rate, unemployment, industry, Ukraine

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Základní charakteristiky Ukrajiny.....	15
3.1.1 Politické uspořádání státu	15
3.1.2 Obyvatelstvo a geografická poloha Ukrajiny	16
3.1.3 Významné historické události.....	16
3.1.3.1 Ústava Ukrajiny a měnová reforma 1996.....	17
3.1.3.2 Oranžová revoluce na Ukrajině	18
3.1.3.3 Konflikt s plynem v letech 2008 až 2009	19
3.1.3.4 Euromajdan.....	20
3.1.3.5 Anexe Krymu	20
3.1.3.6 Konflikt na východě Ukrajiny	21
3.1.4 Stručný přehled ekonomiky Ukrajiny	22
3.2 Politika zaměstnanosti Ukrajiny	23
3.3 Monetární politiky a centrální banka Ukrajiny	27
3.4 Zahraniční obchod Ukrajiny	34
3.5 Významné odvětví ekonomiky Ukrajiny	38
3.5.1 Průmysl	40
3.5.2 Zemědělství.....	41
3.5.3 Služby	42
3.6 Vnější dluh Ukrajiny	44
4 Vlastní práce	48
4.1 Vývoj HDP na Ukrajině	48
4.2 Vývoj nezaměstnanosti na Ukrajině.....	53
4.3 Inflace na Ukrajině	61
4.4 Vývoj zahraničního obchodu Ukrajiny	65
4.4.1 Struktura zboží zahraničního obchodu	68
4.4.2 Geografická struktura zahraničního obchodu	70
4.4.3 Přímé zahraniční investice	71
4.5 Významné sektory ekonomiky Ukrajiny	74
4.6 Vnější dluh Ukrajiny	77

4.7 Státní rozpočet Ukrajiny	80
5 Výsledky a diskuse	82
6 Závěr.....	91
7 Seznam použitých zdrojů	92
Přílohy.....	xcix

Seznam obrázků

Obrázek 1 Index průmyslové produkce Ukrajiny od roku 2010	41
Obrázek 2 Dynamika počtů podniků ve službách v období 2010 - 2014 na Ukrajině	44

Seznam tabulek

Tabulka 1 Příjmy státního rozpočtu a příjmy z privatizace v letech 1992 – 1997 v mil. UAH.....	39
Tabulka 2 Vývoj nominálního a reálného HDP a HDP na obyvatele na Ukrajině v letech 1990 - 2015	49
Tabulka 3 Přehled nezaměstnanosti a mezd na Ukrajině v letech 2000 – 2015.....	56
Tabulka 4 Nezaměstnanost podle pohlaví, věkových skupin a místa bydlení na Ukrajině v roce 2015.....	57
Tabulka 5 Přehled počtu registrovaných na úřadě práce, počtu uchazečů na 10 pracovních míst a průměrné měsíční hodnoty dávek v nezaměstnanosti na Ukrajině v letech 2010 až 2017	58
Tabulka 6 Míra nezaměstnanosti obyvatelstva v regionech ve věku 15 - 70 na Ukrajině ve vybraných letech	59
Tabulka 7 Index spotřebitelských cen za výrobky a služby v letech 2002 - 2016 (v %)	64
Tabulka 8 Struktura vyváženého zboží na Ukrajině v roce 2006 a 2016 (tis. USD).....	69
Tabulka 9 Struktura dováženého zboží na Ukrajině v roce 2006 a 2016 (tis. USD).....	70
Tabulka 10 Geografická struktura zahraničního obchodu Ukrajiny v letech 2013 a 2015 (v %).....	70
Tabulka 11 Země, které mají největší podíl na importu a exportu výrobků Ukrajiny a přehled těchto výrobků v roce 2016	71
Tabulka 12 Přímé zahraniční investice na Ukrajině od roku 1995 - vždy k 1.1. (mil. USD)	73
Tabulka 13 Index průmyslové a zemědělské produkce na Ukrajině v letech 2010 - 2016 (v %).....	76
Tabulka 14 Index průmyslové produkce v regionech v roce 2016 (v %).....	77
Tabulka 15 Přehled vnějšího dluhu Ukrajiny vždy k 1.1. v letech 2005 - 2016 (mil. USD)	78
Tabulka 16 Poměr různých složek dluhu na celkovém vnějším dluhu od roku 2005 (v %).....	79
Tabulka 17 Obecné ukazatele státního rozpočtu Ukrajiny (mil. UAH)	81
Tabulka 18 Přehled hlavních událostí ve vývoji ukrajinské ekonomiky od začátku nezávislosti.....	82
Tabulka 19 Pozitivní a negativní vlivy na vývoj ukrajinské ekonomiky	89
Tabulka 20 Vývoj HDP na Ukrajině, Rusku, Bělorusku a Kazachstánu v letech 1991 - 20015 (v %)	99

Tabulka 21 HDP na obyvatele ve vybraných zemích v letech 1991 - 2015 (constant 2005 US \$).....	c
Tabulka 22 Podíl služeb, zemědělství a průmyslu na HDP Ukrajiny v letech 1992 - 2015 (% z HDP).....	ci
Tabulka 23 Podíl služeb, zemědělství a průmyslu na HDP v Rusku a Eurozóně v letech 1992 - 2015 (%).....	cii
Tabulka 24 Počet obyvatel a úhrnná porodnost na Ukrajině v letech 1991 - 2016 (v tis.).....	ciii
Tabulka 25 Vývoj počtu nezaměstnaných na Ukrajině v letech 1995 - 2015 (v tis. osob).....	civ
Tabulka 26 Zaměstnanost ve vybraných sektorech ekonomiky ve vybraných letech (v %).....	cv
Tabulka 27 Index spotřebitelských cen na Ukrajině a kurz hřivny k dolaru US v letech 1991 - 2017 (v %).....	cvi
Tabulka 28 Inflace ve vybraných státech v letech 1996 - 2015 (v %).....	cvii
Tabulka 29 Vývoj exportu a importu na Ukrajině v letech 1992 - 2015.....	cviii
Tabulka 30 Čistý export na Ukrajině v letech 1992 - 2015 (mil. USD).....	cix
Tabulka 31 Vývoj přímých zahraničních investic na Ukrajině v letech 1992 - 2015.....	cx
Tabulka 32 Struktura přímých zahraničních investic na Ukrajině v roce 2016.....	cxii
Tabulka 33 Přidaná hodnoty hlavních sektorů ekonomiky v letech 1991 - 2015 (v %).....	cxiii
Tabulka 34 Veřejný dluh Ukrajiny podle měn v roce 2016.....	cxiiii
Tabulka 35 Průměrná mzda a průměrná měsíční hodnota dávek v nezaměstnanosti v letech 2010 - 2015.....	cxv

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj HDP na Ukrajině, Rusku, Bělorusku a Kazachstánu v letech 1991 – 2015 (v %).....	50
Graf 2 HDP na obyvatele ve vybraných zemích od roku 1991 (konstantní 2005 US \$).....	51
Graf 3 Podíl služeb, zemědělství a průmyslu na HDP Ukrajiny v letech 1992 - 2015 (% z HDP).....	52
Graf 4 Podíl služeb, zemědělství a průmyslu na HDP v Rusku a Eurozóně v letech 1992 - 2015 (% z HDP).....	53
Graf 5 Počet obyvatel a úhrnná porodnost na Ukrajině v letech 1990 - 2016 (v tis.).....	54
Graf 6 Vývoj počtu nezaměstnaných na Ukrajině v letech 1995 - 2015 (v tis. osob).....	55
Graf 7 Průměrná nominální mzda a průměrná měsíční hodnota dávek v nezaměstnanosti v letech 2010 - 2015 (v UAH).....	59
Graf 8 Zaměstnanost ve vybraných sektorech ekonomiky Ukrajiny ve vybraných letech (v %).....	61
Graf 9 Index spotřebitelských cen na Ukrajině v letech 1991 - 1994 (v %).....	62
Graf 10 Index spotřebitelských cen a kurz hřivny k dolaru US na Ukrajině v letech 1994 - 2015 (v %).....	63
Graf 11 Míra inflace ve vybraných státech v letech 1996 - 2015 (v %).....	65
Graf 12 Vývoj exportu a importu na Ukrajině v letech 1991 - 2015.....	67
Graf 13 Čistý export na Ukrajině v letech 1994 - 2015 (mil. USD).....	68
Graf 14 Vývoj přímých zahraničních investic na Ukrajině v letech 1992 - 2015 (v % z HDP).....	72
Graf 15 Struktura přímých zahraničních investic na Ukrajině ke dni 1.10. 2016 (v %).....	74
Graf 16 Přidaná hodnota průmyslu, zemědělství a služeb na Ukrajině v letech 1991 – 2015 (roční procento růstu).....	75
Graf 17 Veřejný dluh Ukrajiny v roce 2016 podle měn (v %).....	80

Seznam zkratek

EEU – Eurasijský ekonomický svaz

EU – Evropská Unie

HDP – hrubý domácí produkt

NBU – Nacionální bank Ukrajiny

MMF – Mezinárodní měnový fond

SNS – Společenství nezávislých států

UAN – Ukrajinská hřivna

UKRSTAT – Ukrajinský statistický úřad

USD – Americký dolar

1 Úvod

Ukrajina je stát, který je v poslední době předmětem pozornosti z různých hledisek.

Od začátku své existence Ukrajina prodělala dlouhou cestu k nezávislosti, liberalizaci a demokracii přes odlišné vnitřní a vnější překážky. Pro stát je charakteristické velký počet krizových období, které byly způsobené jak interními, tak i externími prvky. Od složitých 90. let s hyperinflací, ekonomickými a měnovými krizemi přes ohromující ekonomický růst na začátku roku 2000. Ukrajina se dostala do nového, ale ne o víc jednoduchého období s válečnými konflikty v zemi a anexí celého regionu. Od roku 2013 se stát musel přizpůsobit zcela novým podmínkám vývoje a začít bránit své území, občany, názory

a svobody. Bez pochyb událost z roku 2014, kdy poloostrov Krym byl připojen k Rusku v důsledku referenda, vyvolala velkou pozornost a kritiku skoro všech vyspělých států, mezinárodních organizací a odborné veřejnosti. Tato skutečnost nepochybně ovlivnila jak ekonomiku státu, tak i jeho politický a sociální vývoj do budoucna. Přetrvávající východní konflikt má přímou odezvu na ekonomickém růstu země a na dalších spojených oblastech jako je nezaměstnanost, inflace, vývoj zahraničního a vnitřního obchodu, státní dluh, investiční prostředí atd.

Výběr Ukrajiny není náhodný. Tento stát byl zvolen hlavně kvůli své aktuálnosti, velkým počtem krizí jak ekonomických, tak politických a jako zajímavý příklad ekonomiky, která prožívá dost velké transformace v současné době spojené s válkou a změnami hranic.

Práce se zaměřuje většinou na ekonomický růst v zemi, celkový průběh nezaměstnanosti a také na nezaměstnanost podle pohlaví, věkových skupin a sektoru ekonomiky, hodnotí také regionální rozdíly z hlediska míry nezaměstnanosti. Dál je hodnocen vývoj indexu spotřebitelských cen od roku 1991, inflace na výrobky a služby ve státě a srovnání míry inflace s vybranými státy. Následuje také vyhodnocení zahraničního obchodu s jeho geografickou a zbožovou strukturou a vývoj přímých zahraničních investic. Práce charakterizuje vývoj jednotlivých sektorů ekonomiky, jako jsou služby, zemědělství a průmysl a jejich přínos na HDP ve státě. Na závěr je uvedena struktura vnějšího dluhu za poslední léta a základní ukazatele státního rozpočtu.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zhodnotit vývoj a stav ekonomiky Ukrajiny. Bude zkoumána situace od roku 1991 a identifikovány hlavní události, které ovlivnily ukrajinskou ekonomiku. Budou posouzeny příčiny a pozadí, které vedly k dílčím krizím. V rámci práce budou zjištěny a vyhodnoceny regionální rozdíly z hlediska makroekonomických ukazatelů. V práci budou vyhodnoceny faktory, které nejvýznamněji pozitivně a negativně ovlivňují ekonomický rozvoj tohoto státu.

2.2 Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Vzhledem k zaměření práce budou informace získávány nejen z českých materiálů, ale podstatné budou i zahraniční. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Významným zdrojem dat je databáze ukrajinského statistického úřadu, centrální banky Ukrajiny, Světové banky, ministerstva financí Ukrajiny, MMF atd. Část dat je v časových řadách od roku 1991 až 2015 nebo 1996 až 2016. Využita bude metoda deskripce, komparace, analýzy a syntézy dat. U některých dat je použita horizontální analýza s použitím procentní změny ukazatelů:

$$\Delta X = (X_1 - X_0) / X_0 \quad (1)$$

Také bude použita vertikální analýza, výsledkem které je informace o struktuře sledovaného jevu většinou v procentech, např. podíl vládního dluhu na celkovém vnějším dluhu země. Data jsou zpracována do tabulkové a grafové podoby.

Pro všechna data z ukrajinského statistického úřadu platí následující poznámky: v letech 2014 až 2015 nemají data zahrnuto okupovanou část Krym a město Sevastopol; v roce 2016 data nemají zahrnuto okupovanou část Krym, město Sevastopol a teritorium východního konfliktu.

3 Teoretická východiska

Ukrajina je země s velkým kulturním a historickým dědictvím. V průběhu 10. a 11. století se stala centrem prvního východního slovanského státu – Kyjevská Rus – jednoho z největších a nejsilnějších států v tehdejší Evropě, jehož náboženské dědictví položilo základy pro ukrajinský nacionalismus a touhu po samostatnosti na další století. Teritorium Ukrajiny, oslabené vnitřními hádkami a mongolskými invazemi nakonec bylo připojeno k vévodství Litvy a pak následně k polsko-litevskému společenství.

Jak uvádí Semenenko (2009, s. 25), znovuzrození ukrajinské etnické komunity znovu začíná v 17. století jako reakce proti polské nadvládě. Hejtmanský stát, navzdory neustálému moskevskému tlaku, dokázal zůstat autonomní více než 100 let a měl nezanedbatelnou roli v růstu a rozvoji ukrajinské společnosti. Ve druhé polovině 18. století byla většina ukrajinských etnografických území absorbována ruskou říší. První období nezávislosti ve 20. století dosáhla Ukrajina po pádu carského Ruska v roce 1917. Krátkodobá nezávislost trvala 3 roky (1917-1920) a byla zničena sovětskou vládou. Toto období se stalo pro ukrajinský národ jedno z nejtěžších. Politika kolektivizace prováděna Moskvou ve 20. – 30. letech měla za následek dva hladomory na Ukrajině v letech 1921-1922 a 1932-1933, kdy podle různých výpočtů zemřelo hladovou smrtí od 3,5 do 9 mil. osob. Velké stalinské represe zabily ohromné množství lidí, mezi kterými byla inteligence, spisovatelé, vědci, učitelé atd.

Konečnou nezávislost Ukrajina dosáhla až po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991, avšak cesta k demokracii a prosperitě osamostatněného státu trvá už více než 25 let. Pravděpodobně bude muset ukrajinský národ ještě chvíli bojovat s dědictvím státní kontroly, šířením korupce, pozastavenými reformami, privatizací, občanskými svobodami.

3.1 Základní charakteristiky Ukrajiny

Kapitola představuje základní informace o Ukrajině, jako je politické uspořádání, geografické informace, významné historické události a krátký přehled ekonomiky.

3.1.1 Politické uspořádání státu

Politický systém Ukrajiny je stále ve fázi vývoje všech jeho složek. Vznik a vývoj ukrajinského politického systému je v přechodu od totalitního k demokratickému uspořádání. Problémy vývoje jsou zejména v pomalém tempu politické strukturace společnosti a nedokončení procesů, které by vedly k systému s více politickými stranami. Podle Hetmanchuka a kol. (2010, s. 38) nová etapa ve vývoji politického systému na Ukrajině přišla s přijetím ústavy Ukrajiny 28. června v roce 1996. Základní zákon státu určil principy vzniku a vývoje politického systému a odhalil obsah a funkce státu. V zemi je neustále aktivní proces tvorby nového typu politického systému, který je vidět při tvorbě místních orgánů, zavedení prezidentské moci, oddělení politické moci a mechanismu brzd a protivah.

Podle analytické zprávy Centra Razumkova (2015, s. 13) prošla Ukrajina od roku 1991 několika etapami stanovení politického uspořádání: od vzniku více politických hnutí, která byla pouze formální, na začátku roku 1991 až po rozvoj mírného pluralismu, kdy převažují 3 až 5 politických hnutí v roce 2010. Při vládě prezidenta Janukovyče se velmi rychle rozšiřuje tendence monopolizace politického prostoru jedním hnutím. Velmi se oslabilo pozice politických stran, které vznikly v roce 1991, vzniká politický systém s jednou převažující stranou - stranou Regionů prezidenta Janukovyče. Po událostech Majdanu během období 2014 a 2015 se zase výrazně změnila struktura a poměr mezi politickými stranami. Část politického prostoru okupovaly strany a hnutí, které byly vytvořeny během protestů a po jejich dokončení. Začala se šířit tendence, kdy politická strana je velmi silně závislá na jejím vůdci, což snižuje možnosti pro dlouhodobý rozvoj této strany, například radikální strana O. Lyashko.

Ukrajina je unitární stát, parlamentně-prezidentská republika se samostatnou výkonnou, soudní a zákonodárnou mocí. Centrálním orgánem výkonné moci je vláda - Kabinet ministrů. Nová ústava byla schválena Nejvyšší radou (Nejvyšší rada nebo parlament)

v červnu 1996. Od roku 2006 většina poslanců ve 450členném jednokomorovém parlamentu tvoří koalici, kterou volí premiér a ostatní ministři.

3.1.2 Obyvatelstvo a geografická poloha Ukrajiny

Podle ukrajinského statistického úřadu představoval počet obyvatel v roce 2000 49 mil., který za deset let klesl až o 4 mil. osob. V dnešní době, podle statistik z února roku 2015, se počet obyvatelstva Ukrajiny přibližně pohybuje kolem 42 mil. bez zahrnutí dočasné okupované republiky Krym a města Sevastopol. Úředním jazykem je ukrajinština, kterým mluví 67 % obyvatel. Velká skupina obyvatelstva -přibližně 24 %, většinou východní část - mluví rusky. Ukrajina nemá státní náboženství. Drtivá většina obyvatelstva se řadí mezi křesťany, dvě třetiny populace jsou ortodoxní křesťané, ukrajinská římskokatolická církev počítá 8 až 10 % následovníků z celé populace. Muslimští a židovští přívrženci tvoří méně než 1% z celkového počtu obyvatel.

Jak uvádí Syrotenko a kol. (2000, s. 13), plocha Ukrajiny představuje 603 550 km² a díky tomu je druhým největším státem Evropy po Rusku. Země hraničí s následujícími státy: Bělorusko 891 km, Maďarsko 103 km, Moldavsko 940 km, Polsko 428 km, Rumunsko (na jihu) 176 km, Rumunsko (na jihozápadu) 362 km, Rusko 1,576 km, Slovensko 90 km. Krajina se většinou skládá z úrodné pláně (stepi) a náhorních plošin, hory jsou pouze na západě (Karpaty) a na Krymském poloostrově na jihu. Nejrozšířenější přírodní zdroje jsou železná ruda, uhlí, mangan, zemní plyn, olej, sůl, síra, grafit, titan, hořčík, kaolín, dřevo a orná půda. Mezi velká města patří Kyjiv – hlavní město, Donetsk, Dnepropetrovsk, Lviv atd.

3.1.3 Významné historické události

Kapitola představuje z ekonomického úhlu pohledu krátký výběr nejdůležitějších událostí, které tak či onak ovlivnily budoucí vývoj uvedeného státu.

Nezávislost Ukrajiny

Jak označuje Lanovyk a kol (1999, s. 48), po rozpadu Sovětského svazu prvního prosince roku 1991 bylo na Ukrajině provedeno referendum, kterého se zúčastnilo 84 %

obyvatelstva, 90,3 % z nich hlasovalo pro nezávislost Ukrajiny. Leonid Kravchuk byl zvolen prezidentem a získal 61,6 % hlasů. 24 srpna 1991 Ukrajinský parlament prohlásil nezávislou Ukrajinu. S nezávislostí Ukrajina také získala několik zásadních problémů, které bylo třeba naléhavě řešit: otázka státních hranic, odstranění jaderných zbraní, rozdělení Sovětského loďstva na Černém moři, ekonomická situace a energetika. Formování politického uspořádání, občanského zákoníku a nové měny také mělo být prioritou pro tehdejší vládu, avšak projde až za 6 let, než se konečně ukrajinští politici a ekonomové dohodnou na určitém řešení.

3.1.3.1 Ústava Ukrajiny a měnová reforma 1996

Jak popisuje Hal'chynsky (2011, s. 8), dne 7. listopadu v roce 1992 prezident Ukrajiny podepsal dekret "o reformě měnového systému Ukrajiny", podle kterého od 11.12.1992 kuponokarbovanets byl zaveden do oblasti bezhotovostních oběhů. Funkce ruského rublu v peněžním oběhu se na Ukrajině zastavila. Ukrajinský kuponokarbovanets získal statut prozatímní národní měny a stal se jediným platebním prostředkem v zemi. Ukrajina nechtěla nechat zónu rublu, jak to udělali pobaltské státy a tím se vyhnuli hyperinflaci. Estonsko a Lotyšsko zavedly své vlastní měny v květnu, Litva v říjnu 1992, Kyrgyzstán v dubnu 1993, Moldavsko, Ázerbájdžán, Kazachstán a Uzbekistán na konci roku 1993.

Podle Aslunda (2009, s. 39) chtěla mít ukrajinská vláda přístup k levným ruským půjčkám a surovinám. Vyprodukovala proto tyto státní kupony, které byly platné pouze ve státních obchodech. Potom sloužily i jako hotovost, když se bankovní převody prováděly pouze v rublech a Nacionální Bank Ukrajiny pokračoval poskytovat úvěry v rublech. Tento nekontrolovaný monetární režim se stal hlavním důvodem hyperinflace v roce 1993. Jak uvádí Skomorovych a kol. (2004, s. 24), 25. srpna 1996 byl v médiích oznámen dekret prezidenta Ukrajiny Leonida Kučmy "o měnové reformě na Ukrajině." Podle dekretu prezidenta se uskutečnění měnové reformy konalo ve dnech 2. až 16. září 1996. Po šesti letech od nezávislosti Ukrajina konečně zavedla vlastní měnu. Další významná událost – zavedení ústavy Ukrajiny - proběhla tentýž rok. Spolu s návrhem ústavy od Ústavní komise začali nabízet své projekty i jednotliví vědci. Během let 1990-1996 bylo navrženo 15 návrhů ústavy Ukrajiny. Jak dál informuje autor, hlavní debata vzbuzovala následující okruhy:

- dělba moci,
- národní symboly,
- problém soukromého majetku,
- status republiky Krym,
- status ruského jazyka.

Následně, 28. června roku 1996, byla přijata poprvé v ukrajinské historii ústava nezávislého státu, která nakonec upevnila právní základ země, její suverenity a územní hranice.

3.1.3.2 Oranžová revoluce na Ukrajině

Jak zmiňují Marples a Mills (2015, s. 13), třetí prezident Ukrajiny (2005-2010) byl zvolen v druhém kole 26. prosince 2004 a vryl se do paměti "oranžovou revolucí", která začala 21. listopadu 2004, když Ústřední volební komise oznámila předběžné výsledky prezidentských voleb na Ukrajině, podle kterých s rozdílem 3 % vyhrál Viktor Janukovyč. Juščenko s rozhodnutím komise nesouhlasil a podal žalobu Nejvyššímu soudu Ukrajiny kvůli masivnímu volebnímu podvodu ze strany jeho oponenta. 3. prosince Nejvyšší soud žalobě vyhověl a rozhodl se opakovat hlasování 26. prosince. Masový protest "oranžové revoluce" v závěrečných měsících roku 2004 donutil úřady, aby zrušily zmanipulované prezidentské volby a umožnily nové mezinárodně monitorované volby, ve kterých zvítězil Viktor Juščenko. 10. ledna 2005 Ústřední volební komise prohlásila Juščenka jako vítěze hlasování ve druhém kole.

Jak informuje Karatnycky (2005, s. 3), v době, kdy bylo oznámeno vítězství, nastavila oranžová revoluce nový významný mezník v postkomunistické historii východní Evropy, krok směrem na západ v geopolitice regionu. Ukrajinská revoluce byla jen poslední v sérii vítězství pro "moc lidu" - v Polsku, Maďarsku a Československu proběhly podobné události na začátku 1990, v současnosti v Srbsku a Gruzii. Největšími změnami od roku 2004 byla psychologická revoluce, svobodnější média a návrat k parlamentní republice. Před rokem 2004 byl ukrajinský mediální trh nikoli ve vlastnictví státu, ale kontrolován prostřednictvím omezeného počtu vzájemně propojených klanů oligarchů. Klany pochopitelně podporovaly své vlastní zájmy a bylo mnohem jednodušší manipulovat názorem většiny.

Jak popisuje Wilson (2005, s. 9), tato revoluce se stala jednou z největších nenásilných revolucí na Ukrajině a přímo ovlivnila vývoj a výsledek prezidentských voleb. Dostala jméno po barevných symbolech prezidentského kandidáta Viktora Juščenka a trvala 2 měsíce - listopad až prosinec 2004. Podle různých zdrojů přibližný počet lidí na hlavním náměstí hlavního města převýšil 5 mln. osob., které přijely z různých koutů země.

3.1.3.3 Konflikt s plynem v letech 2008 až 2009

Konflikty o dodávky plynu mezi Ukrajinou a Ruskem od roku 1991 jsou samozřejmostí jednou za několik let, většinou je důvodem dluh ukrajinského Naftogazu.

Podle Pirani (2009) a portálu RIA Novosti vypukl na konci prosince 2008 nový konflikt mezi Ukrajinou a Ruskou Federací. Rusko obvinilo Ukrajinu z krádeže ruského plynu, zatímco Kyjev obvinění popíral. Následně "Gazprom" zastavil dodávky plynu pro ukrajinské spotřebitele od 1. ledna 2009 z důvodu nepodepsání smlouvy na rok 2009 a 7. ledna Rusko zcela zastavilo dodávky plynu do Evropy, protože Ukrajina zablokovala tranzitní plynovody. Výsledkem bylo, že mnoho evropských zemí, a to zejména ve východní Evropě, se potkalo s problémy při zajišťování domácích a průmyslových spotřebitelů zemního plynu. Ztrátu kvůli přestávce tranzitu plynu do Evropy ruská strana ohodnotila více než 1,2 miliard dolarů. "Plynový" konflikt byl vyřešen 19. ledna 2009 v Moskvě podpisem smluv o dodávkách ruského plynu na Ukrajinu a tranzitu ruského plynu přes ukrajinský plynový dopravní systém. Obě smlouvy byly podepsány na dobu 10 let - od roku 2009 do roku 2019. Ukrajina získala slevu ve výši 20% průměrné ceny pohonných hmot na rok 2009, na rok 2010 by Ukrajina měla platit cenu plynu ve 100 % výši. Také byla sepsána přísná pravidla pro užívání doplňkového plynu a přísné platební podmínky pro Naftogaz Ukrajiny. Otázkou zůstávalo, zda Ukrajina dokáže platit za dodávku plynu měsíčně podle nových cen, když platební potíže vznikaly i při ceně o hodně nižší a bez striktních dat. Tato krize se zapsala jako jedna z největších v ukrajinsko-ruských plynových vztazích. Nikdy za období nezávislosti Ukrajiny Evropu nepotkala tak náhlá a neočekávatelná přestávka plynu ze strany Ruska. Celkově se po těchto událostech Evropa snažila získat další odběry plynu, aby unikla závislosti na jednom odběrateli. Jak uvádí Stern a kol. (2009, s. 11), tato krize byla tak velká hlavně kvůli špatnému načasování ukončení smluv mezi Ruskem a Ukrajinou. Nemělo by být povoleno, aby plynové smlouvy skončily uprostřed zimy. Obecně evropská plynárenská

praxe poukazuje na to, že rok plynu (a smluv o dodávkách plynu) trvá od 1. října do 30. září následujícího roku. I když počasí může ještě být začátkem října chladné, je to daleko lepší situace než ukončení smlouvy 31. prosince. Přesto ani jedna strana neudělala pokus o změnu doby ukončení smluv.

3.1.3.4 Euromajdan

Jak zmiňuje Marples a Mills (2015, s. 26), vnitřní problémy Juščenka a jeho zastánců dovolí jeho soupeři Viktoru Janukovyčovi stát se v srpnu 2006 premiérem a prezidentem v roce 2010. Jeho nesouhlas podepsat dohodu o obchodu a spolupráci s EU v listopadu 2013 ve prospěch užších hospodářských vztahů s Ruskem povede k tříměsíční protestní okupaci centrálního náměstí Kyjeva, kde na začátku protestovali pouze studenti, aktivisté a potom i obyčejní občané. 30 listopadu 2013 bylo vydáno rozhodnutí vyčistit náměstí silou jednotkami Berkut. Protestanti se ale rychle vrátili na náměstí Nezávislosti kvůli nesouhlasu ohledně půjček z Ruska a novým lednovým zákonům. Viktor Janukovyč vydal 16. ledna nové „antiprotestanské zákony“, které měly za cíl omezit svobody projevu a shromažďování. Teď se demonstrace netýkala pouze nepodepsání dohody s EU, ale i budoucnosti Ukrajiny, reforem, korupce a povalení režimu tehdejšího prezidenta.

Podle Hale a Orttung (2016) vedlo vládní rozhodnutí o použití síly na protestní tábor v únoru 2014 k divokým bitvám, což zapříčinilo desítky až stovky mrtvých, mezinárodní odsouzení a náhlý odchod prezidenta do Ruska. Po těchto událostech okamžitě následovala řada změn v sociopolitického systému na Ukrajině, včetně vytvoření nové prozatímní vlády, došlo k obnově předchozí ústavy a výzvy uspořádat nové prezidentské volby během několika měsíců. Prozatímní vláda rozhodla o nových prezidentských volbách 25. května 2014.

3.1.3.5 Anexe Krymu

Na konci demonstrace nařídil v hlavním městě Ukrajiny ruský prezident Putin invazi na krymském poloostrově, i když dlouhodobě nepřiznával přítomnost ruských vojáků na ukrajinském území, jak zmiňuje ve své publikaci Yuhas (2014, s. 5). Důvodem byla ochrana etnických Rusů, kteří tam žijí. Krymský poloostrov má velkou populaci Rusů a má významné proruské cítění. Ozbrojenci v neoznačených uniformách a maskách obsadili

v březnu 2014 letiště a regionální administrativní budovy po celém Krymu. Rusko však v Krymu odmítalo přítomnost ruských vojáků a charakterizovalo je jako místní obranné jednotky. Následně Krym vyhlásil nezávislost na Ukrajině a dne 16. března 2014 se konalo "referendum" pro integraci Krymu do Ruské federace. Výsledky "referenda" v Krymu byly odsouzeny jako nelegitimní ukrajinskou vládou, EU, USA, a OSN.

Jak uvádí Bebler (2015), voliči měli jen dvě možnosti na výběr na hlasovacím lístku: připojit se k Rusku nebo posílit nezávislost Krymu. Po spočtení hlasů až 97 % voličů zvolilo první možnost. Ukrajinská vláda neuznává Krymský poloostrov jako ruské území a tvrdí, že Krym je a zůstane součástí Ukrajiny. Za porušení mezinárodního práva bylo Rusko velmi kritizováno a byly uvaleny ekonomické sankce od USA a EU. Většina z nich trvá až do roku 2017 kvůli ruské podpoře separatistů na východě Ukrajiny.

3.1.3.6 Konflikt na východě Ukrajiny

V dubnu 2014 převzali ruští aktivisté kontrolu nad vládními budovami ve městech a obcích v Donecké a Luganské oblasti. Jak uvažuje Kuran (2015, s. 5), tyto události byly opakováním toho, co se stalo na ukrajinském poloostrově. Obecně lze za důvody vzniku konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou pokládat neschopnost ruské vlády přijmout západní kurz Ukrajiny, odmítnutí západního pořádku, strach z revolucí, které by vedly k větší nezávislosti na Rusku na celém postsovětském prostoru. Podepsání dohody o obchodu a spolupráci s EU by pro Ukrajinu znamenal příliv vysoce kvalitních levných evropských výrobků. Některé z těchto výrobků by nevyhnutelně skončily v Rusku a nepodléhaly by poplatkům z důvodu dohody o volném obchodu mezi Ukrajinou a Ruskou Federací. Ekonomická dohoda mezi EU a Ukrajinou by vážně uškodila obrazu Ruska jako impozantní světové velmoci.

Podle La Porte (2016) se nemohla ukrajinská vláda bránit ruské invazi na Krymském poloostrově. Když podobná situace nastala na východě státu, oznámila, že hranice bude chránit, a začala mobilizaci. V polovině roku 2016 Organizace spojených národů ukazuje, že konflikt, který i nadále pokračuje, zabil více než 9 400 osob, zraněných je kolem 21 532 od poloviny dubna 2014. Následky konfliktu již jsou vidět a jsou většinou negativní nejen pro Ukrajinu a Rusko, ale také pro Evropu. Konflikt oslabil mezinárodní právní řád,

zapříčinil větší militarizaci postsovětského prostoru. Také je vidět klesající poptávka a hospodářský růst účastníků konfliktu, snížení životních standardů. Na Ukrajině je velká inflace v důsledku válečných výdajů, nedostatek přímých zahraničních investic, zastavuje se ekonomická produkce, dochází k velkým vojenským ztrátám. I když tyto dvě země mají velkou společnou historii a kulturu, v ukrajinských médiích se Rusko obecně zobrazuje jako největší nepřítel, což bude velmi obtížně změnit do budoucna.

3.1.4 Stručný přehled ekonomiky Ukrajiny

Ukrajinská republika byla nejdůležitější hospodářskou součástí bývalého Sovětského svazu po Rusku. Jak popisuje Aslund (2009, s. 48), její úrodné černozemě tvořily více než jednu čtvrtinu sovětské zemědělské produkce a také do jiných republik dovážela značné množství masa, mléka, obilí a zeleniny. Těžký průmysl vyráběl unikátní zařízení (například potrubí o větším průměru), která byla také vyvážena do jiných oblastí bývalého Sovětského svazu. Země se stala centrem strojírenství, hlavní střediska byla v Charkovi a Dnipropetrovsku.

Nicméně v roce 1991 se Ukrajina stala jednou z nejhudších republik Sovětského svazu s HDP přibližně \$1.307 per capita, pouze Ázerbájdžán, Gruzie, Kyrgyzstán, Tádžikistán, a Uzbekistán měly ještě horší výsledky, jak uvádí Sutella (2012). I když krach Sovětského svazu umožnil vývoj nových sfér průmyslů, jako je např. maloobchod, bankovní systém, mobilní sítě, potravinářství a automobilová výroba, Ukrajina byla ještě příliš daleko od ekonomické prosperity. Krátce po získání nezávislosti v srpnu 1991 liberalizovala ukrajinská vláda vývoj cen a byl postaven právní rámec pro privatizaci. Jenom rozšířený odpor k reformám ve vládě vedl nikoliv k prosperitě, ale naopak k ústupu. Výstupem byl pokles výkonu ekonomiky v roce 1999 skoro o polovinu ve srovnání s rokem 1991. Růst ekonomiky na začátku 2000 nebyl výsledkem vnitřních reforem, proto netrval dlouho. Značná závislost Ukrajiny na dodávkách energie z Ruska a nedostatek strukturálních reforem dělá tento stát citlivým na vnější šoky. V průběhu roku 2005 odstranila ukrajinská vláda značnou část daňových a celních privilegií, což mělo za následek zmenšení počtu šedé ekonomiky. Další vylepšení bylo nutné v oblasti vývoje kapitálových trhů, boje proti rozsáhlé korupci a zlepšení právního rámce.

Podle Mel'nyka (2012, s. 11) byla ukrajinská ekonomika do roku 2008 navzdory politickým hádkám mezi premiérem a prezidentem progresivní. Avšak v roce 2009 zaznamenala pokles a jeden z nejhorších hospodářských výkonů na světě. V lednu roku 2009, po dvoutýdenní „přestávce“ dodávky plynu do Evropy, se Ukrajina dohodla s Ruskem na desetileté dodávce plynu a na tranzitní smlouvě, podle které se ceny za plyn rovnají světovým. S cílem podpořit hospodářský růst vyzýval MMF Ukrajinu k urychlení tempa a k zvětšení rozsahu reforem. V dubnu 2010 Ukrajina vyjednávala slevu na ruských dodávkách plynu výměnou za rozšíření pronájmu ruské námořní základny na Krymu. Pohyb směrem k Evropské unii, který by zavázal Ukrajinu k hospodářským a finančním reformám výměnou za přístup na trhy EU, byl omezen v listopadu 2013 rozhodnutím prezidenta Janukovyče. V reakci na to skončila 17. prosince 2013 vláda prezidenta Janukovyče. Nicméně konec vlády v únoru 2014 způsobil zastavení pomoci slibovaných 15 miliard dolarů z Ruska. Další vláda se bude pokoušet o stabilizaci ukrajinské ekonomiky díky pomocným balíčkům od MMF.

Po prudkém poklesu ekonomické aktivity v roce 2015 se začínají v roce 2016 objevovat počáteční náznaky stabilizace v souladu s nejnovějšími předpověďmi World Bank Group (2017, s. 99). Bezprecedentní šok z konfliktu na východě a nižších cen světových komodit vedl k poklesu reálného HDP v roce 2015. Ve stejné době došlo k uklidnění konfliktu od září 2015 a reformy přispěly k určité stabilizaci. Nicméně současná politická nejistota představuje vážné riziko pro pokračující reformy a hospodářské oživení na Ukrajině. Deficit vládního sektoru, včetně Naftogazu, byl snížen na 2 % HDP v roce 2015, a to díky přísné kontrole, vyšších cenách plynu pro domácnosti a nižších cenách dováženého plynu. Postupné oživení ekonomiky v roce 2016 a o 2 % v roce 2017 podle předpovědí závisí na pokroku při reformách a na absenci eskalace konfliktu. Úroveň chudoby se početně zvýšil v roce 2015 a předpokládá se, že zůstane vyšší až do roku 2018 s ohledem na postupné oživení ekonomické aktivity, reálných mezd a pracovních míst.

3.2 Politika zaměstnanosti Ukrajiny

Ukrajinské pracovní právo zdědilo značný počet koncepcí a přístupů ze sovětské éry. Přes řadu změn a zvláštních zákonů, které byly přijaty po osamostatnění Ukrajiny, je zdokonalení zákoníku práce nezbytnou podmínkou pro to, aby se ukrajinské pracovní

právo mohlo přizpůsobit potřebám tržního hospodářství (Kheda, Kharenko, 2014, s. 45). Přejít od plánové ekonomiky obecně zhoršil stávající stav politiky zaměstnanosti a vytvořil nové komplikace spojené s restrukturalizací ekonomiky a vytvořením nových forem vlastnictví. Výsledkem bylo nevyhnutelné uvolňování pracovníků podniků při přechodu k tržnímu hospodářství.

Jak zmiňuje Vesel'ak (2009, s 25), s vyhlášením nezávislosti Ukrajiny byly zrušeny podmínky, za nichž státní monopol určoval podnikům formy hospodaření, a byly vytvořeny nezbytné předpoklady svobodného, demokratického, nezávislého výběru podniků nejvhodnějších forem řízení a širokého využití různých forem zaměstnání pracovníků. Také byla poprvé uznána existence nezaměstnanosti na legislativní úrovni, jelikož nezaměstnanost v Sovětském svazu údajně neexistovala. Oficiální trh práce a statistiky neposkytují dostatek informací ohledně deficitu práce v období 1990-1998, kdy ukrajinská ekonomika byla založená na barterovém přístupu a nedoplatky mezd dosahovaly alarmujících rozměrů.

Veřejné služby zaměstnanosti a systém dávek v nezaměstnanosti byly založeny v Ukrajině podle zákona o zaměstnanosti v roce 1991, kdy Ukrajina byla jednou z republik Sovětského svazu. Jak říká Kupets (2005, s. 7), navzdory mnoha změnám během let 1991-2003 stále existovalo mnoho podobností v předpisech spojených s nezaměstnaností mezi Ukrajinou a jinými státy postsovětského prostoru. Obecně platí, že veřejné služby zaměstnanosti na Ukrajině, stejně jako v jakékoliv jiné zemi mají dvě hlavní funkce: pomáhat nezaměstnaným při hledání práce a zajistit podporu během období nezaměstnanosti. Bohužel ukrajinská vláda není příliš úspěšná ani v jednom z těchto úkolů. Firmy jsou povinny registrovat všechna volná místa pro uchazeče o práci v místním centru zaměstnanosti, ale kvůli slabému vymáhání práva tak neučiní skoro žádná společnost. Kromě toho někdy veřejné služby zaměstnanosti poskytují školení a doškolování pro dovednosti, které jsou již v přebytku na místních trzích práce. V důsledku toho pravděpodobnost účinnějšího párování a nález dobrého zaměstnání pomocí veřejných pracovních centrů je malá, zatímco transakční náklady na registraci a setrvání v rejstříku jsou vysoké. Výše podpory v nezaměstnanosti byla přibližně do roku 2005 příliš nízká: poměr průměrné dávky v nezaměstnanosti k průměrné mzdě v ekonomice je asi 25-28 %.

Výsledkem bylo, že méně než polovina nezaměstnaných na Ukrajině se registruje na úřadech práce. Lidé spoléhají především na přímé kontakty se zaměstnavateli, na pomoc přátel a příbuzných či na inzerci v novinách nebo internetu spíše než na pomoc veřejných úřadů práce. To naznačuje, že pojištění pro případ nezaměstnanosti nebude hrát významnou roli při určování délky trvání obecné nezaměstnanosti na Ukrajině. Stejně jako v mnoha transformujících se zemích existuje mnoho možností pro neformální činnosti a neregistrované zaměstnání na Ukrajině, často velmi krátkodobé.

V letech 2000 až 2008 ukrajinská ekonomika neuvěřitelně rostla. Toto tempo růstu bylo dosaženo jen z malé části prostřednictvím reformy a hlavně díky příznivým obchodním podmínkám a přílivu kapitálu. Globální krize nicméně skoncovala s tímto trendem a zanechala problémy, z nichž některé byly hluboce zakořeněné v předkrizovém období: rozpadající se infrastruktury, problémové vlastnictví právo, stárnutí populace a systémová korupce. Jak dále zmiňuje Kupets (2005, s. 15) a report od International Labour Organization (2013, s. 40), transformační procesy v ekonomice, komplikovaný krizový čas 2007-2009 na Ukrajině způsobily řadu problémů, zvláště problémy nezaměstnanosti, napětí na trhu práce, nedokonalou regulaci poptávky a nabídky pracovní síly ze strany státu a mechanismů sociální obrany. Státní politika zaměstnanosti neodpovídala tehdejšími podmínkám, nebyla skoro žádná snaha o optimalizaci zaměstnanosti, nepodporoval se rozvoj malého a středního podnikání. Prudký pokles výroby, pracovních míst a růst cen způsobuje růst nezaměstnaných, pokles reálných mezd a chudobu obyvatelstva. Krizová perioda na Ukrajině vyvolala kromě velké nezaměstnanosti sociální nestabilitu, růst kriminality, prohlubující se chudobu obyvatelstva. I přesto, že Ukrajina neratifikovala Úmluvu Mezinárodní organizace práce (č.1) 1919, země přijala právní předpisy pro regulaci pracovního času se zákonnou dobou trvání 40 hodin týdně. V roce 2009 většina lidí pracovala nadměrnou délkou pracovní doby (více než 48 hodin týdně), hlavně se to týká následujících ekonomických činností: maloobchod, opravy motorových vozidel, osobního zboží a domácích spotřebičů, cestovní ruch, stavebnictví a zemědělství. V letech 2004 a 2009 byl zaznamenán pokrok ke zlepšení pracovních podmínek pro všechny, a zejména pro zranitelné skupiny. Ukrajina také udělala důležité kroky k vytvoření právního a institucionálního rámce, který podporuje rovnost žen a mužů a zmenšuje diskriminaci. Legislativní pokrok je vidět, ale provádění právních předpisů a rozvoj vhodných politik zaostávají. Genderové stereotypy přetrvávají, stejně jako nedostatek příležitostí pro ženy

a muže ve veřejném i soukromém životě. Rozdíl v platech v letech 2001 až 2004 značně vzrostl a stanovil 30 %. Ukrajinský systém sociálního zabezpečení pokrývá devět hlavních oborů uvedených v doporučených minimálních standardech z roku 1952, přičemž jsou také zvláštní ustanovení pro oběti černobylské jaderné havárie a pro veterány z druhé světové války. Přibližně 25,4 % rozpočtových výdajů Ukrajina vynaložila na sociální ochranu v roce 2009 a také udělala pokrok k lepšímu systému sociálních benefitů.

Revoluce roku 2013 a protiteroristická operace na východě Ukrajiny přinesly do i tak oslabeného státu výrazný pokles průmyslové výroby, pokles prodeje a ukrajinského exportu a další sociální a ekonomické důsledky. Sice nezaměstnanost uprostřed roku 2015 činila 9,3 %, ředitel ukrajinského think tanku Alexander Ochrimenko oznámil, že na jedno pracovní místo v roce 2013 připadalo dvacet zájemců, v roce 2014 čtyřicet a v lednu 2015 se 56 lidí ucházelo o jedno pracovní místo. Podle Ochrimenka nemají oficiální statistiky nic společného s realitou v tomto období. Podle prognóz World Bank Group (2017, s. 100) by se nezaměstnanost na Ukrajině měla v roce 2020 pohybovat kolem 8,20 %. Stejnou úroveň nezaměstnanosti lze sledovat od roku 2012. Mluví se také o tom, že skutečná nezaměstnanost je o hodně vyšší, jelikož zdaleka ne každý občan se registruje na úřadech práce jako nezaměstnaný, jak již bylo zmíněno výše.

Velmi aktuální otázkou na Ukrajině zůstává odliv pracovní síly a celkově stárnoucí populace. Navíc migrace je jedním z důvodů snížení počtu obyvatel, což vede často k odlivu vysoce kvalifikovaných pracovníků do zahraničí. Podle reportu World Bank Group z roku 2015 mezi oblasti s nejvyšší mírou migrace mezi populací 15 až 70 let patří západní část, nižší migrace je ve východních oblastech a velmi nízkou migraci mají centrální regiony Ukrajiny. Pracovníci ze západních oblastí většinou migrují do centrálních, východních regionů a do hlavního města, tzn. do míst, kde je snazší najít práci. Také lze pozorovat odliv pracovní síly do zahraničí ze všech regionů, největší číslo patří západním oblastem.

Jak popisuje Chernega (2012, s. 472), hlavní směry státní politiky zaměstnanosti od konce 90. let byly efektivní provozování a vytváření nových pracovních míst v podnicích a dalších institucích, podpora pracovní síly školením a vhodná reakce na změny potřeb trhu při těchto školeních, podpora samostatné výdělečné činnosti a podnikání, podpora rozvoje

zaměstnanců, podpora občanů, kteří nejsou schopni soutěžit za stejných podmínek na trhu práce, sociální podpora nezaměstnaných, zajištění sociální ochrany občanů Ukrajiny v zahraničí a mnoho dalších. Také autor uvádí metody ovlivňování úrovně zaměstnanosti v zemi. Ukrajina používá aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti, kam patří finanční podpora v nezaměstnanosti, výplata stipendií v období rekvalifikace, předčasné registrace stáří, neplacené dovolené. Do aktivní zase náleží předkvalifikace a zvýšení kvalifikace, pomoc firmám při nábore nových pracovníků, pomoc při hledání zaměstnání, podpora mobility pracovních sil.

Podle Vyhlášky č. 1008/2012 ze dne 15. října 2012 Kabinet Ministrů Ukrajiny stvrdil program na podporu zaměstnanosti a podporu vytváření pracovních míst na období do roku 2017, kde hlavními úkoly bylo zvýšení zaměstnanosti na venkově, navýšení rozsahu práce a stimulace zájmů zaměstnavatelů k vytváření nových pracovních míst, stimulace podnikání ekonomicky aktivního obyvatelstva, vypracování seznamu klasifikace profesí a profesních standardů a povzbuzování mobility pracovníků.

3.3 Monetární politiky a centrální banka Ukrajiny

V Sovětském svazu neměl bankovní systém tak významnou roli jako v soudobé tržní ekonomice. Úvěrové toky byly stanoveny dle centralizovaného plánu, produkce zboží a služeb byla zpracována státní správou. V nepřítomnosti úvěru a kapitálových trhů byl bankovní systém pouze kanálem, který přiděloval peníze v souladu se "skutečným plánem" (Petryk, 2006).

Podle Aslunda (2009, s. 22) neměla Ukrajina začátkem roku 1994 ani centrálně plánovanou ekonomiku, ani tržní systém. Starý systém přestal fungovat a nový ještě nevznikl. Výkon ekonomiky od roku 1991 do roku 1994 poklesl více než na 48 %. Oficiálně za tři roky nezávislosti zůstaly investice ve státě na velmi vysoké úrovni – 27 % HDP, protože většinou byly veřejně financované. Statistiky z těchto let mají velmi nízkou kvalitu. Se starým systémem zkolaboval také systém statistického sbírání dat. Tehdejší Ministr statistiky byl inertní a neochotný adaptovat se na měnící se podmínky. Hlavním důvodem tak velkého poklesu HDP byla hyperinflace, která dosahovala alarmujících hodnot v roce 1993. Avšak Ukrajina nebyla jedinou zemí z postsovětského prostoru, která měla tyto problémy. Polsko, Jugoslávie a Bulharsko také trpěly vysokou mírou inflace.

Obecně lze říci, že hlavními příčinami hyperinflace na Ukrajině byly: přenechání zóny rublu, nadměrná monetární expanze, příliš velké veřejné výdaje - v průběhu února a března roku 1993 se ukrajinská měnová báze zvětšila o necelých 50 %. Nacionální Bank Ukrajiny neměl žádnou úrokovou politiku a byl podřízený parlamentu, což dělalo jeho půjčky v podstatě státními dotacemi. Přetrvání zóny rublu dalo možnost ukrajinským bankám vydávat úvěry v rublech a tím navyšovat HDP a také komplikovat ekonomickou situaci ještě víc. Na rozdíl od pobaltských států, které přijaly liberalizace cen a tím se vyhnuly určitým problémům, uvedla Ukrajina prozatímní měnu, která měla vyřešit nedostatek hotovosti v oběhu. Hlavní důvod proto byl, že v tu dobu ruská centrální banka kontrolovala všechny hotovostní půjčky.

Jak popisuje Petryk (2006, s. 21), rok 1992 se stal nejhorším rokem pro ukrajinskou ekonomiku z hlediska kontroly inflace a také se stal svým způsobem výjimečným z hlediska celosvětových zkušeností. Pouze pár států ve světě mělo hyperinflaci, která by přesáhla 50 % měsíčně: Maďarsko po druhé světové válce, Německo a Rakousko v 1920, Argentina a Brazílie v roce 1980. Od 1. listopadu do konce 1993 ceny vzrostly 167krát. Ukrajinská centrální banka neměla možnost provádět monetární politiku, jak je to známé. Situace ale byla typická pro státy s hyperinflací. Ceny rostly rychleji, než centrální banka mohla tisknout peníze. Celá společnost fungovala za podmínek stálého inflačního očekávání, což samozřejmě přispělo k usnadnění zvýšení inflace. Držet u sebe peníze bylo nevýhodné, proto se lidé snažili mít co nejmenší částky doma. Další faktory, které hodně přispěly k hyperinflaci v letech 1992-1994, jsou následující: za prvé: tehdejší daňový systém nemohl pokrýt státní výdaje za podmínek, kdy reálný HDP rychle klesal a základ daně se zmenšoval. Stínová ekonomika představovala skoro 50 % celé ekonomiky, tzn. velké daňové úniky. Za druhé: velký nedostatek kapitálových trhů pro státní podniky, které potřebovaly levné úvěry. Za třetí: spoléhání se na seigniorage ve financování rozpočtového deficitu. Tato hyperinflace měla za následek ohromující hospodářský pokles na Ukrajině. Období mezi lety 1994-1998 se stalo obdobím napravování chyb a bojování s hyperinflací. Byla přijata protiinflační opatření, která přispěla ke stabilizaci celkové ekonomické situace. Vydávání státních cenných papírů nahradilo financování státního deficitu tiskem peněz, pokrok v oblasti kontroly bankovníctví, zřízení úvěrových stropů bylo snad jediným možným opatřením pro zpomalení inflace v zemi. Situace se pomalu začala stabilizovat – schodek rozpočtu se snížil z 15 % v roce 1994 na 5 % v roce 1995,

zároveň inflace klesla ze 400 % na 180 %. Nominální směnný kurz ukrajinské prozatímní měny vůči dolaru byl v koridoru mezi 1,8 až 2,25 UAN/USD. V období 1995-1996 inflace a pokles HDP značně zpomalily, směnný kurz byl udržován ve výše uvedeném koridoru, činnost a příjmy domácnosti vzrostly, což vytvořilo příznivé podmínky pro novou monetární politiku. Hlavními úkoly této reformy byly: zavedení ukrajinské měny, směnný kurz mezi novou a starou měnou, vytvoření stabilního měnového systému a transformace peněz na důležitý stimulační faktor sociálního a ekonomického rozvoje. Změna měny proběhla mezi 2. až 16. září s kurzem 100.000 karbovanets/ UAH. Do 15. října bylo možné vyměnit starou měnu za novou v jakékoli komerční bance. Hlavním úspěchem měnové reformy bylo udržení stability peněz na spotřebitelských a devizových trzích a také zvýšení důvěry v novou měnovou jednotku.

Krise v Rusku v roce 1998 ovlivnila také vývoj ukrajinské ekonomiky. Jak uvádí Petryk (2006, s. 36) a Kolodizev a Kolesnichenko (2010, s. 59), krize způsobila hlavně devalvaci měny, odliv zahraničních investorů ze států s tranzitivními ekonomikami, pokles na světovém obchodě a omezení ekonomického růstu na Ukrajině. Obě země v tu dobu trpěly fiskální krizí, absencí strukturálních a daňových reforem. Navzdory společným příznakům krize na Ukrajině nebyla tak dramatická jako v Rusku. Deficit rozpočtu a veřejný dluh na Ukrajině nebyl tak vysoký, struktura zahraničního obchodu byla rozdílná, což Rusko vedlo k horším inflačním účinkům, bankovní systém a trh cenných papírů byl méně vyvíjený na Ukrajině než v Rusku a tím se vyhnul horším následkům. Finanční krize v Rusku se brzy stala vládní krizí, což vyvolalo velkou paniku na finančních trzích. Ukrajině podařilo vyhnout se tomuto tlaku. Začátkem roku 1998 začala Ukrajina spolupracovat s MMF v rámci programu Extended Fund Facility. Účelem tohoto programu bylo posílení státních financí a strukturální reformy zaměřené na podporu hospodářského růstu a zlepšení životní úrovně obyvatelstva, což vedlo k rychlejšímu překonání krize.

Podle Astrova (2006) se během let 2000-2004 podařilo ukrajinské ekonomice zaznamenat ekonomický růst, dokonce jeden z nejvyšších v centrální a východní Evropě. Avšak nedostatek včasných strukturálních reforem, nepříznivé podmínky pro byznys ovlivnily výši přímých zahraničních investic. Výše těchto investic byla jedna z nejnižších z tranzitivních ekonomik v průběhu období 1990-2003. Do 2000 export většinou přispíval k růstu HDP, ale od této doby domácí poptávka začala mít větší váhu. Hlavními faktory

růstu byly devalvace hřivny v roce 1999, rostoucí poptávka v Rusku a na dalších trzích SNS a Asie, vysoké světové tržní ceny oceli a dramatický vzestup domácí poptávky po kapitálových statcích. Přesto v roce 2005 hospodářský růst výrazně zpomalil, hlavně kvůli reprivatizační kampaně a také spádu světové ceny na ocel.

Jak uvádí Giucci (2009, s. 16), do roku 2008 neměla Ukrajina nezávislou monetární politiku, jelikož směnný kurz byl pevně stanoven k USD. Úloha Centrální banky v takovém systému je v zásadě omezena na zásahy na devizovém trhu, tj. na nákup a prodej cizí měny s cílem udržet fixovaný kurz. Po roce 2008 se situace zásadně změnila a NBU zavedla plovoucí směnný kurz. Monetární politika se stala důležitější záležitostí a otázky sazeb na trhu se staly velmi aktuálními. Hovoří-li se o nástrojích měnové politiky, v roce 2009 NBU použily úvěry, repo operace a swapy s cílem poskytnout financování bankám. Přejít ze systému pevného směnného kurzu k cílování inflace je zdoluhavý s řadou technických a politických výzev k překonání. V roce 2009 požadovali politici z různých stran na NBU, aby zmírnila svou restriktivní politiku, což vytvořilo další problémy vyšší inflace, slabší měnu. Také existovala velká úvěrová krize, ale hlavně kvůli nedostatku důvěry, a ne likvidity. Inflace na vrcholu krize dosáhla v květnu 2008 alarmujících hodnot.

Jak říká Levchenko (2015, s. 257), ukrajinská ekonomika trpěla celá desetiletí od nepravdělné inflace, což žádným způsobem nepřispívalo k důvěryhodnosti hřivny. Když byla vysoká inflace na začátku 1990 způsobena transformačními procesy, v budoucnosti byla ale výsledkem špatně koncipované makroekonomické politiky. V jistých obdobích mohla inflace klesnout na velmi nízké hodnoty a dokonce dojít i k deflaci. Je třeba říct, že inflace se rapidně měnila i ve velmi krátké době, což mělo za následek formování vysokých úroků pro vklady a úvěry, dolarizace úspor a půjček a nestabilního prostředí pro podnikatelské činnosti. V zájmu zachování stability, vzhledem k významnému domácímu a vnějšímu riziku v průběhu roku 2014, byla podpora včasného plnění závazků kvůli klientům bank a také vrácení finančních prostředků do bankovního systému nutná. NBU zavedl řadu opatření v oblasti měnové politiky, zejména pokud šlo o stabilizaci na měnovém trhu a cílování inflace. Nicméně intenzivní ekonomická a sociopolitická situace způsobila odliv prostředků z bankovních účtů. Za těchto podmínek NBU potřeboval udržet likviditu bank na správné úrovni, vyhnout se platební krizi

a zajistit včasné plnění závazků bank kvůli vkladatelům – pro NBU to znamenalo půjčky komerčním bankám. Z hlediska jednotlivých nástrojů byl největší objem transakcí prováděn prostřednictvím kanálu overnight (95,2 miliardy UAN). Největší problém - devalvace měny - zůstával však nevyřešen. Kurz kvůli americkému dolaru na mezibankovním trhu klesl na 93,5 %. Úroveň inflace stanovila 24,9 % , ceny výrobců vzrostly o 31,8 % a ukrajinská ekonomika zaznamenala snížení výroby a zaměstnanosti při rostoucích cenách.

Jak zmiňuje Dabrowski (2016, s. 315), prudké oslabení hřivny na pozadí makroekonomické destabilizace a neefektivní provádění měnové politiky vyvolalo pokles důvěry v bankovní systém, což vedlo k významnému snížení vkladů. V důsledku velkých objemů půjček NBU se zápornými reálnými úrokovými sazbami a malé nabídky cizí měny na oficiálním devizovém trhu dosáhl směnný kurz na konci února 2014 úrovně 30,01 UAN / USD. Od té doby díky novému programu MMF a dohodě o příměří v Minsku začala hřivna zase posilovat. V průběhu 2014 a na počátku roku 2015 bylo několik vln paniky na trhu v podobě masivních stažení vkladů v UAN z ukrajinských bank a jejich výměny na cizí měnu. V roce 2015 byla Ukrajina nucena restrukturalizovat část svého veřejného dluhu. Národní banka Ukrajiny ztratila přibližně tři čtvrtiny svých hrubých devizových rezerv od prosince 2013 do února 2015. Tyto ztráty byly částečně obnovené díky úvěru MMF.

Podle Shevchuka (2016, s. 106) byly kroky pro restrukturalizaci hřivny v letech 2008 a 2014 spojeny s prudkým poklesem zahraničního obchodu, průmyslové výroby a maloobchodu, a zároveň výrazným nárůstem spotřebitelských cen. Významy pokles v dovozu a pomalá odezva z vývozu na změnu relativních cen jsou typické výsledky devalvace měny v rozvojových zemích.

Jak říká Yurchyshyn (2016, s. 71), v průběhu let 2014-2016 zažila ekonomika několik krizí, hlavně peněžních. Rozhodně nelze říct, že slabá makroekonomická situace je výsledkem pouze posledních let, problémy spojené s měnou a monetární politikou se shromažďovaly desetiletí. Politické a sociální krize velmi hodně ovlivnila i činnost vlády. Aktivita národní banky se neočekávaně posunula od hlavního úkolu - stability národní hřivny a nízké úrokové sazby - spíše k cílování inflace. Pro daný moment

ukrajinská měna vyžaduje neustálou podporu, úrokové sazby nepodporují aktivitu obyvatelstva, šíří se panické nálady, nedůvěra v monetární politiku a zvětšuje se dolarizace ekonomiky. Je nezbytné si uvědomit, že změny a nové hrozby na celosvětové úrovni budou mít dopad na ukrajinskou ekonomiku, a proto je třeba vytvořit racionální představu o hospodářské činnosti obecně a zejména o měnové politice.

Hlavní cíl monetární politiky pro období 2016-2020 je podle NBU (2016) dosažení cenové stability se zaměřením na specifické kvantitativní cíle inflace. Současně bude NBU sledovat cíle nahromadění a poté udržování přiměřené mezinárodní rezervy. Centrální banka bude k dosažení inflačních cílů měnit svoji operační úrokovou sazbu, která má největší efekt na trh. Ostatní nástroje budou mít podpůrné role a měly by přispět k vyváženému rozvoji finančního trhu. Také budou zajištěná veškerá nutná opatření k pokračování v režimu plovoucího směnného kurzu.

První ukrajinská měna má začátek v roce 1917, kdy Ukrajinská lidová republika prohlásila nezávislost, jak už je známo, na velmi krátkou dobu. První bankovka – 100 karbovantsiv - byla vydaná 19. prosince v roce 1917 a jejím návrhářem se stal ukrajinský grafik Heorhiy Narbut (NBU, 2016). Prohlášení ukrajinské nezávislosti v roce 1991 otevřelo zase cestu k zavedení plnohodnotné národní měny.

Podle Siedenberga a Hoffmanna (1999, s. 85), prošel kurz ukrajinské měny velmi rozdílnými obdobími od začátku svého zavedení. Uměle vytvořená měna – karbovanets - značně devalvovala vůči západním měnám v průběhu let 1991-1995, jelikož poptávka po zahraničním měnám byla vyšší než nabídka. Směnný kurz domácí měny vůči USD se snížil z 1,38 v roce 1995 na 1,88 karbovants/USD v prosinci 1996. Tento rok byl rokem značných změn. Zhodnocení měnového kurzu na 1,76 vůči USD bylo přebráno pro novou nacionální měnu Hryvnia, která byla zavedená v září v roce 1996. Byly provedeny pokusy o udržení směnného kurzu na této úrovni. Nezveřejněným cílem bylo udržet měnu v hranici flukтуаčního pásma 1.7 – 1.9 vůči USD. V říjnu 1996 dosáhla hřivna kurzu 1.89 vůči USD. I když toto číslo bylo v rozmezí flukтуаčního pásma, v zemi se začalo diskutovat o dalším oslabení měny. Jen po 2 měsících od zavedení nové měny, navzdory zásahům centrální banky, se začaly projevovat negativní následky devalvace – zvýšení cen na import a inflace zase jako v době karbovantsya.

Směnný kurz je jedním z nejdůležitějších cen v ekonomice, zvláště pro velmi otevřené ekonomiky. Tudíž je velmi přirozené, že tato otázka je často diskutovaná na Ukrajině, kde ekonomika značná část HDP připadá právě na obchodování (import a export). Většinou se vždy diskutovalo o tom, zda se má centrální banka zaměřovat na externí hodnotu (směnný kurz) nebo vnitřní hodnotu (inlace) hřivny. Výběr směnného kurzu pro rozvojové a tranzitivní ekonomiky byl vždy aktuální. Hlavní otázkou bylo a zůstává, jak tento kurz přispěje k ekonomickému růstu a nejlépe vyhoví konkrétní historické situaci a budoucím očekáváním.

Jak uvádí Giucci a kol. (2006, s. 12), do roku 2000 byla ukrajinská měna fixovaná k USD a hlavním úsilím pro měnu bylo přežít období transformace. Později se ale začalo o hodně víc mluvit o využití dalších režimů směnného kurzu. Situace po roce 1998 nebyla zrovna příznivá pro ukrajinskou měnu, důvěra obyvatelstva a byznysu v hřivnu byla nízká. Velké částky úspor obyvatelstva byly doma v dolarech. Vláda nebyla spokojená s výše popsanou situací a hlavním úkolem monetární politiky se stal návrat důvěry k nacionální měně. V roce 2000 byl směnný kurz hřivny fixně stanoven. Centrální banka pravidelně zasahovala na obě strany trhu (nákup a prodej USD) a zabránila prakticky jakékoli malé odchylky od stanoveného kurzu. Navíc byla monetární politika podřízená politice směnného kurzu.

Jak informuje Sharov (2016, s. 49), v průběhu 2000 - 2005 NBU jako by podporující plovoucí směnný kurz doopravdy dovoloval pouze velmi malé odchylky od stanoveného. Později bylo rozhodnuto přejít na skutečně flexibilní směnný kurz a od 2005 se směnný kurz hřivny jen málo lišil od tržního. V roce 2008 MMF změnil klasifikace směnného režimu na Ukrajině z „de facto dollar peg“ na „managed float“. Reakce na nepříznivé tržní podmínky byla omezená hlavně kvůli slabé administrativní podpoře, což bylo dobře vidět v průběhu krize 2008-2009, kdy se najednou zvýšila poptávka po cizích měnách. Byly uskutečněné kroky pro snížení spekulativního tlaku na domácí měnu a omezení znehodnocení měny.

Jak říká Sharova (2015), aktivita centrální banky v roce 2014 byla velmi kritizovaná zahraničními i tuzemskými odborníky a nejvíce mezinárodními finančními institucemi.

Devizové intervence a fixovaný kurz zmenšovaly měnovou rezervu, nebylo dosaženo stability směnného kurzu. Od roku 2010 začal NBU zase aktivně používat devizové intervence – prodávat cizí měnu. Celkově bylo uskutečněno intervencí na sumu víc než 1,3 mld. USD. Během období 2010-2013 ponechala národní banka hřivnu fixovanou vůči americkému dolaru. Oslabení dolaru vůči euru vedlo v roce 2011 ke znehodnocení hřivny vůči euru na 28 %. Na pozadí politické nestability v roce 2014 začala měna rychle znehodnocovat. Vklady, bankovní a jiné investice se snížily o 357,3 mil USD. Nedůvěra k hřivně vedla k převodu úspor a vkladů z národní měny v cizí, což vedlo k dalšímu znehodnocování hřivny.

Otázka výběru správného měnového režimu je velice složitá a komplikovaná. Za dnešních okolností je několik možností, co by ukrajinská ekonomika mohla zvolit, a co by neměla. Jak zmiňuje Hvorostyna (2016), přivázat hřivnu k rublu by bylo nerozumné, jelikož rubl je závislý na dynamice cen ropy a plynu. Je zřejmé, že zájmy Ukrajiny se liší od zájmů Ruska, proto tyto varianty nepřipadají v úvahu. Americký dolar taky není nejlepší volba, jelikož zahraniční obchodní vztahy z USA jsou minimální. Totéž skoro platí pro euro – podíl států z eurozóny na zahraničním obchodě s Ukrajinou v prosinci až listopadu v roce 2015 stanovil pouze 21,4 %. V důsledku toho měnová politika pevné fixace na koši nebo na volně plovoucí měně Ukrajině nesedí. MMF doporučoval Ukrajině zaměřit se na přechod do režimu pohyblivého kurzu s cílováním inflace. Podle různých názorů není tato politika vhodná kvůli velké otevřenosti ukrajinské ekonomiky a významnému vlivu nemonetárních faktorů na inflaci. Proto by se Ukrajina měla snažit přejít na plovoucí kurz (není volně plovoucí) pod kontrolou národní banky. Centrální banka by měla mít dostatek jak tržních, tak administrativních vlivů na trh a schopně je aplikovat.

3.4 Zahraniční obchod Ukrajiny

Ukrajina je východoevropská země hraničící s Černým mořem, sdílící pozemní hranice s Běloruskem, Maďarskem, Moldavskem, Polskem, Rumunskem, Ruskem a Slovenskem. Ekonomika se vyznačuje velkým deficitem obchodní bilance, hlavní položkou je dovoz energetických zdrojů, především z Ruska a zboží s vysokou přidanou hodnotou. Vývoz se mezitím skládá převážně z kovů a kovových výrobků, zemědělství a dalších produktů s nízkou hodnotou. Navzdory dobrému potenciálu, který země má, nízké produktivitě,

omezené finanční možnosti, zhoršující se infrastruktura, neposilní předpisy a celní postupy jsou překážkou pro lepší vývoj exportu.

Mezi nesporné výhody, které tato země má, patří strategická pozice mezi Ruskem a EU, kvalifikovaná a levná pracovní síla, velký zemědělský potenciál. Zároveň nelze ignorovat rizika a nevýhody, které mohou mít vliv na obchod a zahraniční investice: napětí s Ruskem a meziregionální napětí uvnitř země, velmi nejistá politická a sociální situace, nízká ekonomická diverzifikace a závislost na cenách kovů a dováženého zemního plynu, nadměrné půjčování v soukromém sektoru a rychlé zvýšení veřejného zadlužení, nedostatek likvidity v bankovním systému (Global EDGE, 2015).

Jak zmiňují Crane a Larrabee (2007, s. 4), zahraniční obchod a přímé zahraniční investice jsou položky, které nejvíc přispívají k ekonomickému růstu a životní úrovni obyvatelstva ve světě a zvláště v centrální Evropě a východní Asii. Mezinárodní obchod většinou zvýší kvalitu výrobků, sníží náklady a místním podnikům dovolí vyvážet své produkty na nové trhy, což na konci ovlivní život občanů v konkrétní zemi. Konkurenční tlaky z dovozu zvyšují místní normy kvality, urychlují zlepšení života pro místní občany. Obecně je známo, že výhody ze zahraničního obchodu pro malé ekonomiky jsou dokonce větší. Ukrajina je velká země, ale její ekonomika je dost malá, což jí umožňuje využít velkých výhod. Zahraniční investice, hlavně v centrální Evropě, poskytly kapitál nutný k vytvoření nových továren a k modernizaci starých. Zahraniční investoři poskytli na území bývalého Sovětského svazu nové technologie, know-how, lepší management a marketing. I když jsou přímé zahraniční investice velkou výhodou pro ekonomiku, existují také obavy ze ztráty nacionální kontroly nad průmyslem. Avšak žádná země z centrální Evropy neztratila moc tím, že dovolila přímé zahraniční investice. Do roku 2008, kdy se Ukrajina stala členem WTO, byla vláda dost pomalá, co se týkalo otevírání ekonomiky a hranic pro obchod. Do roku 2003 celkové zahraniční investice nikdy nepřevýšily 800 ml. USD za rok. Potenciální investoři měli velké problémy dostat povolení a licence v momentě, kdy se vládní podniky prodávaly „kamarádům“ režimu. Po roce 2004, kdy proběhla Oranžová revoluce, se tehdejší prezident Viktor Juschenko snažil vytvořit Ukrajinu otevřenou pro byznys, co to nejvíc šlo. Ukrajina zaznamenala od roku 1989 největší recese mezi státy bývalého Sovětského svazu. Po roce 2000 ale začala ekonomika rapidně růst. Faktory, které k tomu přispěly, byly podobné jako u Ruska a u dalších bývalých sovětských

republik: stavba, telekomunikace (zejména mobilní telefony), finance a obchod a osobní služby. Výroba zde měla malou roli. Také je přirozeně, že sektor služeb, který byl zanedbaný dříve, se teď začal rozrůstat. Obecně je možné říct, že do roku 2003 nemohla Ukrajina využívat všechny výhody, které plynou ze zahraničních investic kvůli nízké úrovni těchto investic a špatnému investičnímu prostředí. Ukrajinský vývoz rostl pomalu do 1996, potom dost poklesl mezi roky 1997-1999. Situace ale byla úplně jiná začátkem 2000, ukrajinští podnikatelé začali exportovat ve velkém. Ukrajina také využívala zvýšení cen na světových trzích a poptávku po oceli na trzích Ruska a Číny. Export zcela určitě přispěl k tehdejšímu velkému růstu HDP. Největšími obchodními partnery v tu dobu kromě EU byly Čína, Bělorusko a Rusko.

Jak říká Kulytskyi (2015, s. 18), v posledních letech lze pozorovat poměrně radikální transformaci ukrajinského zahraničního obchodu. Jeho současná fáze byla zahájena v druhé polovině roku 2013, kdy před uzavřením dohody o spolupráci s EU Rusko jednostranně ohlásilo omezení dovozu ukrajinského zboží a komplikace ohledně vojensko-technické spolupráce. Později hybridní válka s Ruskem, přímá vojenská agrese na Krymu a na Donbasu způsobily asi největší změny v ukrajinsko-ruském obchodu od rozpadu Sovětského svazu. Tyto skutečnosti vyvolaly nutnost změny pro ukrajinské podnikatele, kteří začali hledat jiné trhy odbytu pro své produkty. Je třeba také popsat vnitřní transformace, které ovlivnily zahraniční obchod na Ukrajině. Jedná se o částečné nebo úplné vyloučení z přímé účasti v systému zahraničních ekonomických vztahů celých regionů – Krym a Donbas. Exportní činnost Donbasu byla hodně ovlivněná konfliktem a celková výše vývozu tovarů v tomto regionu se razantně zmenšila. Podle ukrajinských statistik se celková hodnota exportu Donetské a Luhanské oblasti snížila víc než o polovinu. Nelegální export z těchto oblastí do Ruska také způsobil velkou ztrátu ekonomiky. Výše ztráty je třeba ještě spočítat, jelikož za dnešních okolností to není reálné. V roce 2015 pokračovala transformace geografické struktury ukrajinského vývozu, která začala v minulých letech. Zejména je vidět rostoucí úlohu EU a Asie pro ukrajinské vývozce a dovozce a klesající úlohu zemí bývalého Sovětského svazu a zvláště Ruska.

Podle Ministerstva ekonomického rozvoje a obchodu Ukrajiny (2016) nebyly v průběhu roku 2016 zachycené velké pozitivní změny ohledně exportu. Vývoz pokračoval klesat ve srovnání s předchozím rokem, dovoz také klesl, ale o něco míň. Negativní tendence,

kteře byly přítomné v minulých letech, jako je nestabilní situace v Luhanské a Donetské oblasti, nedostatek přístupů k úvěrem, systémové problémy zahraničních obchodů zůstaly. V roce 2016 Ruská Federace navíc uvalila embargo na ukrajinské potraviny, což obecně ekonomice neprospělo.

Podle reportu World Bank Doing Business: Equal opportunity for all z roku 2017 je Ukrajina atraktivní země z hlediska investic, a to z několika důvodů: země má velký domácí trh, osvědčený zemědělský potenciál, energie, nerostné suroviny a strategickou geografickou polohu. Kromě toho současná vláda aktivně reformovala investiční klima a země učinila významný pokrok v ukazatelích investičního klimatu Světové banky Doing Business Index. Ukrajina je na 83. místě (z celkového počtu 189 ekonomik) v roce 2016, většinou kvůli zlepšení podmínek v podnikání a registraci majetku. V roce 2014 byly hlavními investory na Ukrajině Kypr, Německo, Nizozemsko, Rakousko a Rusko. Přímé zahraniční investice jsou soustředěny především na energetiku, ale také se investuje do bankovníctví a v zemědělsko-potravinářském odvětví. Přímé zahraniční investice ale na Ukrajině zpomalily v důsledku globální recese a závažné hospodářské krize, která postihla zemi. Po roce 2010, kdy byl příliv investic + 23,7% oproti roku 2009, se situace podstatně zhoršila mezi lety 2012 a 2013. Investice klesly od začátku konfliktu z Ruskem. Rok 2015 byl o něco lepší než předchozí, ale celkově lze zaznamenat velký pokles investic, jelikož ruští investoři stáhli skoro jednu třetinu celkových investic z Ukrajiny. Navíc politická nestabilita, neefektivita a korupce v právním systému, složitost právních předpisů a nařízení, špatné vymáhání smluvních závazků představují vážné překážky pro jakékoliv investice.

Jak uvádí Kirchner a kol. (2015, s. 14.) po roce 2003 začala Ukrajina konečně využívat výhod zahraničních investic, jejich hodnota zůstávala velmi malá, kolem 21 bilionů dolarů v roce 2006 (ve srovnání s Maďarskem, které mělo 88 bilionů dolarů). Německo zůstávalo největším investorem Ukrajiny i na začátku nulových. V roce 2005 Německo zdvojnásobilo svoje investice, když Mittal Group koupila Krivoryzhstal, největší ukrajinský komplex pro výrobu oceli. Hlavně kvůli této události přitáhl v tu dobu ocelový sektor nejvíce zahraničních investic. Také se hodně investovalo do zemědělského průmyslu, automobilového sektoru a obchodu. Přímé zahraniční investice od roku 2004 měly několik fází a pohybovaly se různě rok od roku. Po ekonomické krizi v roce 2008 se investice

zmenšily o polovinu. Po roce 2013 lze sledovat zase velký pokles v zahraničních investicích, hlavní důvodem je nestabilní makroekonomická situace způsobená konfliktem na východě a dalšími událostmi.

Jak zmiňuje Crane a Larrabee (2007, s. 20), jednou z největších překážek pro zahraniční investory a obchod je a byla korupce v Ukrajině. Zkorumpované jsou většinou všechny úrovně vlády, tedy i úředníci vyšších úrovní a soudci. Různé licence a registrační procedury jsou složité a nepřehledné, je časové náročné a drahé je obdržet, různé právní předpisy jsou navrženy tak, aby mohly vyvolávat úplatky. Dodržení všech byrokratických požadavků, z nichž mnohé jsou protichůdné, zvyšuje náklady a čas na otevření podniku nejen pro zahraniční investory, ale také i pro domácí.

3.5 Významné odvětví ekonomiky Ukrajiny

Ukrajina je postsovětská země, s čímž souvisí její průmyslový potenciál. Za doby Sovětského svazu se nejvíce rozvíjel důlní a strojírenský průmysl. Po pádu režimu v roce 1991 velká část továren ztratila možnost odbytu a byla odsouzena k zániku. Také se začala rozvíjet nová odvětví a sektory ekonomiky, které předtím byly zanedbávané. Dnes je většina průmyslových závodů v soukromém vlastnictví díky privatizaci v 90. letech. Privatizace na Ukrajině je zvláštní téma a také vyžaduje velkou pozornost. Po prohlášení samostatnosti podlehlá Ukrajina velké privatizaci, kde za nízké ceny byly prodány největší průmyslové podniky.

Podle Skrynnika (2014, s. 26) je privatizace jeden z hlavních nástrojů hospodářské regulace jednotlivých odvětví na národní a regionální úrovni. Tento nástroj se většinou používá k dosažení určitých výsledků: odcizení majetku ve vlastnictví státu s cílem zlepšit sociálně-ekonomickou efektivnost, využívání jeho vědeckého a technologického potenciálu, odstranění státních monopolů, vytváření konkurenčního prostředí a dokončení tržní transformace v ekonomice (v případě Ukrajiny), zajištění příjmů státního rozpočtu a přesměrování těchto prostředků na restrukturalizaci ekonomiky, snižování zátěže státu řízením veřejného sektoru ekonomiky Ukrajiny. Privatizační procesy v Ukrajině začaly rokem 1991 a koncepci privatizace podniků, pozemků a bydlení, kde bylo vyhlášeno právo každého občana Ukrajiny mít podíl státního majetku. Privatizace, za všechny roky nezávislé Ukrajiny, způsobila docela negativní postoj obyvatelstva k tomuto procesu,

hlavně kvůli postupné koncentraci kapitálových statků a velkých bloků akcií v rukou vysoce ziskových podniků a „stínových struktur“, což pak následně přispělo k vzniku oligarchických vrstev společnosti a v budoucnosti obohacení oligarchů při vysoké monopolizaci ekonomiky. V důsledku umělého snižování cen privatizačních subjektů a nelegitimní privatizace ztratil státní rozpočet velkou část svých příjmů a také začaly prorůstat vládní struktury a byznys, což mělo za následek, že zájmy byznysu se stávaly často ekonomickou politikou státu. Podle různých studií privatizačních procesů v Ukrajině lze uvést, že plánované výnosy z privatizace objektů měly stanovit v roce 1997 500 milionů UAH namísto příjmů ve výši 78 milionů UAH, v roce 1998 1 040 milionů UAH namísto 360 milionů UAH. Privatizace tak nesplnila ani svůj základní cíl – zajistit příjem do státního rozpočtu.

Tabulka 1 Příjmy státního rozpočtu a příjmy z privatizace v letech 1992 – 1997 v mil. UAH

ROK	PŘÍJMY STÁTNÍHO ROZPOČTU V ML. UAH	PŘÍJMY Z PRIVATIZACE	
		ml. UAH	% z příjmů
1992	0,7	0,01	1,4
1993	4,6	0,88	19,1
1994	350,8	14,78	4,2
1995	1441,1	17,95	1,2
1996	2390,9	35,52	1,5
1997	21660,3	78,1	0,4

Zdroj: Skrynyk, 2014

Podle ukrajinského Statistického úřadu se struktura národního hospodářství na Ukrajině velmi liší podle regionů. Velká část ukrajinského HDP je tvořena Kyjevskou, Doneckou, Dnepropetrovskou, Luganskou a Zaporožskou oblastí. Právě v těchto částech je soustředěn ukrajinský velký průmysl. V průběhu období 1995-1999 se země zaměřila na podporování ekonomicky stabilních a exportně orientovaných podniků. Právě průmysl byl hnací silou ekonomiky Ukrajiny. V době konfliktu s Ruskem se Ukrajina dostala do větších potíží, jelikož jedny z nejdůležitějších oblastí z hlediska průmyslu - Luhanská a Doněcká - byly okupované a jsou centrem vojenských operací.

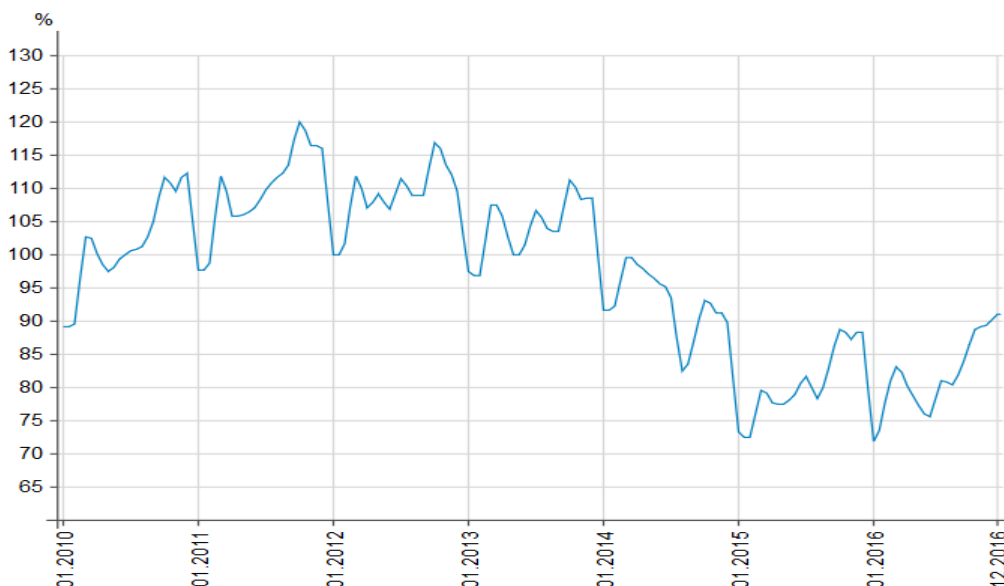
3.5.1 Průmysl

Podle Ministerstva Ekonomického Rozvoje a Obchodu Ukrajiny (2016) je průmysl největší a nejdůležitější sektor v ekonomice Ukrajiny. V polovině 80. let už Ukrajina měla založené diverzifikované a zralé průmyslové odvětví včetně výroby elektrické energie, pohonných hmot, těžby železné rudy, strojírenství, lesnictví, zpracování dřeva, celulózy a papíru, lehkého průmyslu a zpracování potravin. V roce 1990 bylo kolem 300 miliard kW / h energie a 100 milionů tun železné rudy vyprodukováno na Ukrajině. V zemi se vyrábělo kolem 37.000 kovoobráběcích strojů ročně a více než 100.000 traktorů. Ukrajina má velkou zásobu cenných minerálních zdrojů a surovin a vlastní asi 5 % světových nerostných surovin. Mezi významné nerostné suroviny patří: železná ruda, uhlí, mangan, uranová ruda, zemní plyn, olej, sůl, síra, grafit, titan, hořčík, kaolin, nikl, rtuť, atd. Pokud jde o zásoby železa, manganu, titanu a uranové rudy je Ukrajina na prvním místě mezi evropskými zeměmi, s rezervami rtuťové rudy na druhém. Existují také ložiska ropy a zemního plynu, ale jejich zásoby nejsou významné. Těžký průmysl se většinou koncentruje na Donbasu, kde jsou bohatá ložiska uhlí a železné rudy. Proto je pro ukrajinskou ekonomiku nezbytné mít tento region pod kontrolou. Strojírenství je největším průmyslovým odvětvím. Zaměstnává více než jednu třetinu lidí a zahrnuje podniky zabývající se výrobou kovů, ropy, chemikálie, energetiky, silniční stavby, vozidel, zemědělských strojů a zařízení, zařízení pro lehký a potravinářský průmysl atd. Rychlý rozvoj strojírenského dal Ukrajině možnost vyvíjet a vyrábět komplikované a vysoce technologické stroje a zařízení. Energetický sektor má také klíčový význam pro národní ekonomický rozvoj, neboť obě výroby a městský provoz vyžadují elektrickou energii. Zvláštností je, že energetický sektor technologického zařízení a primární generátory elektrické energie jsou odděleny od spotřebitelů. V důsledku toho se výroba energie, přenos a distribuce staly samostatnými odvětvími.

V průběhu posledních 5 let převažují v průmyslu negativní tendence. Obrázek 2 bohužel ukazuje klesající trend průmyslové produkce na Ukrajině. Beze sporu k tomu přispěla nestabilní politická a ekonomická situace na Donbasu – region, který má největší potenciál z hlediska průmyslu. Navzdory těžké politické situaci ukazovala ekonomika známky oživení na začátku i v průběhu roku 2016 a také poprvé po třech letech vykázala průmyslová produkce kladné tempo růstu.

Obrázek 1 Index průmyslové produkce Ukrajiny od roku 2010

Zdroj: Finanční portál Minfin, <http://index.minfin.com.ua/index/prom/> (2017)

3.5.2 Zemědělství

Zemědělství na Ukrajině zabezpečuje přibližně 10 - 11% národního HDP a zaměstnává čtvrtinu pracujících obyvatel. Jak uvádí Zasavtny (2015), Ukrajina má 42,8 milionů hektarů zemědělské půdy obsahující 71 % celkové rozlohy země, z nichž je 32,5 ha orné. Ukrajina má příznivé klima pro velkoplošné zemědělství, bohaté zemědělské půdy a přístup k vodním zdrojům. Ukrajina je známá svou černozemí – jednou z nejvíce úrodných půd na světě. Je to černě zbarvená půda, která obsahuje velmi vysoké procento humusu (3 až 15 %), spolu s kyselinou fosforečnou, fosforem a amoniakem zaujímá 41 % z celkové plochy na Ukrajině.

Jak říká Strubenhoff (2016), více než 25 % zemědělské půdy na Ukrajině vlastní stát. Bělorusko a Ukrajina jsou poslední zemí v Evropě, kde prodej zemědělské půdy je zakázán. Podle různých názorů to může vést k nevyužití své komparativní výhody v zemědělství a může být signálem pro reformy a případně pro zrušení zákazu. Transparentní a konkurenční trh s pozemky by přinesl výhody pro tento sektor: přilákání financí a investic a podněcování potřebné institucionální a správní změny pro boj proti korupci ve velkém měřítku.

Podle OECD (2015) byla Ukrajina v roce 2015 třetím největším vývozcem obilí po USA a EU na světě. V roce 2014 bylo vyrobeno 64 milionů tun obilí, o 2,4 % více než v roce 2013, bez ohledu na obsazenou část zemi - Krym. Ukrajina má konkurenční výhodu v produkci obilí vzhledem k vysoké úrodnosti půdy, v nízkých výrobních nákladech a strategické geografické poloze; potenciál země se odhaduje na 100 milionů tun. Ukrajina je také největším výrobcem a vývozcem slunečnice, třetím světovým vývozcem kukuřice, čtvrtým vývozcem ječmenu, šestým a sedmým sójových bobů a kuřecího masa. V posledních deseti letech se produkce obilovin zdvojnásobila a také se zvýšil objem produkce některých živočišných produktů. Přestože podíl zemědělství na hrubém domácím produktu klesl z 25,6 % na 9,3 % a podíl zaměstnanosti se snížil z 19,8 % na 17,2 % v období 1990 - 2012, zemědělství však zůstalo jediným sektorem v ekonomice, které vykázalo růst v roce 2014 7 % ve srovnání s poklesem v průmyslu a službách o 10 %. Vývoz zemědělských produktů je hlavním tahounem ukrajinské ekonomiky a představuje téměř 20 % vývozu. Většina z exportovaného obilí je určena pro země Středního východu a severní Afriky. Po připojení do Světové obchodní organizace v roce 2008 vzrostla hrubá zemědělská produkce skoro o čtvrtinu. Události roku 2014 - 2015 podstatně ovlivnily zemědělský zahraniční obchod. Devalvace národní měny, klesající spotřebitelská poptávka a omezení ze strany Ruska ohledně ukrajinského zboží vyvolaly snížení exportu zemědělských produktů a dovozu. Objem vývozu do EEU během uvedeného období se snížil o 38 % a tyto ztráty byly jen zčásti kompenzované vývozem do jiných destinací.

Investice do zemědělství má zásadní význam pro hospodářský rozvoj a bezpečnost potravin na Ukrajině. Dnes je zemědělství jedním z nejslibnějších odvětví hospodářství země: jedná se o významného hráče na světovém zemědělském trhu, což je zdrojem přílivu cizí měny do země. Globální potravinová krize také příznivě přispívá k investicím do zemědělské výroby na Ukrajině.

3.5.3 Služby

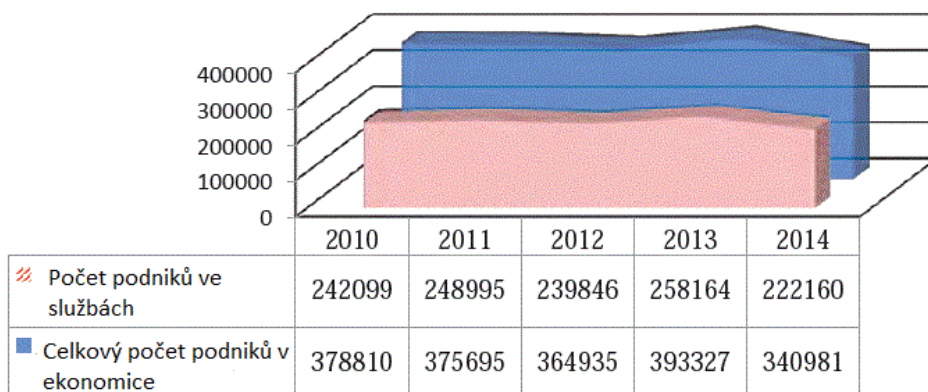
Podle Varenyka a Nimko (2016, s. 32) získáním nezávislosti Ukrajina také dostala již zformovaný trh služeb, kde hlavní subjekty byly specializované státní podniky (kadeřnictví, obchody atd.), které poskytovaly odpovídající služby obyvatelstvu. Trh

služeb byl zcela monopolizován a poskytování určitých služeb nebylo státem považováno za prestižní. Zároveň byly mzdy v tomto sektoru velmi nízké ve srovnání s jinými sektory.

Jak uvádí Puhachevs'ka (2014, s. 53), ve struktuře národního hospodářství Ukrajiny oblast materiální výroby vždy podstatně dominovala nad sektorem služeb. Pouze na začátku XXI. století se jejich podíl vyrovnal. Teď jsou služby jsou jedním z nejslibnějších odvětvích hospodářství v zemi, zaměstnávají více než 45 % pracovní síly a podíl sektoru služeb na HDP se pohybuje kolem 50 %. V průběhu let 2004- 2015 tento sektor vykazoval početné tempo růstu a velké ziskové marže. Tempo růstu bylo v průměru 6,4 % ročně. Navíc bylo rostoucí míru poskytovaných služeb vidět ve všech regionech na Ukrajině, a to především v důsledku postupného zvyšování reálných disponibilních příjmů. Více než jedna třetina z celkového objemu poskytovaných služeb byla poskytnuta v dopravě, skladování, poštovní a kurýrní činnosti; téměř čtvrtinu objemu představují informační a telekomunikační služby; 13,5 % služby týkající se profesní, vědecké a technické činnosti; 9,3 % různé transakce s nemovitostmi. Pro Ukrajinu, stejně jako pro mnoho jiných zemí, je charakteristický zvyšující se podíl služeb na HDP. I přes dynamický vývoj je vidět, že služby se vyvíjí nerovnoměrně jak podle typu ekonomických aktivit, tak i podle krajů v zemi.

Jak říká Morhulets (2015, s. 198), v období 2010 - 2014 došlo ke změnám v počtu podniků poskytujících služby, a to následovně: zvýšil se počet podniků poskytujících služby s nemovitostmi a služby přepravy, skladování, managementů, pošty. Naopak došlo k velkému snížení počtu finančních a pojišťovacích institucí a také vzdělávacích institucí. To ukazuje, že růst ve službách je stále velký, a níže je uveden obrázek, který reprezentuje dynamiku počtu podniků. V roce 2014 stanovil celkový počet podniků ve službách 222 160 s 65 % podílem na celkovém počtu podniků v zemi. Je nutné poznamenat, že drtivá většina z nich jsou středně malé a malé podniky. Graf také ukazuje, že v roce 2014 došlo z důvodu konfliktních situací v zemi ke snížení počtu podniků o 14 %.

Obrázek 2 Dynamika počtů podniků ve službách v období 2010 - 2014 na Ukrajině

Zdroj: Morhulets, 2015

Rozhodně se stal sektor služeb po přechodu do tržního hospodářství velmi atraktivním sektorem. Velký počet služeb, které před tím byly zdarma nebo se prováděly za symbolický plat, se teď staly platnými a to přilákalo podnikatele a investice. Navíc poskytování některých služeb nepožaduje velký startovní kapitál. Navzdory tomu, že tento sektor je perspektivní, mu nebyla věnována dostatečná pozornost. I v současné době tato oblast vyžaduje změny v právních předpisech a regulacích, které upravují činnost sektoru služeb.

3.6 Vnější dluh Ukrajiny

Současný ekonomický systém je stále více závislý na mezinárodním finančním kapitálu. Finanční toky jsou postavené tak, že se většinou zadlužují země třetího světa a ne ty vyspělé. Tak se Ukrajina také postupně stala závislou na zahraničních půjčkách. Na začátku se ekonomika snažila vymáčet zisky ze zbytku sovětského průmyslu. Zároveň nedostatek rozvoje ve slibných odvětvích ekonomiky způsobil odliv kapitálu do zahraničí a dominanci spotřeby importních produktů. Historie úvěrových vztahů Ukrajiny od vyhlášení nezávislosti byla poněkud nejednoznačná a řízení dluhu se provádělo různými vládami a různými manažerskými technikami.

Rusko převzalo státní dluh za Sovětský svaz, a tím pádem měla Ukrajina v roce 1994 pouze svůj vlastní dluh, který byl tvořen většinou z nedoplatků za plyn z Ruska, Turkmenistánu a úvěrů z Evropy (Aslund, 2009). Podle Kravchuka (2015), období do roku 2000 se vyznačovalo nahodilou akumulací veřejného dluhu, převahou vnějších půjček nad

domácími, akumulací zkušenosti pro řízení úvěrů a dluhů a snahou vytvořit nezávislou úvěrovou politiku ve státě. Pro ekonomiku 90. let jsou typické chronické rozpočtové deficity, závislost na dovozu energie, převody nedoplatků ze soukromé sféry na veřejnou, hyperinflace, nedostatek zkušeností v mezinárodních úvěrových vztazích a nedostatek právní kostry. Jako výsledek rostly nedoplatky zaměstnancům veřejného sektoru, chyběly zdroje pro sociální zabezpečení. Za těchto okolností se ukrajinská vláda obracela na zahraniční kreditory. Veřejný dluh vrostl z 0,4 mld. USD v roce 1993 na 15 mld. USD v roce 1997. Ze začátku většina úvěrů přicházela z bývalých sovětských republik. Absence zadních mechanismů k hodnocení úvěru vedla k systémové korupci a nemožnosti ocenit výhodné a nevýhodné půjčky. Touha dosáhnout nové možnosti financování otevřela novou stránku vztahů Ukrajiny a mezinárodních organizací jako je Světová banka, Mezinárodní měnový fond, Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj atd. Je důležité si uvědomit přítomnost určitých požadavků ve spolupráci s mezinárodními finančními institucemi. Země-dlužník obdrží půjčky nejen za obecných podmínek návratnosti, ale také je tam nutnost provedení konkrétních změn v domácí politice. Ukrajina zažila více takových dohod, kde hlavním úkolem reforem byla liberalizace trhu. Ukrajinská vláda ne vždy dodržovala plán a ne vždy prováděla dohodnuté reformy. Jako odpověď mezinárodní věřitelé často omezovaly finanční prostředky. Spolu s přístupem na mezinárodní trhy se měnila vnitřní politika národní banky. Například místo tisku peněz začala praktikovat půjčky prostřednictvím státních dluhopisů. V roce 1996 byla zavedena národní měna, ale nemělo to velký vliv na zmenšení státního dluhu. V roce 1997 měla Ukrajina strukturu dluhu, kdy mezinárodní finanční instituce vlastnily 42,3 % vnějšího dluhu. Další dluhové břemeno, které zůstávalo, byly půjčky od vlád - 34,8 % nebo 4,34 miliardy dolarů vláda dlužila Spojeným státům v roce 1999, více než tři miliardy Ukrajina dlužila Rusku. Důsledkem nezodpovědného hospodaření bylo to, že v roce 1999 překročil veřejný dluh kritickou přípustnou výši 60 % HDP. Výše požadovaných plateb pouze MMF v roce 2000 překročila veškeré devizové rezervy centrální banky. Otázka restrukturalizace zahraničního dluhu a změny v politice se staly důležitějšími než předtím.

Podle zprávy od Centra sociálních a pracovních výzkumů (2015) odmítla Ukrajina v roce 2002 úvěr od MMF a také nabízené tržní reformy, kooperace obou stran se tak soustředila pouze na konzultační a technickou podporu. Ve stejném roce světové ratingové agentury

zvýšily ukrajinský rating z "B -" B + ", a tím pádem umožnily vládě přístup k mezinárodním finančním trhům. Světová finanční krize v roce 2008 hodně poškodí vývoj ukrajinské ekonomiky, sníží se domácí i zahraniční poptávka pro ukrajinské výrobky a stát zase začne hromadit dluhy. Je třeba poznamenat, že celkový veřejný dluh Ukrajiny se začal zmenšovat od roku 2000 a stanovil kolem 10 % HDP v roce 2007 ve srovnání s rokem 1999, kdy se dluh pohyboval kolem 60 %. Bohužel k tomu nepřispěly žádné strukturální reformy v ekonomice nebo průlom v technologiích a průmyslu. Odpovědi je příznivá situace na světovém trhu se surovinovými produkty, které ukrajinské podniky exportují. Ale takový vývoj bez technické inovace byl ze začátku časově omezen.

Jak dál uvádí Kravchuk (2015), pokud na začátku 90. let ke krizi hodně přispěl veřejný sektor, na začátku 2000 k tomu většinou přispěl soukromý sektor. Zvýšení závislosti na importu, dolarizace ekonomiky, záporné platební bilance a vyplavování kapitálu do zahraničí tvořilo dobrý základ pro budoucí krizi. Na konci roku 2006 se hodnota ukrajinského trhu s nemovitostmi odhaduje na 400 % hrubého domácího produktu, zatímco dokonce americký měl hodnotu „pouze“ 160 %. Po krizi se vláda svojí dluhovou politikou snažila udržet úroveň spotřeby obyvatelstva před rokem 2008. Ekonomická krize hodně zúžila možnosti financování rozpočtového deficitu za okolností, kdy objem výroby se zmenšil a tím i možnost zdanění. Využívaly se zlaté rezervy, jejichž objem se průběhu let 2008 až 2013 zkrátit o 37 %. Ukrajina se také vrátila k vnější pomoci a pouze od MMF Ukrajina obdržela 14,4 mld. USD za období 2008 - 2010. V roce 2008 také obdržela urgentní úvěr na splacení deficitu rozpočtu od Světové banky. Tyto finanční zdroje nebyly využité na rozvoj nebo reformy, pouze na financování deficitu. Po stabilizaci situace v období 2013 - 2015 se Ukrajina pokusila o zmenšení vnější finanční pomoci, ale bez hlubokých ekonomických reforem a přerušení toku kapitálu do zahraničí a bez jejího následného využití pro ekonomický rozvoj nelze dosáhnout zázračných cílů. Nové státní vnější půjčky velice vzrostly v letech 2009 až 2010, klesly v roce 2011 a od roku 2012 začala nová vlna externí finanční pomoci hlavně s ohledem na nestabilní politickou situaci v zemi.

Jak zmiňuje ratingová agentura R'urik (2015), ekonomická situace na Ukrajině se za poslední 3 roky vyznačuje výrazným nárůstem dluhu, dluhové zatížení je jedním ze

základních faktorů přispívajících k brždění ekonomiky. Hlavní důvody pro růst veřejného dluhu v období 2014 - 2015 byly následující: politická krize, anexe Krymu a pokračující vojenský konflikt na východě, hluboká ekonomická recese způsobená novým uspořádáním ekonomických vazeb s mezinárodními partnery a zničení infrastruktury a průmyslových projektů v určitých částech země, financování prostřednictvím vládních půjček deficitu státního rozpočtu, jehož růst byl způsoben především díky nárůstu výdajů na obranu a obsluhu veřejného dluhu, podpora státních podniků a bank včetně Naftogazu atd. Tyto příčiny a problémy zůstávají aktuální i v letech 2016 a 2017.

Ukrajina se dlouhodobě potýká se špatným řízením veřejných financí. To rozhodně přispívá k nárůstu externího dluhu. Jak uvádí Služba státní pokladny (2017), většina příjmů státního rozpočtu tvoří daňové příjmy, kde jsou nejdůležitějšími položkami daň z přidané hodnoty, daň z příjmů fyzických osob a spotřební daň. Největší položkou výdajů jsou sociální výdaje, dále pak výdaje na vzdělání, zdraví a státní výdaje. Ve srovnání s rokem 2010, kdy sociální výdaje stanovily 27,7 %, došlo v roce 2015 k poklesu na 25,9 %. Na druhou stranu byl zaznamenán růst výdajů na státní funkce z 11,9 % v roce 2010 na 17,3 % v roce 2015. Také byl zaznamenán pokles výdajů na vzdělání a zdraví.

4 Vlastní práce

Táto část práce se věnuje makroekonomickým ukazatelům jako je vývoj HDP od roku 1991, přehled zaměstnanosti na Ukrajině a regionech, vývoj míry inflaci, zahraničního obchodu a vnějšího dluhu země. Také bude zmíněn vývoj přímých zahraničních investic, hlavních sektorů ekonomiky a státního rozpočtu.

4.1 Vývoj HDP na Ukrajině

Vývoj ekonomického růstu na Ukrajině byl a je velmi extrémní, s velkými poklesy v letech krizí, ale také s poměrně velkým růstem v určitých obdobích. Bez pochyby vývoj ekonomiky daného státu nelze popsat jako stabilní nebo vyvíjející se podle určitého trendu. Většinou k tomu přispívají interní politické a ekonomické události, ale také i externí krize.

Ukrajina zaznamenala jednu z nejdělsích recesí mezi státy bývalého Sovětského svazu, která trvala až do roku 2000. Hluboké strukturální reformy a pokus o oživení ekonomiky začaly až v roce 2000, avšak tyto reformy nebyly hlavním důvodem pro velký ekonomický růst. Ukrajina také kvůli velké korupci a špatnému investičnímu klimatu nemohla využít výhody přímých zahraničních investic, jak to udělala centrální Evropa.

HDP a HDP na obyvatele se vypočítávalo do roku 1995 v prozatímní měně. Jak ukazuje Tabulka 2, HDP na obyvatele v cenách předchozího roku začal významně růst od roku 2006. Jediný pokles byl zaznamenán v roce 2014, ale nominální ukazatel vypovídal růst. Nominální HDP od roku 1996 se neustále zvyšoval, k poklesu došlo pouze v roce 2009.

Tabulka 2 Vývoj nominálního a reálného HDP a HDP na obyvatele na Ukrajině v letech 1990 - 2015

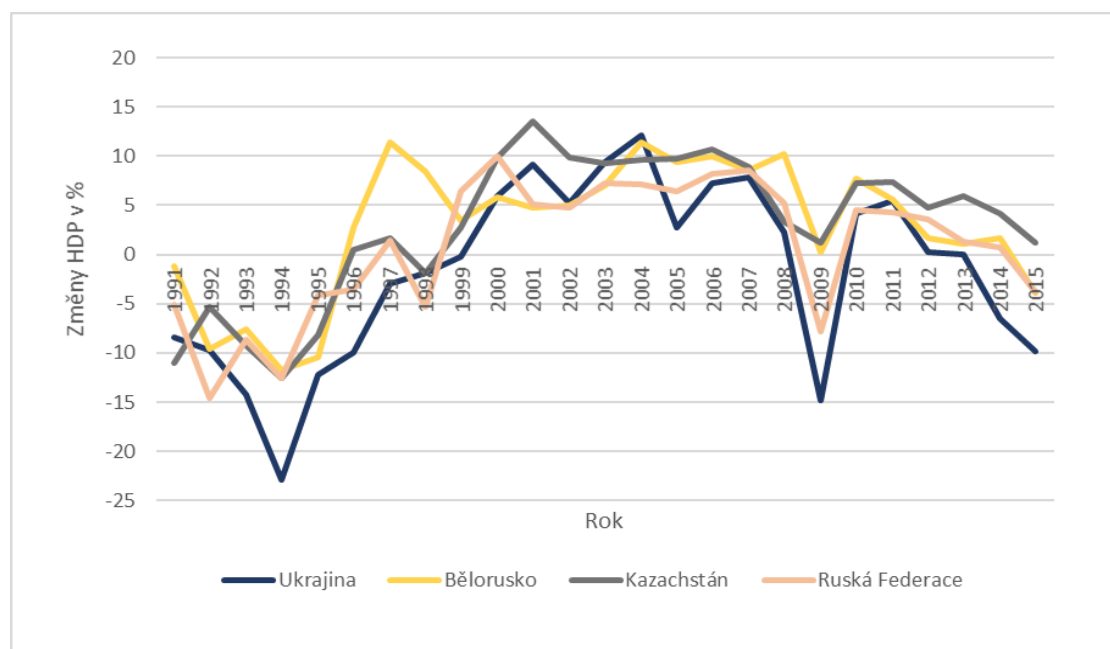
HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT				
Rok	Nominální		V cenách předchozího roku	
	HDP	HDP na obyvatele	HDP	HDP na obyvatele
	mld. karbovanets	tis. karbovanets	mld. karbovanets	tis. karbovanets
1990	167	3	x	x
1991	299	6	153	x
1992	5033	97	270	x
1993	148273	2842	4317	x
1994	1203769	23184	114268	x
1995	5451642	105793	1057504	x
	mil. hřivny	UAN	mil. hřivny	UAN
1996	81519	1595	49041	x
1997	93365	1842	79083	x
1998	102593	2040	91550	x
1999	130442	2614	102428	x
2000	170070	3436	138126	x
2000	176128	3582	x	x
2001	211175	4340	191684	3939
2002	234138	4855	222451	4612
2003	277355	5801	256420	5363
2004	357544	7535	310070	6534
2005	457325	9709	368525	7823
2006	565018	12076	491951	10515
2007	751106	16150	611439	13147
2008	990819	21419	767957	16602
2009	947042	20564	840844	18258
2010	1120585	24429	985795	21491
2011	1349178	29519	1181604	25852
2012	1459096	32002	1351233	29637
2013	1522657	33473	1459759	32090
2014	1586915	36904	1369190	31841
2015	1988544	46413	1431826	33419

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

Do roku 1999 zůstávala krajinská ekonomika v recesi, největší dosavadní pokles zaznamenala v roce 1993 a 1994 s meziročním poklesem HDP o -14,22 % a -22,93 %,

respektive také ohromujícím znehodnocením peněz (Graf 8). První náznaky pozitivního růstu lze vidět od roku 2000. Ekonomika začala rapidně růst. Bohužel ekonomický růst nebyl způsoben reformováním ekonomiky nebo vhodnou reorganizací, ale především příznivou situací ve světě a vysokými cenami na komodity, které exportovala Ukrajina. Největší meziroční ekonomický růst Ukrajina dosáhla v roce 2003 s hodnotou 9,2 % a v roce 2004 12,1 %. Samozřejmě bez hlubokých strukturálních reforem tato situace nemohla trvat dlouho. Navzdory tomu, že ekonomika rostla, HDP na obyvatele zůstával daleko nižší než u Ruska nebo v Kazachstánu. V roce 2001 HDP na ukrajinského obyvatele stanovil 1335 dolarů, kdežto v Rusku 4084 dolarů a Kazachstánu 2664 dolarů (viz Graf 2). Podle definice chudoby Světové banky v roce 2002 víc než 10 % obyvatel na Ukrajině žilo pod hranicí 3,10 dolarů USA za den, ve srovnání Rusko ve stejném roce mělo 4,25 % obyvatel pod touto hranicí.¹ Také jsou vidět rozdíly mezi HDP na obyvatele v roce 2014 mezi těmito státy. Ukrajina po menším poklesu v roce 2009 se pouze stabilizovala na předkrizové hodnotě, zatímco Rusko a Kazachstán zaznamenaly poměrně velký růst tohoto ukazatele.

Graf 1 Vývoj HDP na Ukrajině, Rusku, Bělorusku a Kazachstánu v letech 1991 – 2015 (v %)

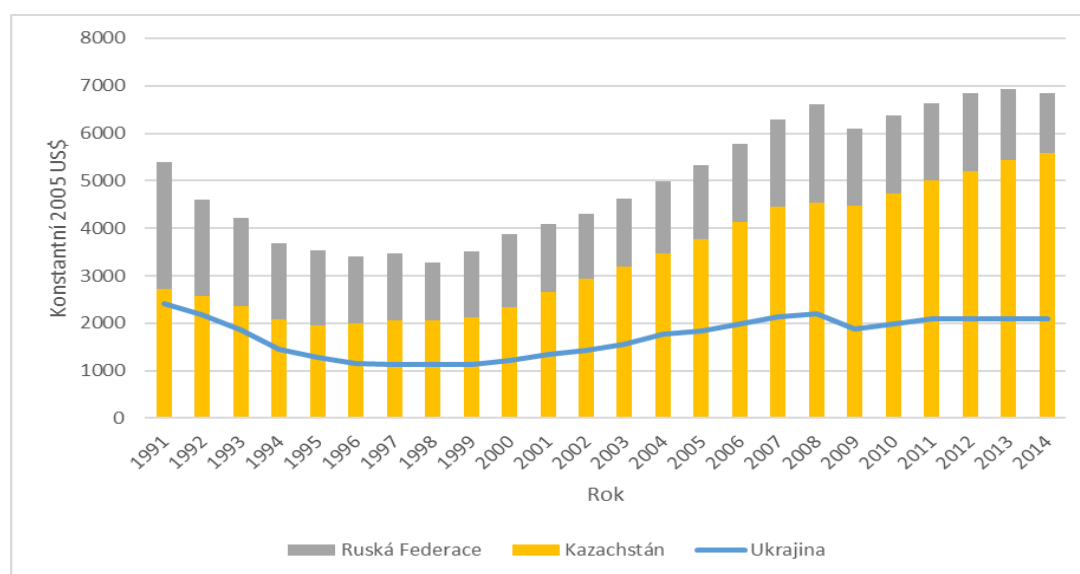

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

¹ The World Bank. *World Development Indicators Database*:
<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=UKR>

Finanční a ekonomická krize roku 2008 zasáhla exportně orientovanou ekonomiku Ukrajiny razantně. V roce 2009 ekonomika klesla o -14,8 % oproti předcházejícímu roku. Trochu menší pokles -7,8 % měla Ruská federace a Kazachstán dokonce zaznamenal ekonomický růst. Byl zaznamenán také pokles HDP na obyvatele v letech 2009 a 2010 na Ukrajině. Krize ukázala slabá místa ekonomické politiky Ukrajiny. Velká integrace do evropského trhu z hlediska exportu způsobila snadný přesun světových problémů do už tak nestabilního ukrajinského prostředí. Po hypoteční krizi v USA začala v Evropě recese, což vedlo ke snížení poptávky na průmyslový sektor, část investorů zavřela výrobu a opustila státy východního regionu. Tak velký pokles HDP v krizovém období byl z větší míry způsoben snížením poptávky na ukrajinský export. Po oživení světových ekonomik v letech 2010 – 2013 dosáhla Ukrajina skoro stejného ekonomického růstu jako před krizí, v roce 2011 růst HDP stanovil 5,4 %. Od roku 2013 začala ukrajinská ekonomika hlavně kvůli politickým nepokojům a konfliktu s Ruskem klesat a v roce 2015 dosáhla velmi nízkého záporného růstu HDP -9,8 % meziročně. Příčiny tak nepříznivého vývoje HDP spočívají především v nestabilní politické situaci v zemi, dále ve velké inflaci, válečných výdajích a v poklesu obchodu mezi Ruskem a Ukrajinou. V roce 2016 došlo k určitému oživení ekonomiky. Jak již bylo zmíněno v teoretické části, podle prognóz v roce 2017 se očekává dokonce 2% růst ekonomiky samozřejmě za předpokladu, že nevznikne další eskalace konfliktu a situace se bude stabilizovat.

Graf 2 HDP na obyvatele ve vybraných zemích od roku 1991 (konstantní 2005 US \$)

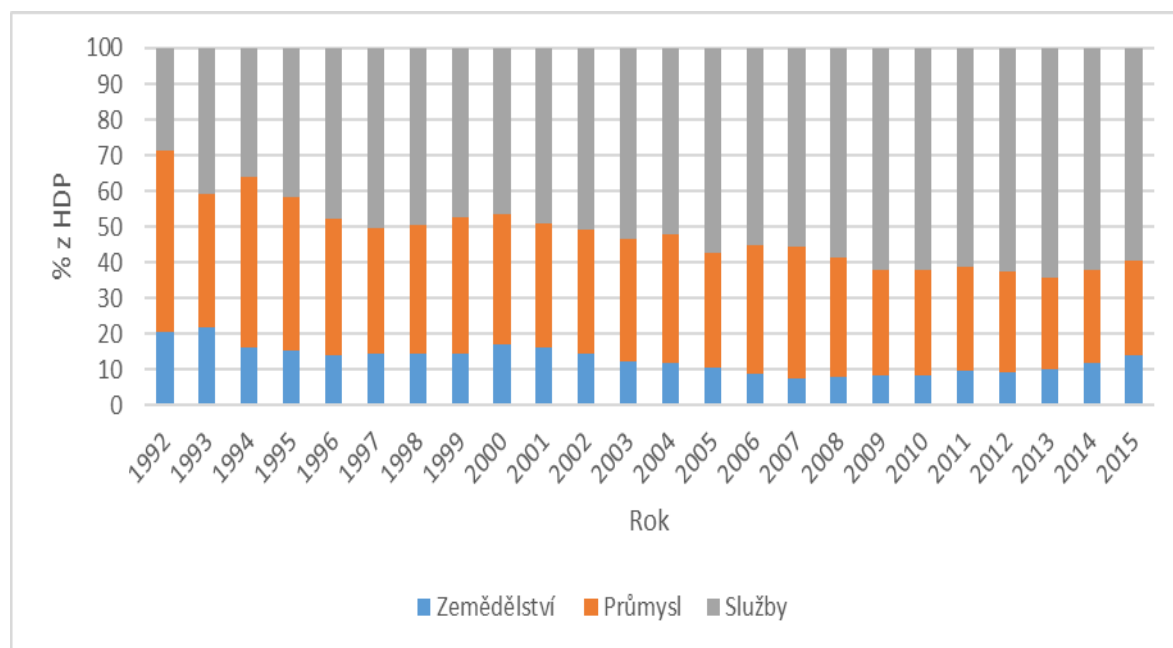
Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Podíly hlavních sektorů ekonomiky Ukrajiny na HDP se velmi liší od Eurozóny. Hlavní rozdíl je zemědělství, kde jeho podíl tvoří 9 až 10 % HDP a dokonce v roce 2015 až 14 %. Eurozóna má klesající tendence, do roku 2004 se zemědělství podílelo na tvorbě HDP kolem 2 %, v dnešní době je to 1,6 % v průměru. V Rusku tento podíl tvoří přibližně 4 % za poslední roky.

Průmysl na začátku 90. let tvořil velmi významnou položku HDP a dá se říct, že byl motorem anebo spíše záchranou pro ekonomiku, kde tehdejší vláda se snažila vytlačit co nejvíce zisku z již zastaralých továren. Situace se zásadně nezměnila, ale podíl průmyslu na HDP v roce 2015 je 26,3 %, kdežto v letech 1994 a 1995 byl 47,5 % a 42,6 % respektive. Obecně je vidět pokles podílu průmyslu na HDP hlavně po finanční krizi 2008. Vývoj tohoto ukazatele v Eurozóně a na Ukrajině je velmi podobný. Konflikt na východě země a anexe Krymu způsobila pokles podílu průmyslu na HDP po roce 2012.

Sektor služeb byl dlouho zanedbaný ještě z dob Sovětského Svazu. Začal se rozvíjet po roce 1991 při přechodu na tržní ekonomiku a s otevřením nových příležitostí. Největší rozvoj připadá na období ekonomického růstu, tzn. od roku 2000 až po rok 2008.

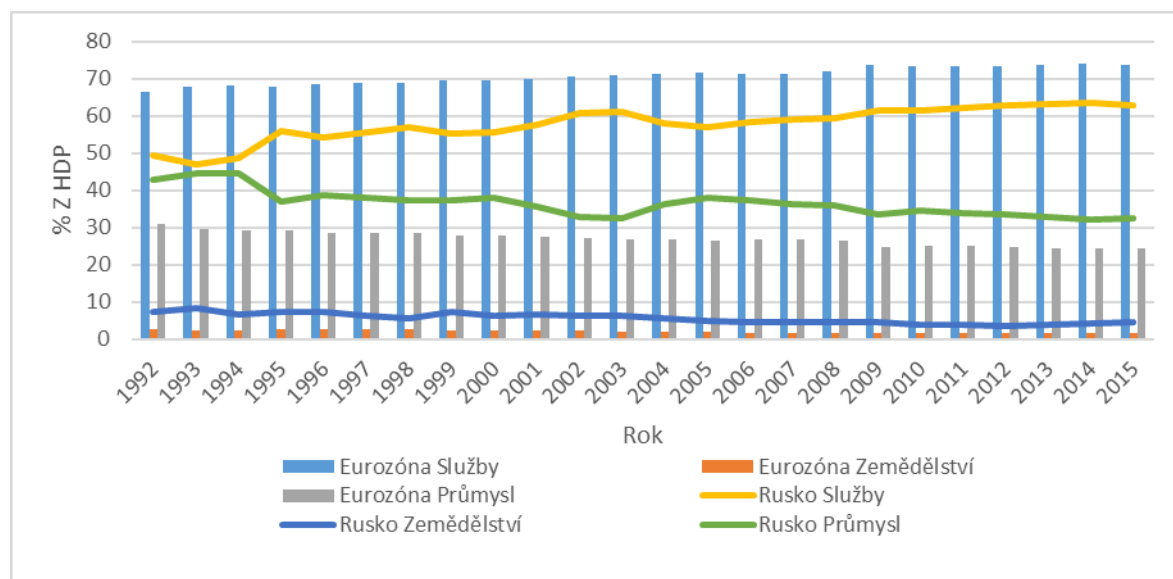
Graf 3 Podíl služeb, zemědělství a průmyslu na HDP Ukrajiny v letech 1992 - 2015 (% z HDP)

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Pro vyspělé ekonomiky není nic nového, že sektor služeb se podílí z velké části na HDP, v Eurozóně je to víc než 70 %. Na Ukrajině tvořily služby v roce 1991 28,7 % HDP, po ekonomickém oživení v roce 2002 toto číslo stanovilo 50,8 %, v roce 2015 – skoro 60 %. Je to velmi rychle rozvíjející se sektor a má zřejmě velký podíl jak na HDP, tak i na zaměstnanost v zemi.

Graf 4 Podíl služeb, zemědělství a průmyslu na HDP v Rusku a Eurozóně v letech 1992 - 2015 (% z HDP)

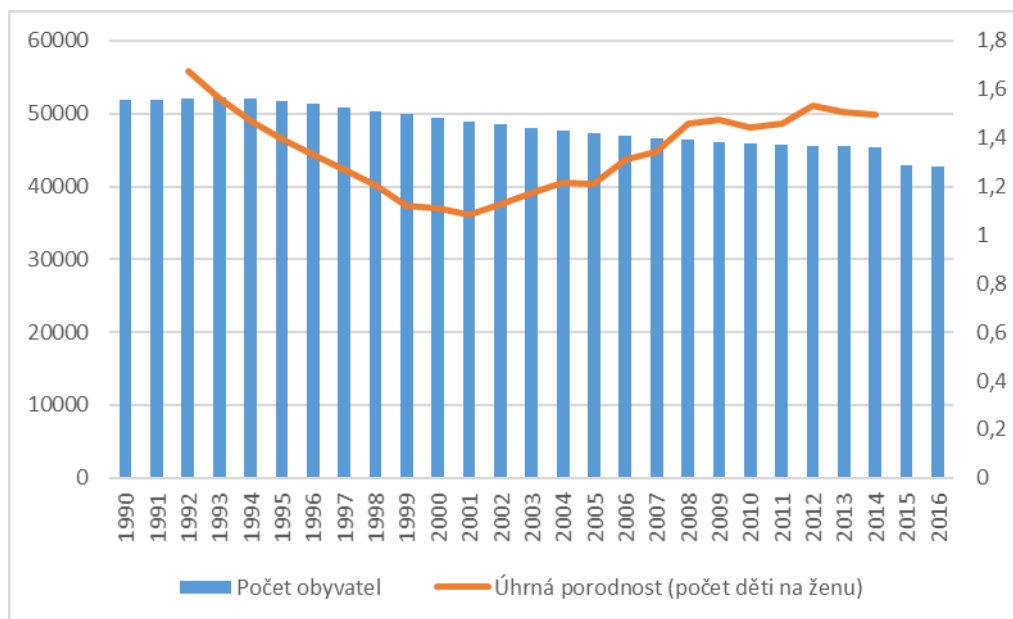

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

4.2 Vývoj nezaměstnanosti na Ukrajině

Demografická situace na Ukrajině, jako i ve většině států Evropy, má negativní přírůstek obyvatel. V roce 1991 byl celkový počet obyvatel 51 944 tis. osob. Ke snížení počtu obyvatel došlo jak kvůli malé porodnosti, tak v roce 2014 kvůli anexi Krymu, kdy Ukrajina ztratila skoro 2 mil. obyvatel. Statistika z roku 2015 a 2016 nezahrnuje obyvatele autonomní republiky Krym, kdysi součást ukrajinského území. Také je problematické přesné sčítání obyvatel na teritoriu východního konfliktu. V roce 2016 byl počet obyvatel 42760,5 tis. osob.

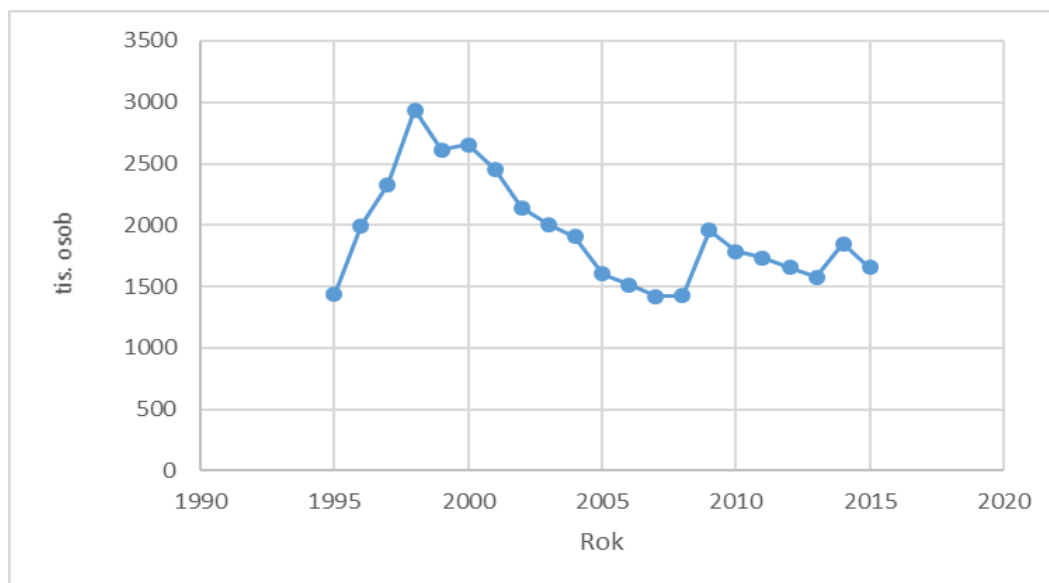
Graf 5 Počet obyvatel a úhrnná porodnost na Ukrajině v letech 1990 - 2016 (v tis.)

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT, The World Bank (2017)

V roce 2001 klesl počet dětí na jednu ženu na velmi nízkou úroveň – na 1 dítě. Od té doby se tempo růstu změnilo a úhrnná porodnost se začala zvyšovat. Velmi přispěla k napravení situace finanční pomoc při narození dítěte, která po roce 2005 dosáhla velkých rozměrů. Jako příklad lze uvést, že rozměr této pomoci byl 1.1.2004 684 UAH a již 1.4.2004 8497 UAH na jedno dítě (Krimer, 2013, s. 40). Po roce 2011 se jednorázová finanční pomoc stala podpora pro rodiče s dětmi. Tato situace rozhodně přispěla k navýšení porodnosti na jednu ženu, i když tato změna se velmi pomalu promítá do zvýšení počtu obyvatel. Od roku 2002 až do roku 2009 lze pozorovat prudký nárůst porodnosti a následnou stabilizaci na určité úrovni v letech 2010 - 2014.

Graf 6 Vývoj počtu nezaměstnaných na Ukrajině v letech 1995 - 2015 (v tis. osob)

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

Kvůli odporu k reformám, hlavně v monetární politice, zapověděla Ukrajina vlastní měnu až v roce 1996. Do roku 1995 se mzdy vyplácely v prozatímní měně (karbovanets). Z Tabulky 3 je vidět, že nominální průměrná mzda od roku 1995 neustále roste díky sociálním reformám ve vládě. Mzda v % oproti předchozímu roku má jiný průběh. K největšímu nárůstu došlo v letech 2001 až 2008, kdy ekonomika rostla, inflace se pohybovala na stejné úrovni a byly vytvořeny příznivé podmínky pro zlepšení životních standardů. K většímu poklesu došlo v roce 2009, kdy mzdy stanovily pouze 90,8 % hodnoty z předchozího roku. Také je zaznamenána změna od doby začátku konfliktu s Ruskem, kdy hodnota mzdy v % oproti předchozímu roku zaznamenala pokles a stanovila 93,5 % a 79,8 % v roce 2014 a 2015.

Problém nezaměstnanosti je jedním z největších a prioritních pro ukrajinskou vládu od začátku existence současné Ukrajiny. Nezaměstnanost se jeví jako velmi negativní ekonomický jev, který snižuje kupní sílu obyvatelstva, snižuje počet daňových poplatníků a také vede ke zvýšení výdajů na nezaměstnanost. Největší počet nezaměstnaných podle statistik dosáhla Ukrajina v roce 1998, kdy počet nezaměstnaných osob stanovil 2937,1 tis. V následujících letech se toto číslo mírně zmenšilo, ale podstatně začala klesat nezaměstnanost až od roku 2001 a své nejnižší hodnoty dosáhla v letech 2007 - 2008, kdy

úroveň nezaměstnanosti stanovila 6,4 %, tzn. 1417 a 1425 tis. osob. Z tabulky 3 je vidět, že se počet nezaměstnaných od roku 2003 do roku 2009 neustále snižoval. Z důvodu finanční ekonomické krize se v roce 2009 počet osob, které hledají práci, navýšil o 533 tis. osob ve věku 15 - 70 let. V letech 2010 až 2013 úroveň nezaměstnanosti klesla mezi obyvatele ve věku 15 - 70 let. Podle různých názorů je pozitivní tendence poklesu nezaměstnanosti na Ukrajině velmi daleko od reality, jelikož existence určitých problémů nedává možnost ocenit reálnou situaci v tomto sektoru. Nelze spočítat osoby, které ztratily naději najít práci, určité množství pracovníků bere nucené dovolené, ale patří k zaměstnaným, také nepravdivé informace zkreslují výsledky. Samozřejmě finanční krize negativně zapůsobila na trh práce, a tím pádem zaměstnanost v letech 2009 vzrostla skoro na 9 % mezi obyvateli ve věku 15 - 70 let. Politické nepokoje a konflikt s Ruskem od roku 2013 způsobily navýšení počtu nezaměstnaných ještě víc než v krizovém období.

Tabulka 3 Přehled nezaměstnanosti a mezd na Ukrajině v letech 2000 – 2015

ROK	NEZAMĚŠTNANÉ OBYVATELSTVO		MZDA	
	ve věku 15-70		průměrná nominální mzda v UAH	v % k předchozímu roku
	v průměru tis. osob	v % k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu		
2000	2 655,80	11,6	230	99,1
2001	2 455,00	10,9	311	119,3
2002	2 140,70	9,6	376	118,2
2003	2 008,00	9,1	472	115,2
2004	1 906,70	8,6	590	123,8
2005	1 600,80	7,2	806	120,3
2006	1 515,00	6,8	1041	118,3
2007	1 417,60	6,4	1351	112,5
2008	1 425,10	6,4	1806	106,3
2009	1 958,80	8,8	1906	90,8
2010	1 785,60	8,1	2239	110,2
2011	1 732,70	7,9	2633	108,7
2012	1 657,2	7,5	3026	114,4
2013	1 576,5	7,2	3265	108,2
2014	1 847,60	9,3	3480	93,5
2015	1 654,70	9,1	4195	79,8

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

Mezi nejčastější příčiny nezaměstnanosti mezi obyvateli 15 - 70 let patří v roce 2015 podle ukrajinského statistického úřadu propouštění z ekonomických důvodů až 27,8 %, propouštění dohodou 28,9 %, propouštění z důvodu skončení dohody o práci 7,5 %. Více než 16 % obyvatel této věkové skupiny nejsou zaměstnaní po ukončení středních a vysokých škol, 3,7 % vykonávají domácí a rodinné povinnosti. Velkým problémem pro stát je také nezaměstnanost mladých lidí a lidí po ukončení vysokých škol. Vysoký podíl nezaměstnaných s vyšším vzděláním může poukazovat na neefektivnost financování velkého množství studentů prostřednictvím státních vysokých škol a rozdělení počtu míst na určité specializace. I když mobilita mladých lidí kvůli práci může být větší, často jim chybí zkušenosti a také dovednosti v tom oboru, kde je poptávka po nových zaměstnancích.

Tabulka 4 Nezaměstnanost podle pohlaví, věkových skupin a místa bydlení na Ukrajině v roce 2015

	CELKEM	PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN						
		15-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60-70
Celé obyvatelstvo	9,1	22,4	11,2	9,7	7,2	7,6	6,3	0,1
Ženy	8,1	21,9	10,8	8,4	6,7	7,1	4,6	0
Muži	10,1	22,7	11,4	10,8	7,7	8,1	7,9	0,1
Městská sídliště	9	23,5	10,8	9,4	7,5	7,6	6,3	0,1
Venkov	9,4	20,7	12	10,8	6,6	7,6	6,4	-

Zdroj: UKRSTAT (2017)

Ve věku 15 až 24 let míra nezaměstnanosti stanoví 22,4 %. Na venkově je toto číslo o něco menší, ale nemusí to poukazovat na pozitivní trend. Velký počet lidí, kteří žijí na venkově, se neregistruje na úřadech práce. Celkově je ve věku 15 až 29 let 33,6 % nezaměstnaných. Ve věku 30 až 39 každý pátý hledá zaměstnání, ve věku 40 až 59 každý sedmý. Z hlediska pohlaví je mezi muži větší počet nezaměstnaných než mezi ženami v průměru o jedno procento. Ve věku 15 až 25 a 35 až 39 je větší nezaměstnanost ve městě než na venkově.

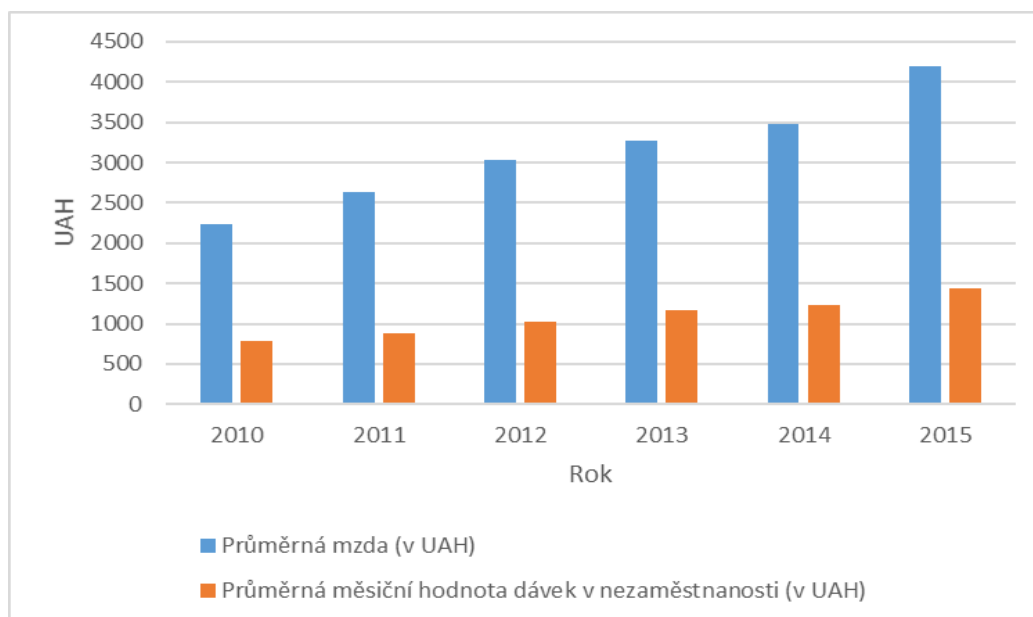
Tabulka 5 Přehled počtu registrovaných na úřadě práce, počtu uchazečů na 10 pracovních míst a průměrné měsíční hodnoty dávek v nezaměstnanosti na Ukrajině v letech 2010 až 2017

	POČET REGISTROVANÝCH NA ÚŘADĚ PRÁCE (V TIS. OSOB)	POČET UCHAZEČŮ NA 10 PRACOVNÍCH MÍST	PRŮMĚRNÁ HODNOTA MĚSÍČNÍCH DÁVEK V NEZAMĚSTNANOSTI (V UAH)
Prosinec 2010	544,9	88	780,05
Prosinec 2011	482,8	84	879
Prosinec 2012	506,8	108	1028
Prosinec 2013	487,7	103	1172
Prosinec 2014	512,2	145	1232
Prosinec 2015	490,8	189	1444
Prosinec 2016	390	108	1997
Leden 2017	429	91	2015

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

Velká disproporce nabídky a poptávky na trhu práce může vést k chronické nezaměstnanosti, kdy lidé nemohou najít práci víc než v průběhu jednoho roku. Podle Ukrajinského statistického úřadu v lednu 2017 počet zaregistrovaných na úřadě práce stanovil 429 tis. osob a volných pracovních míst nabízených zaměstnavateli bylo 47,4 tis., tzn. 91 osob na 10 volných pracovních míst. Je to obrovský rozdíl, ale jak již bylo popsáno v teoretické části práce, je zvykem, že lidé na Ukrajině si hledají práci bez využití úřadů práce. Takto velký rozdíl mezi poptávkou a nabídkou na úřadech práce je typický pro posledních pět let. Dokonce v prosinci 2015 počet uchazečů o práci dosahoval 189 na 10 volných pozic. Také lze vidět navýšení průměrných hodnot dávek v nezaměstnanosti o víc než polovinu z roku 2010. Bohužel hodnota dávek je příliš malá na to, aby motivovala lidi k registraci na úřadech práce.

Graf 7 Průměrná nominální mzda a průměrná měsíční hodnota dávek v nezaměstnanosti v letech 2010 - 2015 (v UAH)

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

Jak ukazuje Graf 7, i při velkém navýšení průměrných dávek v nezaměstnanosti v posledních letech zůstávají tyto dávky velmi malé a představuje míň než polovinu průměrné měsíční mzdy.

Tabulka 6 Míra nezaměstnanosti obyvatelstva v regionech ve věku 15 - 70 na Ukrajině ve vybraných letech

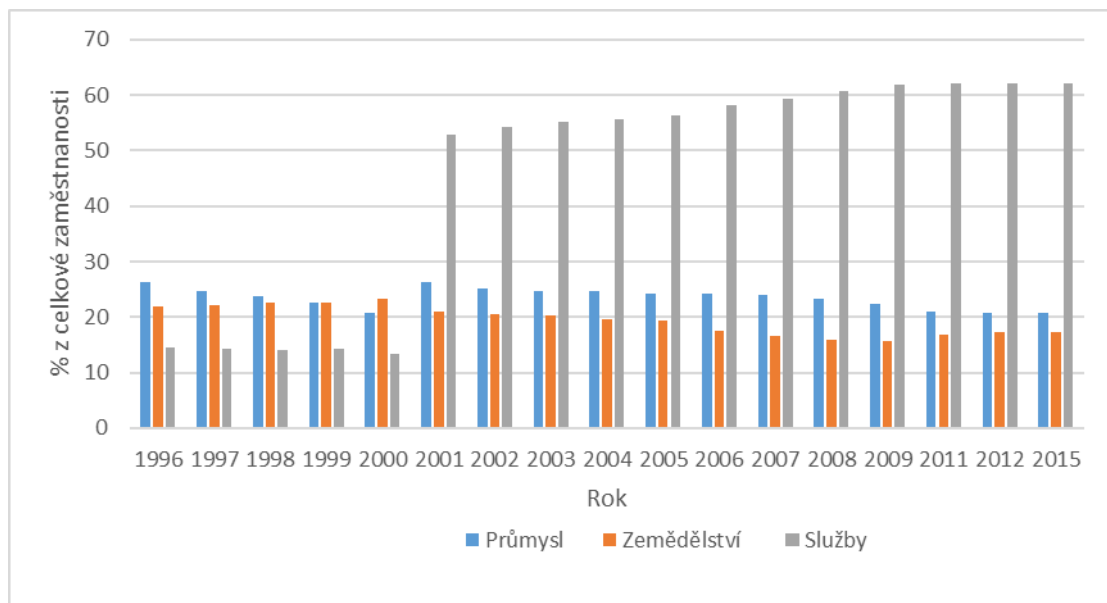
NEZAMĚŠTNANOST V REGIONECH				
Rok	2008	2012	2016	Procentní změna míry zaměstnanosti v roce 2016 oproti roku 2008 (v %)
<i>Ukrajina</i>	6,4	7,5	9,2	43,8
Autonomní republika Krym	4,7	5,8		
Vinnycká oblast	6,4	8,8	10,2	59,4
Volyňská oblast	8,3	8,1	11,4	37,3
Dněpropetrovská oblast	5,1	6,6	8	56,9
Doněcká oblast	5,7	8	14,5	154,4
Žytomyrská oblast	8,7	9,7	11,7	34,5
Zakarpatská oblast	6,4	8,7	10,2	59,4
Zápороžská oblast	6	7	10	66,7
Ivanofrankivská oblast	7,9	7,9	9	13,9
Kyjevská oblast	5,8	6,3	6,8	17,2
Kirovohradská oblast	8	8,4	12,9	61,3
Luhanská oblast	6,6	6,4	16,9	156,1
Lvovská oblast	7,6	7,5	7,8	2,6

Mykolajivská oblast	8,3	7,9	9,7	16,9
Oděská oblast	4,5	5,8	6,7	48,9
Poltavská oblast	6,5	8,6	13,1	101,5
Rovenská oblast	8,8	9,8	12,1	37,5
Sumská oblast	7,4	8,6	9,7	31,1
Ternopilská oblast	8,8	9,8	11,2	27,3
Charkovská oblast	5,3	6,8	6,3	18,9
Chersonská oblast	8,3	8,7	11,7	41,0
Chmelnycká oblast	8	8,6	9,4	17,5
Čerkaská oblast	8,2	9	10,4	26,8
Černovická oblast	8,4	8	9,7	15,5
Černihivská oblast	7,6	9,8	11,8	55,3
Kyjev	3,1	5,5	6,8	119,4
Sevastopol	3,7	5,9		

Zdroj: vlastní výpočet, UKRSTAT (2017)

Situace v regionech se obecně vyznačuje zvýšením úrovně nezaměstnanosti skoro ve všech oblastech Ukrajiny. V roce 2016 zaznamenaly nejvyšší úroveň nezaměstnanosti Luhanská (16,9 %), Doněcká (14,5 %) a Poltavská oblast (13,1%), což značně převyšuje celostátní úroveň (9,2 %). Nejméně problematické oblasti byly Kyjev, Kyjevská a Lvovská oblast s hodnotou 6,8 % a 7,8 % nezaměstnaných. V předkrizovém a krizovém období 2008 největší míru nezaměstnanosti měly Rovenská a Ternopilská oblast (8,8 %), nejmenší Kyjev (3,1 %) a Sevastopol (3,7 %). V roce 2012 zůstala situace velice podobná: nejnižší míru nezaměstnanosti měly Oděská oblast, Sevastopol a Kyjev, nejvyšší Černihovská, Ternopilská a Rovenská oblast s hodnotou 10,4 %. Doněcká oblast byla lehce pod celostátním průměrem 7,5 % a Luhanská oblast dokonce s nižší hodnotou 6,4 %. Nezaměstnanost v těchto oblastech byla velmi ovlivněna vojenskými událostmi. Jak ukazuje Tabulka 6, v roce 2016 došlo k největší procentní změně nezaměstnanosti oproti roku 2008 v oblastech přímo ovlivněných vojenským konfliktem, tzn. v Doněcké a Luhanské oblasti se míra nezaměstnanosti zvýšila o 154,4 % a 156,1 % respektive. Tyto události měly negativní dopad také na Poltavskou oblast se zvýšením o 101,5 % a na město Kyjev 119,4 %, kde nezaměstnanost byla jedna z nejnižších v zemi. Celkově došlo k nárůstu nezaměstnanosti ve všech oblastech. Nejmenší ukazatel patří Lvovské oblasti, míra nezaměstnanosti se zvýšila pouze o 2 % oproti roku 2008. Většinou jsou západní oblasti země nejméně ovlivněny východním konfliktem a jejich procentuální změny nejsou tak vysoké.

Graf 8 Zaměstnanost ve vybraných sektorech ekonomiky Ukrajiny ve vybraných letech (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

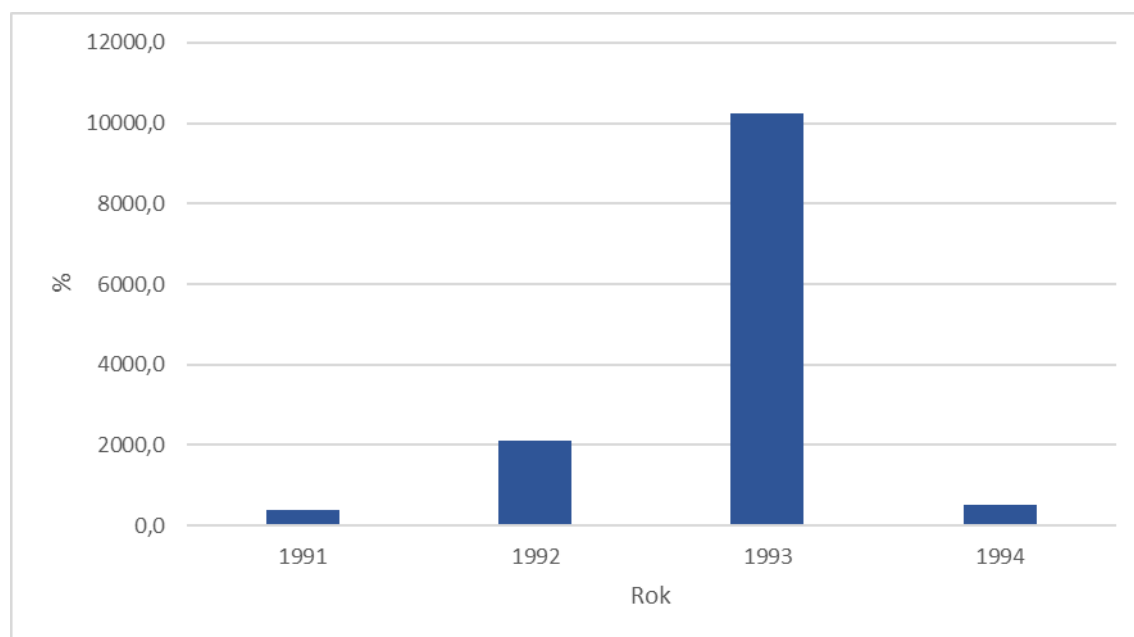
Počet zaměstnaných se od roku 2010 pohybuje kolem 21 mil. Od roku 2001 zaměstnávají služby jako nový rychle rozvíjející se sektor ekonomiky na Ukrajině největší počet lidí do roku 2007 víc než 50 %, od roku 2009 víc než 60 %. Ve srovnání s Eurozónou, kde služby zaměstnávají víc než 70 % pracujícího obyvatelstva, Ukrajina ještě nedosáhla úrovně vyspělých ekonomik. Je vidět, že tento sektor se začal rychle rozvíjet po roce 2000 spolu s velkým ekonomickým růstem a počet pracovníků se neustále zvyšoval. Průmysl zaměstnává více méně stejný počet lidí (kolem 20 %), který se navýšil v roce 2001, ale od té doby začal mírně klesat. Sektor zemědělství zaměstnával kolem 17 % pracovníků v roce 2015. Lze pozorovat klesající tendence v počtu zaměstnaných od roku 2000 v tomto sektoru, stále ale zůstává zemědělství na Ukrajině velmi významným v porovnání s Eurozónou, kde počet pracujících se pohybuje kolem 3 % z celkového počtu zaměstnaných.

4.3 Inflace na Ukrajině

Ukrajina po rozpadu Sovětského svazu zažila jednu z největších inflací jak v postsovětském prostoru, ale i celkově ve světě, jak již bylo zmíněno v teoretické části. Ceny spotřebního koše v roce 1993 vzrostly o 10 000 %, což bylo velkým šokem

pro obyvatelstvo. Ani Kazachstán, ani Rusko tak velké problémy neměly. K danému stavu vedlo samozřejmě větší množství faktorů, jedním z nich byl nedostatek hotovosti v zemi a nekontrolovatelná emise peněz.

Graf 9 Index spotřebitelských cen na Ukrajině v letech 1991 - 1994 (v %)

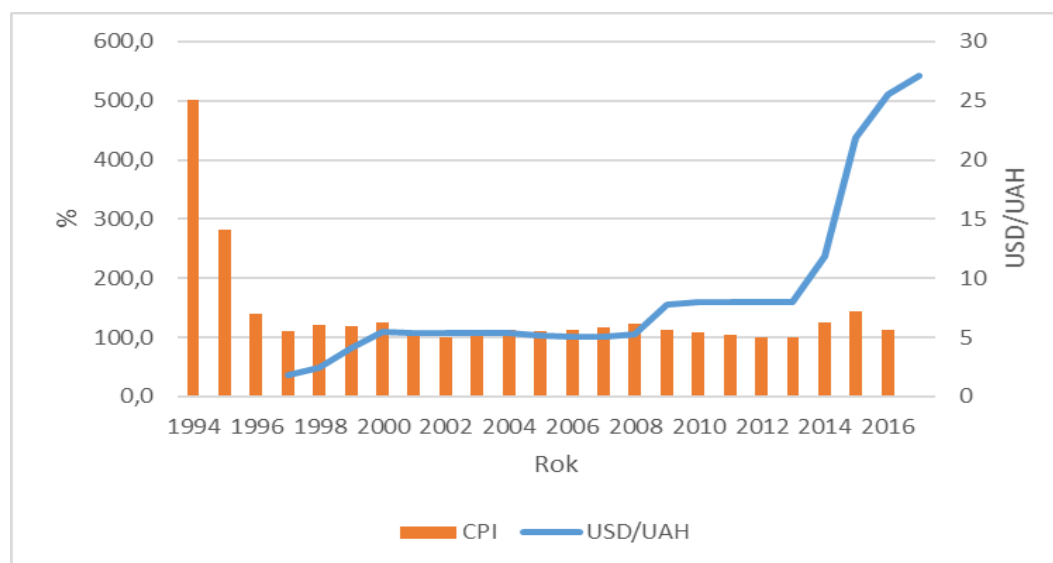
Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

Tato skutečnost zapříčinila, že karbovanets nedokázal vykonávat klasické funkce peněz a silné cizí měny nahrazovaly domácí. Za druhé, národní hospodářství v prvních letech nezávislosti bylo hodně monopolizované, kde více podniků bylo součástí jedné společnosti vyrábějící jeden určitý produkt. Při podmínkách snížení výroby mohla tato podmínka způsobit růst cen. Vláda také hodně finančně podporovala ztrátové podniky, což ale nevedlo k velkému úspěchu. Za období 1991 - 1999 způsobil celkový stav ekonomiky spolu s komplikacemi přechodu k tržnímu hospodářství pokles průmyslové a zemědělské výroby. Část obyvatelstva, která začala mít vyšší příjmy, teď poptávala zahraniční zboží a zboží vyšší kvality, což vedlo ke změně poptávky a následně k disproporcii v ekonomice.

Po zavedení nacionální měny se index spotřebitelských cen stabilizoval. V roce 1995 byla jeho hodnota ještě skoro 300 %, ale od roku 1996 začala klesat. Po těchto událostech hodnota indexu zůstávala spíše kolem 100 %. Ekonomický růst a zvýšení HDP od roku

2000 způsobilo stabilizaci indexu spotřebitelských cen, růst výroby a konec recese. Změny a zase narůst cen způsobuje světová ekonomická krize, kdy hodnota indexu stanovila v roce 2008 122 %. K největšímu ale meziročnímu nárůstu od roku 1996 došlo v letech 2014 - 2015, kdy hodnoty stanovily 124,9 % a 143,3 % respektive. V období 2009 až 2013 naopak index spotřebitelských cen mírně klesal. Ceny spotřebitelského koše v roce 2016 klesly a očekává se pokračování stejného trendu i v roce 2017.

Graf 10 Index spotřebitelských cen a kurz hřivny k dolaru US na Ukrajině v letech 1994 - 2015 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, Ukrajinský statistický úřad, The World Bank (2017)

Bezprostředně na ekonomický vývoj a vývoj peněžního trhu Ukrajiny od roku 2013 má eskalace konfliktu na východu státu, vysoký deficit rozpočtu, velké státní výdaje, nekontrolovatelná emise a změna vlády v roce 2014. Tyto negativní události přispěly k celkově nejistotě ohledně budoucího vývoje. Následky jsou viditelné, a to zejména pokles HDP, posílení negativních vlivů na obyvatelstvo, oslabení hřivny a odtok finančních prostředků z bank.

Jak ukazuje Tabulka 7, v období 2014 - 2016 vzrostly ceny všech výrobků a služeb ve společnosti. Ceny za bydlení, vodu a elektrickou energii stouply v roce 2015 na 215,8 %, tzn. o 85 % oproti předchozímu roku, potraviny, nápoje a oblečení přibližně o 30 %. Pozitivní tendenci je vidět v roce 2016, kdy ceny začaly klesat. K tomu přispěl samozřejmě pozitivní ekonomický růst, zahraniční pomoc a stabilizace politické situace. Také

lze sledovat nárůst cen potravin a nápojů v roce 2008, dost velký nárůst cen za bydlení v roce 2009 a také ve stejném roce byl zaznamenán největší nárůst cen za zdraví s hodnotou 131,5 %.

Tabulka 7 Index spotřebitelských cen za výrobky a služby v letech 2002 - 2016 (v %)

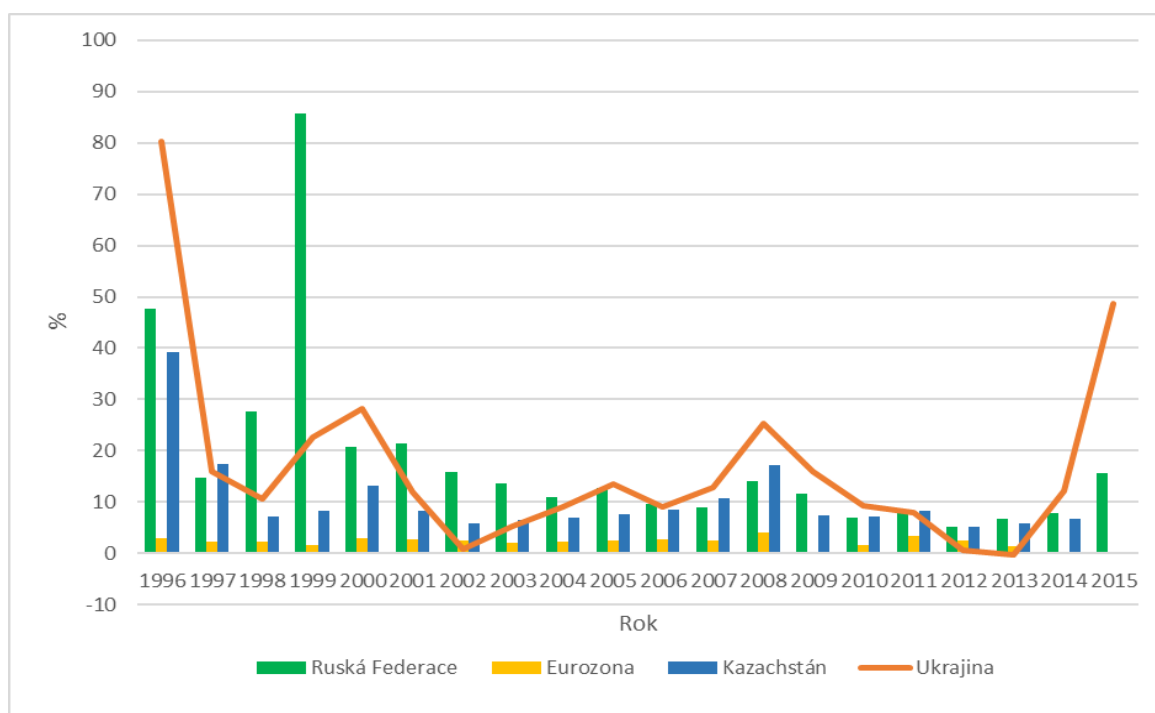
ROK	POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	OBLEČENÍ A OBUV	BYDLENÍ, VODA, ELEKTRICKÁ ENERGIE, PLYN A OSTATNÍ PALIVA	ZDRAVÍ	DOPRAVA	VZDĚLÁNÍ
2002	99,9	101,0	102,3	103,6	101,7	107,2
2003	106,3	100,6	104,3	103,9	103,7	106,6
2004	111,4	101,0	107,1	105,3	110,9	108,1
2005	116,2	101,9	109,0	109,7	120,0	113,1
2006	105,3	102,3	134,1	106,3	114,3	117,0
2007	109,7	102,0	142,5	110,2	109,5	115,5
2008	135,7	102,8	114,2	119,0	124,5	122,1
2009	111,9	108,0	125,5	131,5	120,7	122,3
2010	110,9	103,7	109,4	107,9	109,6	113,1
2011	106,4	101,6	117,1	106,7	117,6	108,9
2012	97,9	98,9	102,6	103,7	108,2	105,1
2013	97,8	97,0	100,3	102,3	102,0	103,4
2014	112,2	102,0	116,2	116,5	124,5	103,2
2015	145,9	133,1	215,8	137,6	136,8	117,9
2016	109,0	116,1	135,1	111,7	106,5	116,5

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT(2017)

Ukrajina je stát s velmi nestabilním vývojem míry inflace. K tomu přispívají různé politické a sociální nepokoje uvnitř země a také mezinárodní krize, které se snadno přenesou na domácí trh kvůli otevřenosti ekonomiky. Ve srovnání s Eurozónou míra inflace na Ukrajině je vyšší a méně předvídatelná. Vývoj inflace v Rusku a Kazachstánu je podobný, ale v krizových obdobích nevyšplhává na tak velká čísla, jako je tomu na Ukrajině. V roce 2015 inflace na Ukrajině stanovila 48 %, zatímco v Rusku 15 %. Obě země prožívaly krizová období.

Graf 11 Míra inflace ve vybraných státech v letech 1996 - 2015 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Kazachstán také neprožíval tak extrémně vyvíjející se míru inflace. Země zvláště v posledních letech má užitek z přímých zahraničních investic a úroveň inflace se drží kolem 6 %. Eurozóna má velmi malou míru inflace a nedá se srovnávat se státem, který prožívá válečné konflikty. Lze obecně říct, že největší negativní dopad kvůli válečnému konfliktu s Ruskem z hlediska inflace připadá na Ukrajinu.

4.4 Vývoj zahraničního obchodu Ukrajiny

Vývoj zahraničního obchodu hned po nezávislosti Ukrajiny měl strategickou roli v přechodném období. Liberalizace způsobila efektivní alokaci zdrojů prostřednictvím tržních cen ze zahraničí. Na začátku 90. let byly vytvořeny podmínky pro zvětšení vývozu výrobků a služeb, a tím pádem zajištění finančních prostředků pro dovoz. Začal se formovat zahraniční obchod a struktura největších partnerů Ukrajiny.

Ukrajina je stát s dlouhodobě záporným saldem zahraničního obchodu. Pouze v letech ekonomického růstu 2000 - 2008 je hodnota čistého exportu kladná s nejvyšším přírůstkem

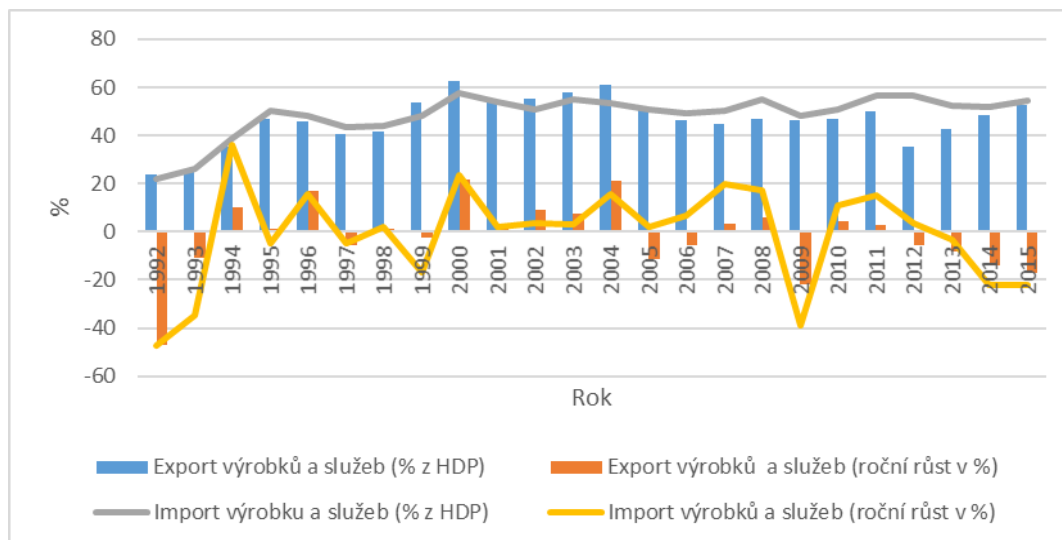
v roce 2004. To znamená, že vývoj zahraničního obchodu je spíše jednostranná komunikace ze strany Ukrajiny, jelikož import převažuje nad exportem většinu let od roku 1991. Ukrajina je také státem, kde se importují většinou suroviny, a ne hotová produkce ke spotřebě. Také tato tendence poukazuje na spotřebitelskou politiku státu, kde většina zboží se dováží, a nevyrábí doma. Další problém je, že domácí výrobci nejsou dost konkurenceschopní a nemohou vždy nabídnout na vnější trh poptávané výrobky. To vše vede k důležitosti podpory a reforem domácího trhu a exportu. Pro zlepšení situace je třeba stimulovat exportní výrobu, podporovat technickou modernizaci exportně orientovaných zařízení, optimalizovat právní a institucionální regulaci ohledně vývozních operací, zdokonalit mechanismus financování a úvěrů, stimulovat investice právnických a fyzických osob jak domácích, tak i zahraničních.

Je vidět, že roční růst importu a exportu kopíruje více méně pokles nebo růst ekonomiky jako celku. S velkým propadem v letech 1992 a 1993 se přibližuje k dost velkému nárůstu v roce 1994. Je to způsobeno změnou vnitřní poptávky, kde obyvatelstvo najednou začalo nakupovat více a hlavně importní zboží. Také se začal rozvíjet export a k největšímu pozitivnímu nárůstu v 90. letech došlo v roce 1996. Pak následovala ekonomická krize 1998, která tyto ukazatele zhoršila. Po roce 2000 nastupuje období pozitivního růstu jak importu, tak exportu kvůli dobrým ekonomickým podmínkám a stabilizaci ekonomiky. Lze říct, že export byl jeden z nejdůležitějších prvků, který přispěl k růstu HDP v zemi. V roce 2009 byl zaznamenán jeden z největších poklesů importu a exportu za posledních deset let, vývoz propadl o 22 % oproti předchozímu roku, dovoz o 38 %. Po stabilizaci situace v letech 2010 až 2013 situaci zase ovlivnily vnitrostátní nepokoje, změna vlády, anexe regionu a hlavně východní zbrojní konflikt. Tempo růstu importu a exportu přetrvává záporné od roku 2013. Jak je vidět z grafu 12, čistý export se propadl o větší číslo v roce 2013 než v období ekonomické krize v roce 2008.

Jedním z problematických jevů je velká otevřenost ukrajinské ekonomiky. V roce 1992 export stanovil 23 % z HDP a již v roce 2000 byla hodnota 62,4 %. V předkrizovém období se tato hodnota pohybovala kolem 44 % a umožnila snadný přesun vnějších krizí do státu. V roce 2015 vývoz stanoví skoro 53 % z HDP. Podíl importu na HDP také

začínal z malých hodnot v letech 1992 a 1992 a posledních deset let se pohybuje kolem 50 %.

Graf 12 Vývoj exportu a importu na Ukrajině v letech 1991 - 2015

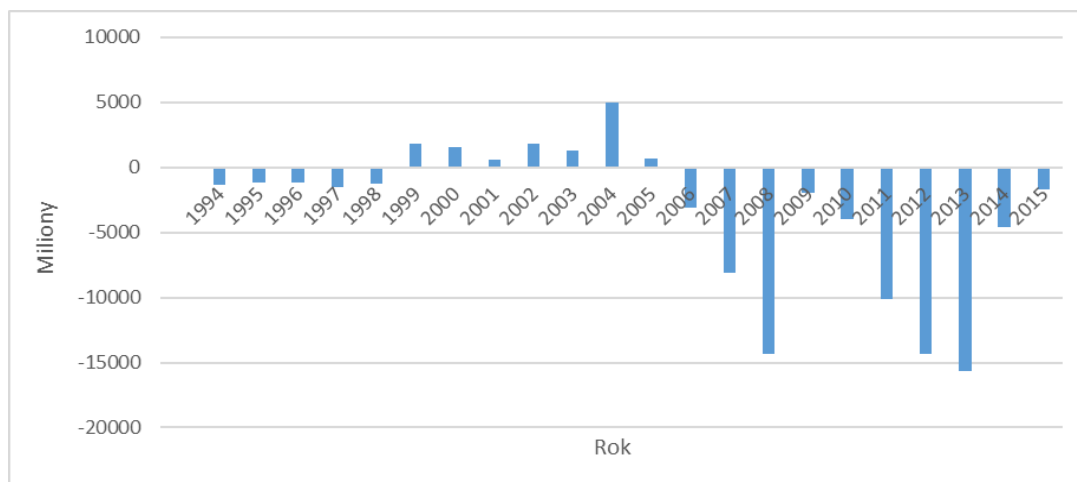

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Od roku 2005 je převaha importu na exportem vyvolaná hlavně samým snížením exportu. Také jsou důležitá inflační očekávání spotřebitelů, které zakoupili více importního zboží s cílem zachování úspor. V období 2008 a 2010 byly hlavními událostmi, které ovlivňovaly zahraniční obchod, sběrová krize a členství ve Světové obchodní organizaci. S členstvím Ukrajina získala určité převahy, jako je zrušení kvót na vývoz kovů, omezení antidumpingových opatření atd., což způsobilo zmenšení rozdílu mezi importem a exportem v letech 2009 - 2010. Také k tomu přispělo ekonomické oživení ekonomik světa a zvětšení cen za produkci černých kovů.

V roce 2012 a 2013 Ukrajina zaznamenala největší zápornou hodnotu čistého exportu. Je to spojováno s neklidem na Ukrajině a s konfliktem s Ruskem. Samotný obchod s Ruskem byl velmi ovlivněn událostmi v roce 2014 - 2015. Podle ukrajinského statistického úřadu se podíl importu z Ruské federace od roku 2010 (35%) neustále snižoval až na hodnotu 20 % v roce 2015. Spad je výsledkem konfliktu na východě, ekonomické sankce a přerušování spolupráce mezi dvěma zeměmi.

Graf 13 Čistý export na Ukrajině v letech 1994 - 2015 (mil. USD)

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Za významné příčiny snížení hodnot jak vývozu, tak dovozu lze považovat geopolitické problémy, úplné nebo částečné vyloučení celých regionů ze skladu Ukrajiny, nestabilní politická a ekonomická situace v zemi atd.

4.4.1 Struktura zboží zahraničního obchodu

Struktura vývozu zůstala v letech 2014 – 2016 více méně neměnná. Z větší části (22,9 %) se na exportu podílejí železné kovy, pak výrobky rostlinného původu (22,3 %), kde velká část patří především plodinám. Tuky a oleje mají skoro 11 % podíl na exportu, pak nesledují minerální a potravinové výrobky.

V porovnání s rokem 2006 zbožová struktura zaznamenala docela velké změny. I když měly železné kovy v minulosti první místo, celkově se peněžní objem zmenšil z 16 miliard dolarů USA na 8 miliard. Také se zmenšilo procento na celkovém obsahu vývozu zhruba o polovinu. Suroviny v roce 2006 byly druhou nejvýznamnější položkou, v roce 2016 jejich podíl na exportu klesl a měl hodnotu 7,5 %. Výrobky chemického průmyslu a zařízení, stroje atd. se v roce 2016 nevešly do pětice s největším podílem na exportu. Výrobky rostlinného původu se z 5,1 % v roce 2006 zvýšily na 22,3 % v roce 2016 a byly druhou položkou s největším podílem na exportu.

Tabulka 8 Struktura vyváženého zboží na Ukrajině v roce 2006 a 2016 (tis. USD)

	VÝVOZ 2016				VÝVOZ 2006		
	tis. USD	v % do 2015	v % k celkovému obsahu		tis. USD	v % do 2005	v % k celkovému obsahu
Celkově	36362801,5	95,4			38367704,4	112,1	
Železné kovy a výrobky z nich	8338936,7	88,0	22,9	Železné kovy a výrobky z nich	16420094,6	117,2	42,8
Výrobky rostlinného původu	8095287,4	101,6	22,3	Suroviny	3871774,0	82,3	10,1
Tuky a oleje živočišného nebo rostlinného původu	3962985,6	120,1	10,9	Výrobky chemického a souvisejících průmyslových odvětví	3387259,7	113,4	8,8
Suroviny	2728394,6	88,0	7,5	Mechanická zařízení; stroje jejich díly; přístroje pro záznam a reprodukci obrazu a zvuku	3330484,4	117,3	8,7
Hotové potravinové výrobky	2450863,4	99,3	6,7	Výrobky rostlinného původu	1951132,2	115,1	5,1

Zdroj: vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

Struktura dováženého zboží, jak ukazuje Tabulka 9, taky zaznamenala určité změny za posledních deset let. Suroviny tvoří položku s největším podílem na importu jak v roce 2006, tak i v roce 2016. Procentní objem na celkovém obsahu sice klesl na víc než 8 %, ale byl kompenzován jinými položkami. Podíl výrobků chemického průmyslu na importu vzrostl z 8,6 % v roce 2006 na 14,3 % v roce 2016. Vozidla, silniční stroje, letadla a plavidla stále představují významnou položku pro dovoz v obou uvedených letech. Další nová položka, která se objevila v roce 2016 s podílem 7,3 % na celkovém importu, byly polymery a plasty. Na druhou stranu v roce 2016 mezi největší pěti položkami chybí železné kovy, které v roce 2006 představovaly 7,4 % podíl.

Také je třeba uvést, že zůstává neustále s velkým podílem v průběhu posledních deseti let import strojů, jejich dílů, aut, elektrického a mechanického zařízení.

Tabulka 9 Struktura dováženého zboží na Ukrajině v roce 2006 a 2016 (tis. USD)

	DOVOZ 2016				DOVOZ 2006		
	tis. USD	v % do 2015	v % k celkovému obsahu		tis. USD	v % do 2005	v % k celkovému obsahu
Celkově	39248607,7	104,6			45034491,1	124,6	
Suroviny	8493536,4	72,7	21,6	Suroviny	13506241,9	116,8	30,0
Stroje, auta, zařízení a elektrická zařízení	7890357,4	125,8	20,1	Mechanická zařízení; stroje jejich díly; přístroje pro záznam a reprodukci obrazu a zvuku	7873428,5	124,2	17,5
Výrobky chemického a souvisejících průmyslových odvětví	5618241,0	112,2	14,3	Vozidla a silniční stroje	5147086,0	159,9	11,4
Vozidla, letadla, plavidla	2962578,0	169,9	7,5	Výrobky chemického a související průmyslová odvětví	3888589,9	125,6	8,6
Polymery, plasty a výrobky z nich	2867020,1	108,3	7,3	Železné kovy a výrobky z nich	3327293,5	134,8	7,4

Zdroj: vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

4.4.2 Geografická struktura zahraničního obchodu

V průběhu posledních let zaznamenala geografická struktura zahraničního obchodu určité změny. Podle statistik export do zemí SNS v roce 2013 stanovil 36,6 %, a v roce 2015 24,2 %. Zároveň klesl import z hodnoty 35 % na 26,2 %. Je vidět rostoucí trend exportu do zemí EU, kde vývoz v roce 2013 měl hodnotu 26,9 %, a v roce 2015 vzrostl na 32,8 %. Roste také podíl na exportu do dalších zemí světa. Ukrajina se za poslední leta snaží diversifikovat geografickou strukturu zahraničního obchodu, hlavně co se týče importu plynu.

Tabulka 10 Geografická struktura zahraničního obchodu Ukrajiny v letech 2013 a 2015 (v %)

ROK	EU		SNS		DALŠÍ STÁTY	
	Import	Export	Import	Export	Import	Export
2015	42,1	32,8	26,2	24,2	31,7	43
2013	37,2	26,9	35	36,6	27,8	36,5

Zdroj: vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

Hlavní země, které se podílejí na dovozu v roce 2016, byly Rusko a Čína, na vývozu Rusko, Egypt a Polsko. Jak ukazuje Tabulka 11, do Ruska se většinou exportují jaderné reaktory, stroje, železné kovy a importují paliva, ropa, hnojiva, kotle a stroje. Do Egypta se vyváží také z větší části železné kovy, plodiny a semena. Polsko importuje velké železné kovy a elektrické stroje. Čína exportuje ukrajinské elektrické stroje, jaderné reaktory a plastmasy.

Tabulka 11 Země, které mají největší podíl na importu a exportu výrobků Ukrajiny a přehled těchto výrobků v roce 2016

EXPORT			IMPORT		
	tis. USD	v % do 2015		tis. USD	v % do 2015
Celkově	36362801,5	95,4	Celkově	39248607,7	104,6
Rusko	3591795,7	74,4	Rusko	5148278,9	68,7
	Jaderné reaktory, kotly, stroje (17,9 %) Železné kovy (19,2 %) Výrobky anorganické chemie (12 %)			Minerální paliva; ropy a rafinérských produktů (36,3 %) Hnojiva (10,7 %) Jaderné reaktory, kotly, stroje (11,4 %)	
Egypt	2266171,4	109,0	Čína	4688478,8	124,3
	Železné kovy (38,1 %) Plodiny (33,3 %) Semena a olejnaté plodiny (13,3 %)			Elektrické stroje (24,7 %) Jaderné reaktory, kotly, stroje (17,4 %) Plast masy a polymery (5,7 %)	
Polsko	2200158,7	111,3	Německo	4318638,3	108,6
	Železné kovy (19,3 %) Elektrické stroje (12,5 %) Rudy, struska a popel (8,8 %)			Minerální paliva; ropy a rafinérské produktů (15,9 %) Plasty a polymery (9,2 %) Elektrické stroje (8,8 %)	
Turecko	2048691,1	73,9	Bělorusko	2777256,7	113,4
Itálie	1929589,6	97,5	Polsko	2692758,6	115,9

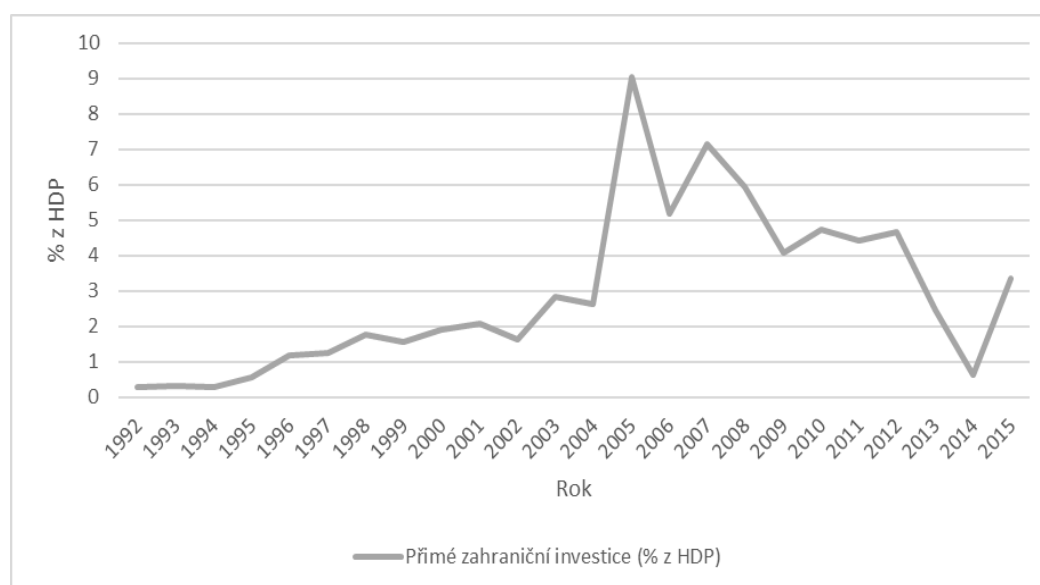
Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

4.4.3 Přímé zahraniční investice

V letech 1991 - 1994 Ukrajina obdržela první finanční investice a jejich objem neustále rostl až do roku 1999, kdy světová finanční krize zhoršila situaci. Také v roce 2001 kvůli volbám do parlamentu přírůstek investic trochu poklesl. Začátkem roku 2004 Ukrajina vstoupila do období, kdy přímé zahraniční investice představovaly poměrně velké procento HDP s největším ukazatelem v roce 2005 - 9,06 %. Ekonomický růst v tomto období

způsobil příliv zahraničních investorů, kteří rádi využívali levnou a vzdělanou ukrajinskou pracovní sílu a další výhody. Od roku 2007 procento investic začalo mírně klesat, po roce 2012 se objem přímých zahraničních investic zkrátil a stanovil v roce 2014 až 0,63 % z HDP, což je v podstatě podobné hodnotě v letech 1994 - 1995. Hlavní důvody, kromě nestabilní politické situace a konfliktu s Ruskem, snížení objemu investic, mohly způsobit: nerezidenty vkládají peníze do ukrajinských cenných papírů v zahraničí, ale bojí se vést kapitál přímo na Ukrajinu, velký počet zajímavých míst pro investování s lepší infrastrukturou fondového trhu, jako je v Česku, Polsku, Rusku a také nedůvěra k ukrajinským podnikatelům a nízké ratingy. Podle reportu A World Bank Group „Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency (2016) měla Ukrajina 83. místo z celkového 189., Rusko 51 místo. Je to sice zlepšení ve srovnání s předchozími lety, ale situace je ještě daleko od ideálního stavu.

Graf 14 Vývoj přímých zahraničních investic na Ukrajině v letech 1992 - 2015 (v % z HDP)

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Když podíl přímých zahraničních investic z Ukrajiny je o hodně menší než do ukrajinské ekonomiky, je vidět, že objem těchto investic od roku 1995 vzrostl s menším poklesem od roku 2013. Ukrajina většinou investuje do odborné, vědecké a technické činnosti, což je 86,8 % z celkových investic. Na druhém místě se nacházejí finance a pojišťovnictví - 8,3 %, na třetím průmysl - 2 %.

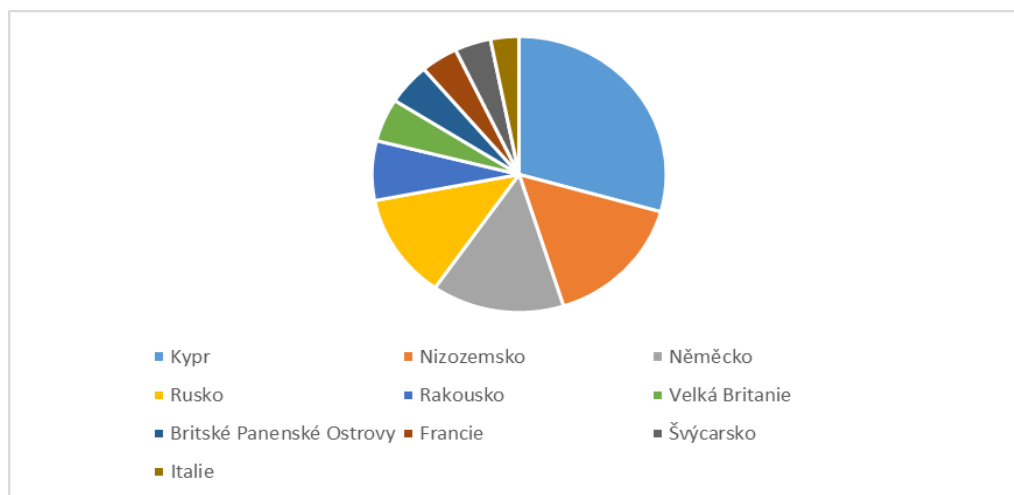
Tabulka 12 Přímé zahraniční investice na Ukrajině od roku 1995 - vždy k 1.1. (mil. USD)

	PŘÍMÉ ZAHRAŇIČNÍ INVESTICE NA UKRAJINU (MIL. USD)	PROCENTNÍ ZMĚNA OPROTI PŘEDCHÁZEJÍCÍMU ROKU	PŘÍMÉ ZAHRAŇIČNÍ INVESTICE Z UKRAJINY (MIL.USD)	PROCENTNÍ ZMĚNA OPROTI PŘEDCHÁZEJÍCÍMU ROKU
1995	483,5		20,3	
1996	896,9	85,50155119	84,1	314,285714
1997	1438,2	60,35232467	97,4	15,8145065
1998	2063,6	43,4849117	127,5	30,9034908
1999	2810,7	36,20372165	97,5	-23,5294118
2000	3281,8	16,76094923	98,5	1,02564103
2001	3875	18,0754464	170,3	72,893401
2002	4555,3	17,55612903	155,7	-8,57310628
2003	5471,8	20,11942133	144,3	-7,32177264
2004	6794,4	24,17120509	166	15,038115
2005	9047	33,1537737	198,6	19,6385542
2006	16890	86,69172101	219,5	10,5236657
2007	21607,3	27,92954411	243,3	10,8428246
2008	29542,7	36,72555109	6196,6	2446,89684
2009	35616,4	20,5590552	6203,1	0,10489623
2010	40053	12,45662111	6226,3	0,37400655
2011	44806	11,86677652	6868,3	10,3110997
2012	50333,9	12,33741017	6899,7	0,45717281
2013	55296,8	9,859955219	6483,3	-6,035045
2014	58156,9	5,172270366	6575,3	1,41903043
2015	45 744,80	-21,34243744	6350,6	-3,41733457
31.12.2015	43371,4	-5,188349277	6210	-2,21396403

Zdroj: Vlastní výpočet, UKRSTAT (2017)

Jediný záporný přírůstek přímých zahraničních investic do Ukrajiny během období 1996 až 2015 lze pozorovat v roce 2015, investice klesly o 21 %. Odráží to obavy ohledně dalšího politického vývoje na Ukrajině a válečných událostí. Největší přírůstek byl v roce 2006, kdy stanovil 86 %.

Graf 15 Struktura přímých zahraničních investic na Ukrajině ke dni 1.10. 2016 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

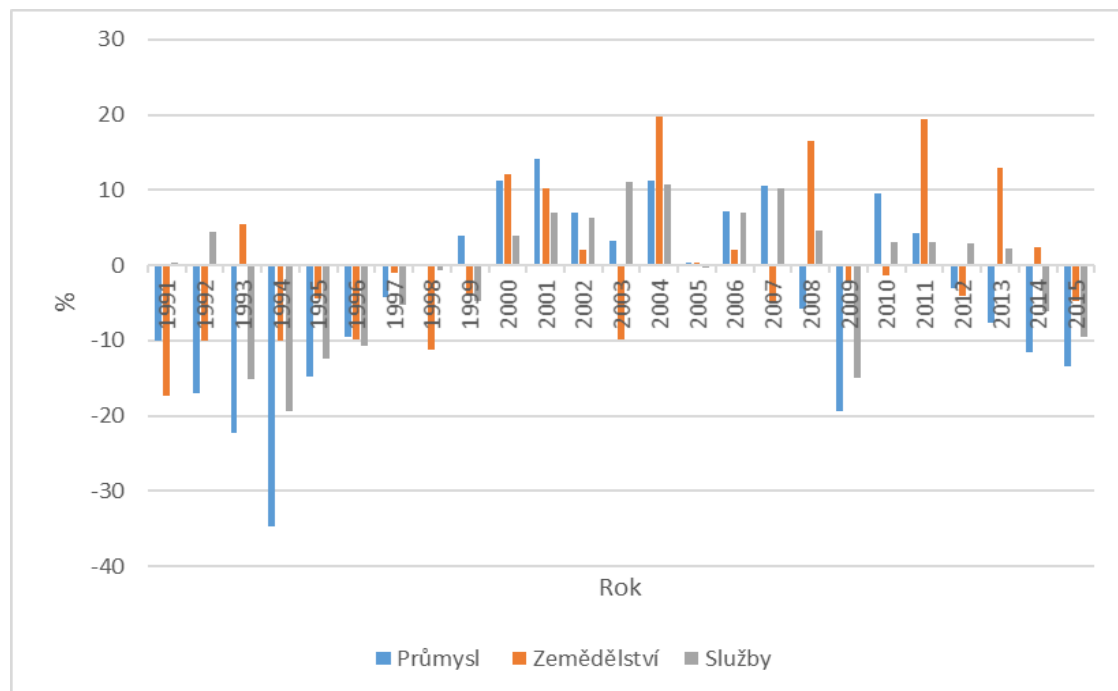
Objem přímých zahraničních investic k datu 1.10.2016 stanovil 45152,2 mil. USD. Z toho, jak je vidět na obrázku, největší část patří Kypru, Nizozemsku a Německu, což dohromady činí 49,6 %. Tyto tři státy jsou největšími investory na Ukrajině již od roku 2000. Za posledních pět let struktura zaznamenala menších změn, ale čtyřka byla zůstala neměnná i ve srovnání s rokem 2009. Do roku 2002 byly hlavními strategickými partnery Ukrajiny Rusko a USA, od té doby se pozornost přemístila spíše na EU. Struktura investic podle ekonomické činnosti se dělí na několik částí: největší podíl patří průmyslu - skoro 30 %, pak finančnictví a pojišťovnictví - 29,7 % a maloobchod, velkoobchod, oprava vozidel a motocyklů 12,5 %. Investiční přitažlivost regionu se rok od roku mění, například odliv investic z oblastí Doněcké a Luhanské spojené z konfliktem v Rusku. Neměnný zájem zůstává o hlavní město Ukrajiny, jelikož tam se pohybuje velký hotovostní objem státu.

4.5 Významné sektory ekonomiky Ukrajiny

Růst přidané hodnoty průmyslu, zemědělství a služeb zase kopíruje hospodářský vývoj státu. Obecně průmysl dosahoval pozitivních hodnot pouze v období ekonomického růstu na Ukrajině, ekonomika krize v roce 2008 ovlivnila vývoj všech třech sektorů. V roce 2009 růst přidané hodnoty zaznamenal pokles v průmyslu -19,4 %, v zemědělství -1,9 % a ve službách -14,9 %. Pak se situace stabilizovala, i když průmysl začal klesat od roku 2012 a velkého propadu dosáhl v roce 2015, a to -13,9 %. V tomto roce služby a zemědělství také pokleslo a měly menší hodnoty.

V období do roku 1998 bylo tempo růstu přidané hodnoty všech uvedených sektorů záporné s největším dosavadním propadem v průmyslu v roce 1994, a sice -34,7 %.

Graf 16 Přidaná hodnota průmyslu, zemědělství a služeb na Ukrajině v letech 1991 – 2015 (roční procento růstu)

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Za tahouny ukrajinské ekonomiky se považují průmysl a také do značné míry zemědělství. Za posledních 6 let byl vývoj průmyslové a zemědělské produkce nerovnoměrný. V roce 2014 byl zaznamenán velký pokles těchto ukazatelů. Situace se ale stabilizuje v letech 2015 a 2016, kdy je vidět růst průmyslové výroby o 18 % a 4,7 % respektive. Zemědělská výroba ještě pokračovala v poklesu v roce 2015, ale v 2016 zaznamenala nárůst o 11,4 % oproti předchozímu roku. Pokles v zemědělství nebyl tak velký, jako propad v průmyslu v roce 2014, největší pokles za posledních šest let byl v zemědělské výrobě v roce 2012.

Tabulka 13 Index průmyslové a zemědělské produkce na Ukrajině v letech 2010 - 2016 (v %)

ROK	PRŮMYSL	PROCENTNÍ ZMĚNA OPROTI PŘEDCHOZÍMU ROKU	ZEMĚDĚLSTVÍ	PROCENTNÍ ZMĚNA OPROTI PŘEDCHOZÍMU ROKU
2010	112,2		98,5	
2011	103,4	-7,84	119,9	21,73
2012	94,4	-8,70	95,5	-20,35
2013	99	4,87	113,3	18,64
2014	82,8	-16,36	102,2	-9,80
2015	98,4	18,84	95,2	-6,85
2016	103,1	4,78	106,1	11,45

Zdroj: vlastní zpracování, Finanční portál Minfin <http://index.minfin.com.ua/index/prom/>, NBU (2017)

Za nejdůležitější faktory, které ovlivnily vývoj průmyslové a zemědělské produkce v roce 2014 a 2015, ale i vývoj dalších ukazatelů, lze považovat vojenské události na východě země, roztržení regionálních vztahů kvůli anexi Krymu, nízká vnější poptávka kvůli brždění ekonomického růstu hlavních obchodních partnerů, snížení veřejného financování, vysoká stupeň nejistoty, komplikace obchodních vztahů s Ruskem a zhoršení finančních ukazatelů podniků. Jako výsledek byl pokles průmyslové produkce o 16 % a zemědělské o 9,8 % v roce 2014. Bez pochyby k tomu přispěla situace v Doněcké a Luhanské oblasti, kde přetrvává zbrojní konflikt. Zničená infrastruktura a výrobní kapacita zmenšila růst průmyslové produkce v těchto oblastech. Také byla zastavena výroba chemického průmyslu a dolů, které se nacházejí v nebezpečné zóně. Jak znázorňuje Tabulka 14, pokles výroby v Doněcké a Lučanské oblasti v letech 2014 je ohromující - 68,5 % a 58 % respektive. Rok 2014 nebyl lepší, Luhanská oblast měla hodnotu indexu 34 %, Doněcká 65,4 %. Jak uvádí ukrajinský statistický úřad, hodnota může být v budoucnu upravena, jelikož v tomto období nebyla možnost přesného spočtení výroby v těchto regionech. Je také vidět úplně jiný vývoj ukazatele v roce 2016 a dokonce Luhanská oblast vyrobila 192 % průmyslové produkce oproti minulému období. Také je vidět pokles průmyslové výroby skoro ve většině oblastech země v roce 2015. Situace se ale začala stabilizovat v následujícím roce, kdy se výroba vrátila do více méně normálního stavu.

Tabulka 14 Index průmyslové produkce v regionech v roce 2016 (v %)

ROK	2016 (LEDEN- ČERVEN)	2015 (LEDEN- PROSINEC)	2014 (LEDEN- PROSINEC)
Vinnycká oblast	98,9	104	105,4
Volyňská oblast	93,9	98,6	103,2
Dněpropetrovská oblast	100,1	92,1	92,5
Doněcká oblast	105,2	65,4	68,5
Žytomyrská oblast	100,2	110	107,1
Zakarpatská oblast	107,5	79,7	106,1
Zápороžská oblast	94,2	95,3	96,8
Ivanofrankivská oblast	91,6	89,1	98,9
Kyjevská oblast	111,2	93	101,6
Kirovohradská oblast	109,1	82,9	100,8
Luhanská oblast	192	34	58
Lvovská oblast	101,2	98,5	97,2
Mykolajivská oblast	104,2	91,1	101,4
Oděská oblast	103,3	96,1	99,7
Poltavská oblast	100,2	96,2	92,9
Rovenská oblast	99	100,3	103,7
Sumská oblast	88,3	98,4	88,1
Ternopilská oblast	107,1	92,1	116,5
Charkovská oblast	104,5	88,2	94,8
Chersonská oblast	106,5	98,1	96,4
Chmelnycká oblast	101,1	95,7	97,8
Čerkaská oblast	105,3	90,8	94,7
Černovická oblast	92,5	98,3	92,9
Černihivská oblast	112	91,2	97,2
Kyjev	105,5	94	85,9

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)

4.6 Vnější dluh Ukrajiny

První léta Ukrajiny jako nezávislého státu se charakterizovala jak politickou, tak ekonomickou nestabilitou. Země bojovala s hyperinflací, deficitem zboží, znehodnocením měny, barterem v obchodě, vysokou mírou nezaměstnanosti. Nové ekonomické vztahy se formovaly velmi pomalu. Barter se používal i na státní úrovni, kdy Ukrajina často platila svojí vlastní produkcí za importní zboží. Také v tomto období se prováděla vyrovnání dlužných záležitostí s Ruskem. Jako výsledek na konci roku 1996 začínal vnější dluh nabírat větších hodnot. Další období bylo obdobím formování spolupráce s mezinárodními organizacemi. Aktivní využívání mezinárodních půjček vedlo k převýšení kritické hodnoty 60 % HDP v roce 1999, jak bylo zmíněno v teoretické části. Během období ekonomického

růstu vnější dluh klesal, ale jak je vidět z Tabulky 15, tento trend nebyl výsledkem zkrácení státního dluhu z předchozích let a jen důsledkem pozitivních změn na mezinárodním trhu zboží, které exportuje Ukrajina.

Tabulka 15 Přehled vnějšího dluhu Ukrajiny vždy k 1.1. v letech 2005 - 2016 (mil. USD)

ROK	VLÁDNÍ DLUH	PROCENTNÍ ZMĚNA VLÁDNÍHO DLUHU	CENTRÁLNÍ BANKA	DALŠÍ PRVKY	CELKOVÝ VNĚJŠÍ DLUH	PROCENTNÍ ZMĚNA CELKOVÉHO DLUHU
2005	10 058		1 695	18 894	30 647	
2006	10 506	4,454165838	1 257	27 856	39 619	29,27529611
2007	10 924	3,97867885	880	42 708	54 512	37,59054999
2008	11 884	8,787989747	462	67 609	79 955	46,6741268
2009	11 959	0,63110064	4 725	84 975	101 659	27,14526921
2010	17 806	48,89204783	6 211	79 396	103 413	1,725376012
2011	24 982	40,30102213	7 512	84 852	117 346	13,47316101
2012	25 874	3,570570811	7 492	92 870	126 236	7,575886694
2013	27 333	5,63886527	4 865	102 427	134 625	6,645489401
2014	29 922	9,472066733	1 775	110 382	142 079	5,536861653
2015	32 884	9,899070918	2 176	91 248	126 308	-11,1001626
2016	35 959	9,351052183	6 708	76 062	118 729	-6,00041169

Zdroj: vlastní zpracování, NBU (2017)

Ukrajina jako velmi mladý stát se velmi rychle zadlužila. Přispívalo tomu deficitní hospodaření státu, vnitřní politické a ekonomické krize a také nezodpovědná politika špatně reagující na nové podmínky centrální banky. Obecně je vidět rostoucí trend vnějšího dluhu Ukrajiny, kdy v roce 2005 hodnota stanovila 30 647 mil. USD, a v roce 2016 byl dluh skoro čtyřnásobek této hodnoty. K největšímu přírůstku vládního dluhu došlo v letech 2010 a 2011. K tomu přispěla hlavně ekonomická krize z roku 2008, která se s malým zpožděním dostala na Ukrajinu. Zvětšení přírůstku vládního dluhu je také vidět v letech 2014 až 2016, kdy se hodnota pohybuje kolem 9 %. V tomto období je také pozorován růst jak vládního dluhu, tak i dluhu centrální banky. Pokles celkového vnějšího dluhu v letech 2015 - 2016 je kvůli zmenšení dluhu dalších prvků, kam patří všechny instituce, které mohou obdržet depozity od soukromých osob a vyplácet úroky a některé sektory ekonomiky.

Za významné příčiny zvýšení vnějšího dluhu na Ukrajině od roku 1996 lze považovat neočekávaný vznik různých krizí v ekonomice, zhoršení externích globálních podmínek,

kteře mohou negativně ovlivnit velmi otevřenou ekonomiku státu. Sem opatřĩ snížení cen za exportní komodity Ukrajiny, různě limity ze strany států, které obchodují s Ukrajinou (napřĩklad potravinové embargo Ruska), ekonomické, finanční krize atd. Dále používání nových výrobních technologií v průmyslu vyspělých zemí, což dělá výrobky ukrajinských producentů nekonkurenceschopnými. Mezi subjektivní, ale ne o méně důležité příčiny patřĩ náchylnost k populistickým volebním sociálním programům, které nemohou být podpořené rozpočtem, nesprávně navržený rozpočet státu, zneužití rozpočtových prostředků, neefektivní využití veřejných financí, nedostatek odborné přípravy a neprůhledné výběřové řĩzení veřejných zakázek a mnoho dalšího.

Tabulka 16 Poměr různých složek dluhu na celkovém vnějším dluhu od roku 2005 (v %)

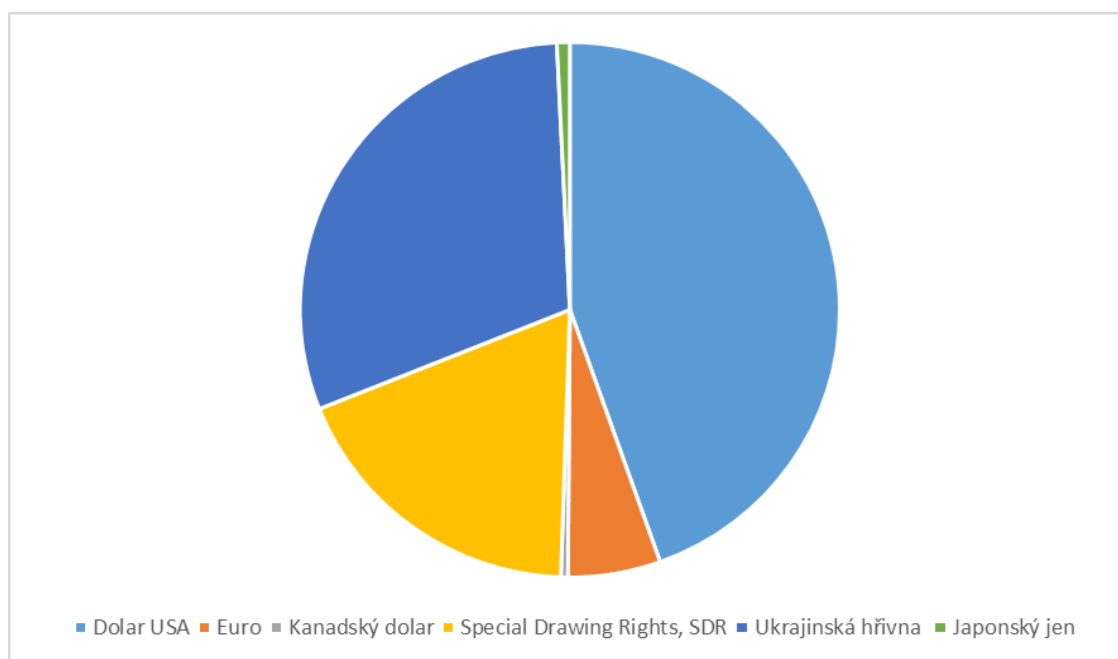
	POMĚR VLÁDNÍHO DLUHU NA CELKOVÉM VNĚJŠÍM (V %)	POMĚR DLUHU CENTRÁLNÍ BANKY NA CELKOVÉM VNĚJŠÍM (V %)	POMĚR DALŠÍCH PRVKU NA CELKOVÉM VNĚJŠÍM DLUHU (V %)
2005	32,819	5,531	61,650
2006	26,518	3,173	70,310
2007	20,040	1,614	78,346
2008	14,863	0,578	84,559
2009	11,764	4,648	83,588
2010	17,218	6,006	76,776
2011	21,289	6,402	72,309
2012	20,497	5,935	73,569
2013	20,303	3,614	76,083
2014	21,060	1,249	77,691
2015	26,035	1,723	72,242
2016	30,287	5,650	64,064

Zdroj: vlastní zpracování dat z Tabulky 12, NBU (2017)

Poměr vládního dluhu na celkovém v roce 2016 se pohybuje kolem 30 %, největší podíl 64 % mají domácí banky, pobočky cizích bank, úvěřové společnosti atd. Zadlužení těchto institucí má nejnižší hodnotu od roku 2006. V letech 2008 a 2009 dokonce převýšila 80 % a od té doby se pohybovala kolem 70 %. Poměr dluhu centrální banky v roce 2016 je největší za poslední 5 let, stanoví 5,6 %. Větší podíl byl pouze v krizových letech 2010 - 2011, kdy stanovil kolem 6 %.

Negativním jevem je také ta skutečnost, že většina ukrajinského dluhu je v cizích měnách. Vnější půjčky se uskutečňují většinou v dolarech, vnitřní v hřivnách. Největší část půjčených finančních prostředků (44,58 %), připadají na americký dolar, potom 18,42 % SDR, 5,54 % euro a hřivna má 30,27 % z celkového dluhu.

Graf 17 Veřejný dluh Ukrajiny v roce 2016 podle měn (v %)

Zdroj: Ministerstvo financí Ukrajiny (2017)

4.7 Státní rozpočet Ukrajiny

I když vnější financování má negativní následky, zůstává však hlavním zdrojem financování rozpočtových výdajů. Pro většinu států jak rozvojových, tak i vyspělých, je vidět velký nárůst státního dluhu. V některých zemích, jako je Řecko, Itálie nebo USA, dluh převyšuje hodnotu HDP. Důležitým prvkem zde zůstává výkon ekonomiky, který je na Ukrajině v posledních letech bohužel klesající. Očekává se však polepšení a ekonomický růst, situace ale není stabilní kvůli vnitřním nepokojům a konfliktu s Ruskem.

Tabulka 17 Obecné ukazatele státního rozpočtu Ukrajiny (mil. UAH)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Celkové příjmy	314 616,9	346 054,0	339 226,9	357 084,2	534 694,8	616 274,8
Daňové	261 605,0	274 715,2	262 777,1	280 178,3	409 417,5	503 879,4
Nedaňové	49 087,8	68 287,6	72 853,2	68 355,2	120 006,5	103 635,2
Celkové výdaje	333 459,5	395 681,5	403 456,1	430 217,8	576 911,4	684 743,4
Běžné	302 178,0	366 180,3	385 611,8	422 818,2	559 429,4	658 111,8
Kapitálové	31 281,5	29 501,2	17 844,2	7 399,6	17 482,0	26 631,6
Vnější financování	4 715,0	3 817,7	477,5	4 919,3	2 950,9	1 661,6
Půjčování	7 003,6	6 094,5	6 000,0	6 717,4	7 248,0	7 116,6
Vrácení půjček	-2 288,7	-2 276,8	-5 522,6	-1 798,1	-4 297,1	-5 455,1
Deficit rozpočtu	23 557,6	53 445,2	64 706,7	78 052,8	45 167,5	70 130,2

Zdroj: NBU (2017)

Jak ukazuje Tabulka 17, deficit státního rozpočtu se za poslední pět let zvýšil víc než o polovinu, totéž platí pro celkové státní výdaje. Narůst státních výdajů v letech 2015 a 2016 lze spojit s nárůstem válečných výdajů kvůli zbrojnímu konfliktu na východě a kvůli snaze Ukrajiny bránit své území. Také je třeba uvést, že v letech 2014 – 2015 začala vláda zkracovat sociální výdaje poprvé za několik let. Ukrajina aktivně využívá vnější pomoc při financování deficitu. Zapůjčené prostředky jsou většinou využívány především pro financování aktuálních potřeb. Tento postup může zvýšit tlak na národní měnu a cenovou stabilitu. Nesystémová politika státního dluhu představuje velké riziko pro hospodářský rozvoj. Také využití půjčených finančních prostředků pro běžné výdaje je pouze přesun finančních závazků na budoucí období, což se jeví jako riziko pro ekonomický růst v budoucnosti.

5 Výsledky a diskuse

Ukrajina se v průběhu svého existování setkala s politickými, ekonomickými, finančními, měnovými a sociálními krizemi. Faktory, které k tomu vedly, mohly být jak vnitřní, tak vnější. Velký stát s relativně malou ekonomikou, korupční vládou a negativními pozůstatky sovětského systému prodělal velkou cestu k současnému stavu. Přehled významných ekonomických událostí představuje Tabulka 3.

Tabulka 18 Přehled hlavních událostí ve vývoji ukrajinské ekonomiky od začátku nezávislosti

1991	Zrození nového státu. Budování právního rámce země, vnějších obchodních vztahů a státních hranic. Začátek privatizace. Vytváření prozatímní měny.
1993	Hyperinflace.
1996	Zavedení nové nacionální měny. Začátek spolupráce s mezinárodními organizacemi.
1998	Ekonomická krize. Spolupráce s MMF.
2000	Období ekonomického růstu, které trvalo 8 let.
2008	Světová ekonomická krize. Propad ekonomiky v roce 2009 o 14,8 %. Členství v WTO. Pohyblivý směnný kurz.
2013	Euromajdan.
2014	Nestabilní politická a ekonomická situace v zemi. Anexe Krymu. Východní válečný konflikt.
2015-2016	Přetrvávající východní konflikt. Zhoršení vztahu s Ruskou federací. Snaha o ekonomické reformy.

Zdroj: Vlastní zpracování

V roce **1991** se Ukrajina osamostatnila a začalo období transformace, kdy byl stanoven právní rámec pro privatizaci a liberalizaci cen. Díky velké korupci ve státě a absenci jakékoli kontroly státních úředníků nebyla privatizace na Ukrajině v letech 1992 - 1996 úspěšnou. Nesplnila totiž svůj základní cíl – naplnění státního rozpočtu. Procento příjmů, které bylo obdrženo z privatizace státních a městských podniků, bylo velmi malé. Například v roce 1991 pouze 0,4 %. Transformační procesy, absence národní měny, zákonů a konkrétního plánu pro budoucí vývoj nemohly vést k ekonomického růstu. Pokles ekonomiky v roce 1992 stanovil přibližně 10 %. Byla vytvořena prozatímní měna,

aby se kompenzoval velký nedostatek hotovostí v zemi a přetrvala možnost levných půjček z Ruska. HDP na obyvatele v roce 1992 stanovil 97 tis. karbovanets. Pro zajímavost: směnný kurz mezi karbovanets a ukrajinskou hřivnou v roce 1996 byl 100 000 karbovanets za jednu hřivnu. Podíl služeb na HDP představoval 28 %, podíl průmyslu byl 50 %. Sektor služeb byl podceňován a rozvíjel se velmi pomalu v prvních letech nezávislosti státu. Země byla zvyklá na systém ze Sovětského svazu, kde skoro všechny služby byly poskytovány státními podniky a neměly dobrou kvalitu. Na začátku 90. let nebyla ani poptávka po lepších výrobcích a službách. Přímé zahraniční investice se pohybovaly skoro kolem 0 %. Přidaná hodnota průmyslu byla klesající až do začátku roku 2000. Vnější dluh se ještě nezačal kumulovat větším tempem.

Rok **1993** se stal doposud jedním z nejhorších z hlediska inflace a celkového propadu ekonomiky. Index spotřebitelských cen dosáhl víc než 10 000 %. Velká emise peněz byla zásadním faktorem inflace ještě i kvůli tomu, že způsobila oslabení nacionální měny kvůli cizím. Největší dosavadní ekonomický pokles -22,9 % v roce 1994 byl výsledkem jak transformačního procesu, tak i špatným řízením ekonomiky ze stánu vlády. Tak jak ještě ani nebyl vytvořen daňový systém, jak je to známé v tržních ekonomikách, daňové příjmy nemohly zajistit financování státu. Z tohoto období ukrajinský statistický úřad neposkytuje informace ohledně HDP na obyvatele. Ale za podmínek velké inflace je možné se domnívat, že tato hodnota klesala. Tím pádem se základ daně zmenšoval a daňové příjmy také. Dalšími negativními faktory bylo velké procento stínové ekonomiky (víc než 50%), která nemohla být zdaněna a nekontrolovatelný tisk peněz na financování státního deficitu. Státní podniky potřebovaly úvěry, které nemohly za daných podmínek získat. Výsledkem byl ohromující propad ekonomiky a také největší pokles ročního tempa růstu průmyslu a zemědělství. Navíc inflační očekávání obyvatelstva také přispělo ke zhoršení situace. Země zažila velký nedostatek hotovostí, barterový obchod se praktikoval i na mezistátní úrovni.

Zavedení nové měny v roce **1996** se stalo začátkem pro stabilizaci inflace. Změna proběhla v měsíci září a hlavním přínosem bylo zvýšení důvěry v novou nacionální měnu. Jedním z problémů ukrajinské ekonomiky v 90. letech byla velká dolarizace ekonomiky. Obyvatelstvo kvůli velmi nestabilní míře inflace nedrželo domácí finanční prostředky doma a nakupovalo dolary. Reforma měny, která proběhla bez větších problémů, udržela

stabilitu peněz, stabilizovala míru inflace a vytvořila podmínky pro monetární politiku. Směnný kurz mezi karbovanets a UAH stanovil 100 000 karbovanets/UAH. Ekonomika stále klesala, ale o menší procento než před měnovou reformou. V období 1995 - 1999 se počet nezaměstnaných stále navyšoval. Začala se aktivně řešit politika nezaměstnanosti, jelikož byly do roku 1995 všechny právní předpisy ohledně nezaměstnanosti velmi podobné těm z dob Sovětského svazu. Bylo zapotřebí je měnit a přizpůsobovat tržním podmínkám. Ukrajina také začala spolupracovat s mezinárodními organizacemi. Vývoj soukromého sektoru a podnikání na Ukrajině vznikalo velmi pomalu, navíc bariéry, jako jsou korupce, byrokracie, pomalá privatizace a nepřítomnost dobře fungujícího exportního sektoru způsobovaly zpomalení oživení ekonomiky. Přetrvávala záporná bilance zahraničního obchodu.

V roce **1998** zažila Ukrajina také spolu s dalšími státy bývalého Sovětského svazu ekonomickou krizi. Neměla ale tak drastický dopad, jak tomu bylo v Rusku. Ukrajina se díky menšímu rozpočtovému deficitu a externímu dluhu a také méně vyvinutému bankovnímu sektoru vyhnula horším následkům. Navíc se v Rusku tato ekonomická krize stala vládní a vyvolala velkou paniku. Hlavním dopadem na Ukrajinu byl odliv zahraničních investorů a devalvace měny. Tento rok se také vyznačoval nejvyšším počtem nezaměstnaných a nejnižším dosavadním ukazatelem HDP na obyvatele - 1123 dolarů. Pozitivní bylo, že Ukrajina se začala připravovat na strukturální reformy a spolupracovat s MMF v rámci programu Extend Fund Facility. Hlavním úkolem programu bylo posílení státních financí a podpora hospodářského růstu. Spolu s pokračováním privatizace vedla tato skutečnost k rychlejšímu překonání krize. Počet nezaměstnaných v tomto roce má nejvyšší číslo, doposud 3 mil. osob. Pokles ekonomiky představoval -1,9 % a bylo to zlepšení oproti roku 1993 s hodnotou -22,9 %. Navíc celková porodnost na Ukrajině velmi klesla v období 1998 až 2001 jako výsledek velmi malé podpory rodin s dětmi od začátku nezávislosti, jak je zmíněno v teoretické části. Spolu s hyperinflací a ekonomickou krizí nebyl čas na žádné sociální iniciativy ze strany vlády.

Rok **2000** se stal začátkem ekonomického růstu ve státě po delší době recese. Faktory, které nejvíc přispěly k hospodářskému oživení, byly spíše externí povahy, tzn. příznivé

obchodní podmínky, zvyšování cen za ocel na světových trzích, příliv kapitálu. K nárůstu HDP přispěl samozřejmě export, ale i domácí poptávka začala mít větší váhu než doteď. Do roku 2005 měl růst ekonomiky hodnotu kolem 9 % meziročně. Po roce 2005 tempo růstu zpomalilo kvůli reprivatizační kampani a pádu ceny za ocel. Počet nezaměstnaných v období ekonomického růstu (2000 - 2008) byl nejmenší od roku 1991 a například v roce 2006 stanovil pouze 1,5 mil. osob, což je dost velký pokles oproti roku 1998. Míra nezaměstnanosti v zemi stanovila 6,8 % v roce 2006. Index spotřebitelských cen byl kontrolovatelný a ceny na potraviny, bydlení a energie se pohybovaly kolem 100 %. K mírnému nárůstu těchto položek došlo v roce 2005, ale celkové obyvatelstvo nebylo příliš ovlivněno. V roce 2002 zažila Ukrajina nejnižší míru inflace 0,75 %, která se zvýšila na hodnotu 13,5 % v roce 2005 kvůli Oranžové revoluci. Po této revoluci se tehdejší prezident snažil udělat Ukrajinu co nejvíc otevřenou pro podnikání a zahraniční investice. Proto v roce 2005 podíl zahraničních investic na HDP stanovil 9 %, ve srovnání s rokem 2002, kdy hodnota byla pod 2 %. Čistý export v období ekonomického růstu měl kladnou hodnotu s největším přírůstkem v roce 2004. Ukrajina vyvážela před světovou ekonomickou krizí většinou železné kovy, suroviny a výrobky chemického průmyslu. Největšími obchodními partnery byly Rusko, Bělorusko a Čína. V období ekonomického růstu se začal rychle rozvíjet sektor služeb a jeho podíl na HDP začal růst. Také Ukrajina začala aktivně podporovat porodnost v zemi, jelikož v roce 2001 připadalo na jednu ženu jedno dítě a počet obyvatel klesal. Rozměr finanční pomoci při narození dítěte byl v lednu 2004 684 UAH a již v květnu stanovil 8497 UAH.

Světová ekonomická krize v roce **2008** ukázala problémy, které byly nějakou dobu přikryté ekonomickým růstem: systémovou korupci, rozpadající se infrastrukturu, problémové vlastnické právo, stárnutí populaci atd. Snadný přesun krize byl umožněn velmi exportně orientovanou ekonomikou. V roce 2009 stanovil propad ekonomiky -14,8 % oproti předchozímu roku, míra nezaměstnanosti stanovila 8,8 %. Inflace stanovila v roce 2008 25,2 % a v roce 2009 15,8 %. Čistý export klesl na hodnotu -15000 mil. USD. Přímé zahraniční investice také klesly na 4 % a do roku 2012 se pohybovaly v rozmezí 4 až 5 %. V roce 2009 došlo také k propadu přidané hodnoty průmyslu, zemědělství a služeb. Také byl zaznamenán pokles HDP na obyvatele, velký odliv investorů z regionu a oslabení národní měny.

Rok **2013** se stal dalším rokem revoluce v historii Ukrajiny a začátkem poklesu ekonomického růstu a velkým propadem v hodnotě čistého exportu. Po událostech na Euromajdanu a svržení proruského prezidenta se Ukrajina zase obrátila směrem k Evropě. Je to vidět z geografické struktury zahraničního obchodu, kde v roce 2013 % exportu do zemí SNS bylo 36,6 % a v roce 2015 pouze 24,2 %. Lze také sledovat zvýšení exportu do EU z 26,9 % v roce 2013 na 32,8 % v roce 2015. Zhoršení obchodních vztahů z Ruskem nutilo ukrajinské exportéry hledat nové trhy odbytu.

Anexe Krymu v roce **2014** se stala hlavní událostí nejen na Ukrajině, ale i v celém světě. Spolu se začátkem nepokojů na východě to vše vyvolalo nestabilní ekonomickou situaci v zemi. Ukrajina vstoupila do období válečného konfliktu, který ovlivní celkový vývoj ekonomiky a státu. Tento rok lze charakterizovat nárůstem inflace, velkým poklesem hospodářského vývoje, poklesem průmyslu kvůli konfliktu ve hlavním průmyslovém regionu země, nárůstem cen, oslabením národní měny a poklesem zahraničních investic na hodnotu 0,9 % z HDP jako na začátku 90. let.

Období **2015 - 2016** je popsáno v následujících odstavcích.

Největší nárůst vnějšího dluhu státu připadá na krizová období. V letech 2015 a 2016 je vidět nárůst státního deficitu a vnějšího financování státního deficitu. Je to opakovaná praktika Ukrajiny a mezinárodní finanční pomoc v krizových obdobích je většinou nezbytná pro fungování státních financí. Lze také pozorovat nárůst daňových příjmů do rozpočtu, které tvoří většinu příjmu státního rozpočtu. Anexe celého regionu a nutnost vést válku na východě země odčerpává peníze z rozpočtu. I když byl uveden pokles vnějšího dluhu v těchto letech o - 6 %, poměr vládního dluhu a dluhu centrální banky na celkovém rostl, což ukazuje špatnou tendenci v hospodaření státu. Toto období je také charakterizováno zvýšením výdajů na obranu vzhledem k východnímu konfliktu a k anexi Krymu v roce 2014, jelikož otázka bezpečnosti státních hranic byla a nadále zůstává pro vládu prioritní. Na druhou stranu to způsobilo pokles sociálních výdajů, výdajů na zdraví, což může vést k dalším nepokojům mezi obyvateli Ukrajiny. Také velký pád životní úrovně a ekonomické napětí zcela určitě mohou být podkladem pro napětí v zemi. Dalším negativním jevem je ten fakt, že se velká část ukrajinského dluhu skládá z cizích měn.

Po velkém poklesu průmyslové výroby v roce 2014 -16,36 % začal index průmyslové výroby v letech 2014 – 2015 mírně stoupat. Bez pochyby došlo k tak velkému propadu kvůli omezení výroby v Luhanské a Donětské oblasti, skoro ve všech podnicích chemické výroby a v těžbě. Situaci v roce 2016 se podařilo stabilizovat, ale budoucí vývoj je stále nepředvídatelný. V zemědělství také následoval pokles v letech 2014 a 2015. Pozitivní růst byl patrný pouze v roce 2016.

Zahraniční obchod země má tendenci mít zápornou bilanci kromě let ekonomického růstu. Ukrajina se snaží diverzifikovat svůj zahraniční obchod a také se stát méně závislou na importu ruského plynu. Je vidět jasný pohyb k Evropě, kde se v roce 2015 import a export do státu EU zvýšil a zároveň se snížil do státu SNS. Pokles exportu výrobků a služeb v roce 2015 stanovil 16 %, import se propadl ještě o větší číslo. Hlavními partnery pro vývoz zůstává pořád Rusko, i když obsah podílu exportu do této země se snížil oproti roku 2015. Pak následuje Egypt a Polsko. Importovala Ukrajina v roce 2016 z největší části z Ruska, Číny a Německa. Import z Ruska v roce 2016 stanovil pouze 68,7 % importu v roce 2015. Stát dovážel v roce 2016 hlavně suroviny 21,6 %, pak výrobky chemického průmyslu a železné kovy. Vyvážel železné kovy 22,9 %, výrobky rostlinného původu a tuky a oleje. Přímé zahraniční investice jako procento z HDP se v roce 2015 pohybovaly kolem 3 %, hlavními investory v letech 2015 - 2016 jsou Kypr, Německo a Nizozemsko.

Míra inflace v roce 2015 stanovila skoro 50 %. Nejvíce ceny vzrostly na bydlení, vodu a elektrickou energii, kde hodnota indexu spotřebitelských cen stanovila 215,8 %. Došlo také ke zdražení potravin, oblečení, dopravy a nákladů na zdraví. V roce 2016 klesly ceny za bydlení na hodnotu 135 % a situace se začala stabilizovat.

Podle různých názorů zaměstnanost v Ukrajině málokdy odrážela skutečné číslo. Je to kvůli malému počtu registrovaných se občanů na úřadech práce a zvykem hledat si práci samostatně, bez pomoci státu. Dávky na zaměstnanost v tomto případě nehrály velkou roli, jelikož byly malé a v letech 2010 až 2015 představovaly vždy méně než polovinu průměrné měsíční mzdy. Sice je vidět každý rok zvětšení dávek v nezaměstnanosti (v prosinci roku 2016 částka stanovila 1997 UAH), při započtení velké inflace ve státě hodnota stále

zůstává zanedbatelná při rozhodování. Zaměstnanost v roce 2015 stanovila 9,1 %. Je to mírný nárůst oproti letům 2012 - 2013. Největší procento nezaměstnaných je ve věku 15 až 29 let jak na venkově, tak i ve městě. V tomto věkovém rozmezí je více nezaměstnaných mužů než žen. V letech 30 až 39 hledá každý pátý obyvatel práci podle ukrajinských statistik a zase procento nezaměstnaných mezi muži je větší než mezi ženami. Ukrajina má také poměrně velkou disproporci nabídky a poptávky práce. Více než 100 osob připadá na 10 pracovních míst v průměru za posledních 5 let. To má za následek chronickou nezaměstnanost. Za problém ukrajinské ekonomiky lze považovat také odliv pracovních sil do zahraničí a náhlý pokles obyvatel v roce 2014 při anexi Krymu, kdy Ukrajina přišla skoro o 2 mil. osob.

Ekonomický růst po oživení v letech 2010 - 2012 začal klesat od roku 2013 s dost velkým propadem v roce 2015 -9,8 %. V roce 2016 se situace v zemi začala stabilizovat a došlo k růstu ekonomiky. Země je stále v procesu zastavení vnější agrese na Donbasu, také se vyrovnává ze ztrátou vnitřních obchodních vztahů s ohledem na anexi Krymu. HDP Ukrajiny poklesl v roce 2014 na 35130 mil. UAH oproti roku 2013. Ekonomika potřebuje růst víc než 2 % ročně, aby dosáhla hodnoty předkrizových let. Aby ukrajinské obyvatelstvo cítilo pozitivní změny na životních podmínkách, je třeba především vyšší tempo ekonomického růstu, více reforem a lepší a efektivní boj proti korupci. I když Ukrajina dokázala v roce 2016 dosáhnout určité makroekonomické stability, velká část nutných změn ještě nebyla dosáhnuta.

Z regionálního hlediska se vždy považovaly východní průmyslové oblasti za více rozvinuté a západní s menším ekonomickým rozvojem. Je to také vidět z hlediska migrace obyvatelstva kvůli práci, západní zaměstnanci mají větší míru migrace jak v rámci státu, tak i do zahraničí. Lepší životní podmínky, vyšší platy a pracovní nabídky nabízí také hlavní město Ukrajiny. Migrace obyvatel v centrální a východní Ukrajině je vždy menší. Tento trend mohl být narušen konfliktem na Donbasi. Z hlediska nezaměstnanosti největší růst míry ukazatele byl zaznamenán v Doněcké a Luhanské oblasti, víc než 150% růst oproti roku 2008. Je to spojeno s válečným konfliktem v regionech, kde větší část podniku přestala fungovat. Mírný nárůst nezaměstnanosti je vidět skoro ve všech oblastech. Navíc má město Kyjev také narůst míry nezaměstnanosti o 119 % oproti roku 2008. Tento

ukazatel ve městě Kyjev a Sevastopol měl více méně stabilní vývoj i v době ekonomické krize 2008, kdy hodnota byla kolem 3 %. V roce 2016 nejsou data ohledně vývoje zaměstnanosti v městě Sevastopol a v Krymské oblasti k dispozici, jelikož nejsou pod kontrolou Ukrajiny. Data z regionu Donbas mohou být doplněna nebo pozměněna v budoucnosti. Kirovohradská, Zakarpatská, Zaporožská a Vinnycká oblast také zaznamenaly růst míry nezaměstnanosti o víc než 50 % oproti roku 2008. Lvovská a Ivanofrankivská západní oblast neměly tak velký nárůst míry inflace, jejich hodnota se zvýšila o 2,6 % a 13,9 % respektive oproti roku 2008. Z hlediska Indexu průmyslové produkce zaznamenal největší propad zase region Donbas s největším dosavadním poklesem průmyslu. Celkově je třeba uvést, že pokles průmyslu byl skoro ve všech oblastech Ukrajiny.

Následující Tabulka 19 představuje základní **přehled pozitivních a negativních vlivů** a faktorů na vývoj ukrajinské ekonomiky.

Tabulka 19 Pozitivní a negativní vlivy na vývoj ukrajinské ekonomiky

POZITIVNÍ VLIVY	NEGATIVNÍ VLIVY
Snaha vlády o strukturální reformy.	Válečný konflikt na východě státu.
Spolupráce s EU a mezinárodními organizacemi.	Anexe Krymu
Zahraněční investice.	Snadný přesun vnějších krizí do státu, otevřenost ekonomiky, nízké světové ceny na suroviny.
Stabilizace konfliktu na Donbasu.	Nestabilní politická situace.
Zjednodušení administrativních postupů, zlepšení podnikatelského prostředí.	Systémová korupce ve vládním a soukromém sektoru.
Decentralizace vlády.	Vznik populistických a nacionalistických hnutí.
Ekonomické reformy.	Zhoršení obchodních vztahů s Ruskou federací.
Výhodná zeměpisná poloha, přírodní zdroje, černozem.	Nepříznivé investiční klima.
Relativně velký domácí trh.	

Zdroj: Vlastní zpracování

Některé vlivy mají dlouhodobější povahu jako například korupce, se kterou Ukrajina bojuje již od začátku. Neustále se mluví o strukturálních reformách, o decentralizaci vlády, ekonomických reformách. Mezi dlouhodobé negativní vlivy patří také válečný konflikt v zemi.

6 Závěr

Pokrok ukrajinské ekonomiky od doby nezávislosti po současnost je těžké hodnotit. Země prodělala k současnému stavu dlouhou cestu a zažila velký počet krizí. Hodnocení současné situace je složité také proto, že stát se nachází ve válečném konfliktu a situace je často nepředvídatelná. Za těchto okolností je zřejmé, že plynulý vývoj ekonomiky jakýmkoliv směrem je nemožný. Navíc se také za okolních podmínek nejeví rychlé ukončení konfliktu na Donbasu jako reálné. Ukrajina zase, jako i v nedávné minulosti, musí chránit své hranice, svobodu a i dokonce svoji státní nezávislost.

Nelze popřít, že velkou roli ve vývoji Ukrajiny hraje Ruská federace. Mít za souseda tak velký a mohutný stát může být velkou výhodou, ale jak ukazuje ukrajinská zkušenost, také velkou nevýhodou. Ukrajina je závislá na importu plynu z Ruska, tento stát je také jedním z důležitých obchodních partnerů Ukrajiny jak z hlediska vývozu, tak i dovozu. A zhoršení vztahů mezi státy ovlivnilo obě jejich ekonomiky. Také vnitřní nesoulady, korupce, neprůhlednost vlády a proruští představitelé vlády Ukrajiny dovolili Ruské federaci ovlivňovat makropolitický vývoj země. Bezprecedentní událostí z hlediska mezinárodního práva se stala anexe Krymu v roce 2014. Tato skutečnost ovlivnila počet obyvatel, pracovní sílu v zemi, vnitřní obchodní vztahy, nezaměstnanost a mnoho dalšího. Nejvíce to ale uškodilo suverenitě státu a vztahům s Ruskem. Vlna nacionalismu projela Ukrajinou a negativní obraz Ruska jako agresora zůstane v povědomí Ukrajinců ještě dlouho.

Válečný konflikt na východě způsobil velký pokles průmyslové výroby, protože Donbas je středem této výroby. Nárůst nezaměstnanosti se projevil skoro ve všech regionech a nejvíce v Doněcké a Luhanské oblasti, došlo také k propadu ekonomického růstu v zemi, k nárůstu cen nejvíce u bydlení a energie, i k nárůstu státních výdajů na obranu atd.

Podle statistik zažila Ukrajina oživení ekonomiky v roce 2016, došlo k poklesu nebo stabilizaci inflace a obnovení jak zemědělské, tak i průmyslové výroby. V roce 2017 se také očekává růst ekonomiky. Velmi negativním faktorem však zůstává přetrvávající konflikt, který omezuje zahraniční investice a nepřispívá k celkovému hospodářskému růstu. Nelze totiž říct, kdy dojde k další eskalaci nebo kdy se konflikt zastaví. To dělá Ukrajinu navenek státem s nestabilní a nepředvídatelnou situací.

7 Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

ASLUND, Anders. *How Ukraine became a Market Economy and Democracy*. Washington, DC: Peterson Inst for Intl Economics, 2009. 268 s. ISBN 9780881324273.

BEBLER, A. The Russian-Ukrainian Conflict over Crimea. *Teoriya in Praksa*, 2015, Volume 52, Issue 1, 196-219. ISSN 7586-9856.

CENTR RAZUMKOVA, 2015. *Partiyina systema Ukrajiny do i pislia Maydanu: zminy, tendentsiyi rozvutku, suspilni zapyty*. Kyiv: Centr Razumkova. 137 s.

DABROWSKI, Marek. Currency crises in post-Soviet economies — a never ending story? *Russian Journal of Economics*. Septemeber, 2016, Volume 2, Issue 3, 302-326. ISSN 2405-4739.

HALE, Henry, ORTTUNG, Robert. *Beyond the Euromaidan. Comparative Perspectives on Advancing Reform in Ukraine*. Stanford: Stanford Universitx Press, 2016. 336 s. ISBN 9780804798457.

HETMANCHUK, M., KRYSCHUK, V., TURCHYN, YA. *Politolohiya*. 1. vyd. Kyiv: Znann'a, 2010. 415 s. ISBN 978-966-346-681-1.

INTERBATIONAL LABOUR OFFICE, 2013. *Decent work country profile: Ukraine*. Geneva: ILO. 82 s. ISBN: 978-92-2-127900-6

CHERNEGA, I., Derzhavne rehaul'uvann'a zayniatosti ta osnovni napriamky yoho vdoskonalenn'a. *Zbirnyk naukových prats 'Umans'koho natsionalnogo universytetu sadivnytstva*. Volume 81, Issue 2, 463-472 ISSN 1456-8899.

KOLODIZEV, O., KOLESNICHENKO, V. *Hroshi i kredyt*. Kyiv: Znann'a, 2010. 615 s. ISBN: 978-966-346-788-7.

KRIMER, B. Demografichni rezultáty zaprovadzhennia dopomohy pry narodzhenni dytyny. *Demomhrafyia ta social'na ekonomika*. July, 2013, Volume 1, Issue 19, 37-46. ISSN 2079-9480.

LANOVYK, B., MATYS'AKEVYCH, Z., MATEJKO, P. *Ekonomicna istoriya Ukrayiny i svitu*. Kyiv: Vikar, 1999. 737 s. ISBN 966-7131-20-3.

LEVCHENKO, Roksolana. Formuvannia ta realizaciya monetarnoyi polityky Natsional'nogo banku Ukrayiny v konteksti perexodu do inflitsiynoho tarhetuvannia. *Socialno-ekonomichni problemy i derzhava*. March, 2015, Volume 1, Issue 12, 256-265. ISSN 2223-3822.

MARPLES, David, MILLS, Frederick. *Ukraine's Euromaidan. Analysis of a Civil Revolution*, Stuttgart: Ibidem, 2015. 304 s. ISBN 9783838207001.

MEL'NYK, T. Ekonomika Ukrainy v period nezalezhnosti. Vtraty, prorahunky i perspektyvy rozvytku. *Ekonomichna teoriya ta istoriya ekonomichnoyi dumky*. March 2012, Volume 134, Issue 8, 42-49. ISSN 1993-6788.

MORHULETS, O., Dynamika rozvytku sfery posluh Ukrainy. *Naukovy visnyk Mizhnarodnoho naukovoho universytetu*. 2015, Volume 46, 194-197.

PUHACHEVS'KA, P. Sfera posluh v Ukraini: Osoblyvosti rozvytku ta stratehichni perspektyvy. *Naukovy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, 2016, Volume 18, 52-55.

SEMENKO, Valetiy. *Istoriya Ukrainy: pryhovana pravda vid kozats'kyh chasiv do s'ohodenn'a. Postati, Podiyi, komentari*. 1. vyd. Kharkiv: Shkola, 2009. 398 s. ISBN 9789664290118.

SHAROVA, Svitlana. Problemy rozvytku valutnoho rynku Ukrainy v konteksti zabezpechennia finansovoyi nezalezhnosti. *Visnyk Zaporizys'koho natsionalnoho universytetu*. 2015, № 12.

SHAROV, O. Ukraine Exchange's Policy: a Quarter Uncertainty. *Economy and Forecasting*, 2016, Volume 15, Issue 2, 37-70, ISSN 1605-7988.

SHEVCHUK, Viktor. The Real and Nominal Effects of Large Devaluation in Ukraine. *Argumenta Oeconomica Cracoviensia*. 2016, Volume 14, Issue 1, 97-118. ISSN 1642-168X.

SIEDENBERG, Axel, HOFFMANN, Lutz. *Ukraine at the Crossroads: Economic Reforms in Internatioanl Perspective*. New York: Springer, 1999. 250 s. ISBN 978-3-642-58666-8.

SKOMOROVYCH, I., REVERCHUK, S., MALYK, YA. *Istoriya hroshey i bankivnytsva*. Kyiv: Atika, 2004. 340 s. ISBN 967-71326-20-5.

SKRYNNYK, N. Analiz rezul'tativ pryvatyzatsiyi i prychnyn, yakymy vony obumovleni. *Visnyk Hmelnytskoho Nacional'noho universytetu*, 2014, Volume 2, Issue 2, 158 -163.

SYROTENKO, A., CHERNOV, B. *Heohrafiya Ukrainy*. Kyiv: Blahovist, 2000. 256 s. ISBN 968-965-586-681-1.

VARENYK, I., NIMKO, S., Konkurentnospromozhnist' sfery poslyh Ukrainy. *Ekonomika i suspilstvo*. February, 2016, Volume 2, Issue 2, 45-48.

VESEL'AK, I., Problemy zayn'atosti naselenn'a Ukrainy v umovah nestabil'noyi ekonomichnoyi sytuatsiyi. *Demokratychno vriaduvannia*. June 2009, Volume 140, Issue 3, 55-65. ISSN 1992-8566.

WILSON, Andrew. *Ukraine's Orange Revolution*. London: Yale University Press, 2005. 224 s. ISBN 978-0-300-11290-0.

WORLD BANK. *Doing Business 2017: Equal Opportunity for All*. Washington, DC: World Bank, 2017. 118 s. ISBN : 978-1-4648-0948-4.

YURCHYSHYN, V. *Suchasna valutna polityka ta osoblyvosti yiyi realizatsiyi v Ukraini*, Kyiv: Zapovit, 2016. 120 s. ISBN 978-966-7272-80-7.

Elektronické zdroje

ASTROV, Vasiliy, 2006. *Ukraine: Current Economic Situation and Future Prospects*. The Vienna Institute for International Economic Studies. Dostupné z WWW: <https://ideas.repec.org/p/wii/rpaper/rr331.html>

CRANE, Keith, LARRABEE, Stephn, 2007. *Encouraging Trade and Foreign Direct investment in Ukraine*. RAND.[online]. (PDF). [cit. 25-12-2016]. Dostupné z WWW: www.rand.org/content/dam/rand/pubs/.../RAND_MG673.pdf

CENTR SOCIÁLNIČH A PRACOVNÍČH VÝZKUMŮ, 2015. *History of Ukrainian Debt Dependence Formation*. Center for Social and Labor Research. [Online]. [cit. 27-09-2016]. Dostupné z WWW: <http://cslr.org.ua/en/history-of-ukrainian-debt-dependence-formation-3/>

CURRAN, John, 2015. *Russian-Ukrainian Conflict Explained*. The Huffington Post. [Online].[cit. 18-10-2016]. Dostupné z WWW: http://www.huffingtonpost.com/john-currant2/russian-ukrainian-conflict-explained_b_4909192.html

FINANČNÍ PORTÁL MINFIN.[online]. (cit. 14-11-2016). Dostupné z: <http://index.minfin.com.ua/index/prom/>

FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS, 2016. *Agricultural trade policies in the post-soviet countries 2014/15. A summary*. FAO. [Online]. (PDF). [cit. 13-03-2017]. Dostupné z WWW: www.fao.org/3/a-i6160e.pdf

GIUCCI, Ricardo, KIRCHNER, Robert, KRAVCHUK, Vitaliy 2009. *Current issues of monetary policy in Ukraine*. Institute for Economic Research and Policy Consulting, German Advisory Group. [online].(PDF).[cit. 25-12-2016]. Dostupné z WWW: http://www.beratergruppeukraine.de/download/Beraterpapiere/2009/PP_06_2009_new_Format_eng.pdf.

GIUCCI, Ricardo, KIRCHNER, Robert, KRAVCHUK, Vitaliy, 2006. *Exchange Rate Policy in Ukraine Why and How to float the Hryvnia*. Institute for Economic Research and Policy Consulting, German Advisory Group. [online]. (PDF). [cit. 27-12-2016]. Dostupné z WWW: www.beratergruppe-ukraine.de/download/Beraterpapiere/2006/v10_en_Kirchner%20Giucci%20Kravchuk_Exchange%20rate%20policy.pdf

- GLOBALEDGE, 2015. Ukraine. GlobalEDGE. [Online]. (PDF). [cit. 30-01-2017]. Dostupné z WWW: <https://globaledge.msu.edu/countries/ukraine>
- HAL'CHYNSKIY, Anatoliy. *Denezhnaya reforma. Problemy i protivorechiya*. Kyiv.ua [Online]. 2011. [cit. 21-6-2016]. Dostupné z WWW: <http://day.kyiv.ua/ru/article/ekonomika/denezhnaya-reforma-problemy-i-protivorechiya>
- HVOROSTYNA, Olga, 2016. *Konspekt: osoblyvosti valutnoi polityky Ukrayiny*. LB [Online] [cit. 27-01-2017] Dostupné z WWW: http://ukr.lb.ua/economics/2016/03/14/330155_konspekt_osoblivosti_valyutnoi.html
- IMF, 2015. *National Bank of Ukraine - Monetary Policy Guidelines for years 2016 – 2020*. IMF [Online].(PDF).[cit. 17-01-2016]. Dostupné z WWW: <https://www.imf.org/external/np/loi/2015/ukr/072115.pdf>
- KHEDA, Svitlana, KHARENKO, Sayenko, 2015. *Ukraine: The Employment Law Review – Ukraine*. Mondag: Connection knowledge and people. [Online]. [cit. 02-09-2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mondaq.com/x/387428/employee+rights+labour+relations/The+Employment+Law+Review+Ukraine>
- KARATNYCKY, Adrian. *Ukraine's Orange Revolution*. Foreign Affairs. [online] 2005 [cit. 14-8-2016]. Dostupné z WWW: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2005-03-01/ukraines-orange-revolution>
- KIRCHNER, Robert, KRAVCHUK, Vitaliy, RIES, Julian, 2015. *Foreign Direct Investment in Ukraine: Past, Present, and the Future*, German Advisory Group, Institute for Economic Research and Policy Consulting. [Online]. (PDF). [cit. 12-10-2016]. www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/.../PP_02_2015_en.pdf
- KRAVCHUK, Oleksandr. 2015. *Istoriya formuvannya borhovoyi zalezhnosti Ukrayiny*. Commons. [Online]. (PDF) [cit. 02-01-2017]. Dostupné z WWW: <http://commons.com.ua/formuvannya-zalezhnosti/>
- KULYTSKYI, S., 2015. *Pytannia transformacii ukrajins'koi zovnishn'oi torhivli na suchasnomu etapi: Social Communication Research Center*. Social Communication Research Center [Online]. (PDF). [cit. 27-09-2016]. Dostupné z WWW: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1763:ukrajinska-zovnishnya-torgivlya-zmina-vektoru-trivae&catid=8&Itemid=350
- KUPETS, Olga, *What Is Behind Stagnant Unemployment in Ukraine: The Role of the Informal Sector*. September 2005. IZA Discussion Paper No. 1738. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=807484>
- LA PORTE, Amy, 2016. *Soldiers killed as Ukraine conflict with pro-Russian rebels escalates*. CNN.[Online]. [cit. 27-09-2016]. Dostupné z WWW: <http://edition.cnn.com/2016/07/24/europe/ukraine-russia-violence/>

MINISTERSTVO EKONOMICKÉHO ROZVOJE A OBCHODU UKRAJINY, 2016. *Pidsumky zovnishnioyi torhivli Ukrayiny za 8 mis'atsiv 2016 roku*. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli ukrayiny [Online]. [cit. 31-01-2017]. Dostupné z WWW:

<http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=0596e42e-293b-4c36-87fc-8d0f2bf780de&title=PidsumkiZovnishnoiTorgivliUkrainiZa8-Misiatsiv2016-Roku>

MINISTERSTVO FINANTSIV UKRAYINY, ministerstvo financí Ukrajiny. [online]. (cit. 14-11-2016). Dostupné z: <http://www.minfin.gov.ua/>

NBU, nacionální bank Ukrajiny. 2016. *History of Hryvnia*. NBU [Online]. [cit. 15-2-2017]. Dostupné z WWW:

http://bank.gov.ua/control/en/publish/article?art_id=37482

NBU, nacionální bank Ukrajiny. 2016. [online]. [cit. 26-6-2016]. Dostupné z WWW:

<https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

OECD, 2015. *Polityka schodo investuvann'a u sil's'ke hospodarstvo: Ukrayina* OECD [Online]. (PDF). [cit. 13-02-2017]. Dostupné z WWW:

www.oecd.org/globalrelations/Agricultural_Investment_Policies_Ukraine_UKR.pdf

PETRYK, Oleksandr, 2006. *History of Monetary Development in Ukraine*. Bankacredit.nbp.pl [online]. (PDF). [cit. 16-10-2016]. Dostupné z WWW:

www.bankandcredit.nbp.pl/content/2006/2006_08/petryk.pdf

PIRANI, Simon, 2009. *The Russian-Ukrainian Gas Conflict*. Launder-Analysen. [online]. (PDF). [cit. 14-10-2016]. Dostupné z WWW:

www.laenderanalysen.de/.../Russian_Analytical_Digest_53.pdf

RESTREPO CADAVID, Paula, QUINTERO ESCOBAR, Luis Eduardo, STEWART, Benjamin, MCWILLIAMS, Katie L, ZHUKOVA, Sofia, TIMOFEEV, Andrey, SHCHERBYNA, Iryna, ECKARDT, Sebastian, RYAN, Brent Donovan, SOMMER, Yarissa Lyngdoh, MRINSKA, Olga, OWENS, Kate, KUCHLEVSKA, Mariana, HAMILTON, Delphine Alberta, 2015. *Ukraine - Urbanization review*. Washington, D.C. : World Bank Group. Dostupné z WWW:

<http://documents.worldbank.org/curated/en/213551473856022449/Ukraine-Urbanization-review>

RIA NOVOSTI, informační portál. *Gazovie konflikty mezhdru Rossiey i Ukrajinoi*. [online] [cit. 30-12-2016]. Dostupné z WWW: <https://ria.ru/spravka/20131029/973397544.html>

R'URIK (Nacionalní ratingová agentura), 2015. *Specialne dolsidzhenn'a stanu derzhavnogo borhu za pidsumkov 2015 roku*. R'urik. [online]. (PDF). [cit. 25-12-2016]. Dostupné z WWW: http://rurik.com.ua/documents/analytic_articles/Gov_debt_2015.pdf

SLUŽBA STÁTŇÍ POKLADNY, derzhavna kaznacheyska sluzhba ukrajiny. 2017. [online]. (PDF).[cit. 12-3-2017]. Dostupné z WWW: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23596;jsessionid=EDA09B592C64906F85460229A7E53D2B>

STERN, Jonathan, YAFIMAVA, Katja, PIRANI, Simon, 2009. *The Russo-Ukrainian gas dispute of January 2009: a comprehensive assessment*. Oxford Institute for Energy Studies. [online]. (PDF). [cit. 30-10-2016]. Dostupné z WWW: <https://www.oxfordenergy.org/publications/the-russo-ukrainian-gas-dispute-of-january-2009-a-comprehensive-assessment/>

STRUBENHOFF, Heinz-Wilhelm, 2016. *Unleashing the potential of agriculture in Ukraine: Brookings*. Brookings [Online]. [cit. 02-02-2017]. Dostupné z WWW: <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2016/03/03/unleashing-the-potential-of-agriculture-in-ukraine/>

SUTELLA, Pekka, 2012. *The Underachiever Ukraine's Economy since 1991*. Carnegie Endowment for International Peace. [Online]. [cit. 18-09-2016]. Dostupné z WWW: <http://carnegieendowment.org/2012/03/09/underachiever-ukraine-s-economy-since-1991-pub-47451>

THE WORLD BANK. *Jobs Database*. [online]. (cit. 10-12-2016). Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=jobs>

THE WORLD BANK. *World Development Indicators Database*. [online]. (cit. 10-12-2016). Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>

Ukrajina. Výhláška č. 1008/2012 ze dne 15. října 2012 pro zatverdzhenn'a prohramy sprayann'a ta stymuluvann'a stvorenn'a novych robochykh mist na period do 2017 roku. . [Online]. [cit. 02-01-2017]. Dostupné z WWW: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1008-2012-%D0%BF?test=4/UMfPEGznhhjhp.ZiYkuRMmHI4BIs80msh8Ie6>

UKRSTAT, ukrajinský statistický úřad. [online]. (cit. 1-2-2017). Dostupné z: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

UKRSTAT, ukrajinský statistický úřad. *Naselennia ta mihratsiya* [online]. 2017. [cit. 30-6-2016]. Dostupné z WWW: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

WORLD BANK GROUP, 2016. *Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency*. [Online]. (PDF). [cit. 30-01-2017]. Dostupné z WWW: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2016>

WORLD BANK GROUP, 2017. *Global economic prospects: Weak Investment in Uncertain Time*. World Bank. [Online]. (PDF). [cit. 30-01-2017]. Dostupné z WWW: <http://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects#data>

YUHAS, Alan, 2014. *Ukraine crisis: an essential guide to everything that's happened so far*. The Guardian. [Online].[cit. 18-11-2016]. Dostupné z WWW: <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/11/ukraine-russia-crimea-sanctions-us-eu-guide-explainer>

ZASTAVNY, F., 2015. *Hrunty ukrajiny: Heohrafiya* [Online].[cit. 22-11-2016]. Dostupné z WWW: http://geoknigi.com/book_view.php?id=802

Přílohy

Tabulka 20 Vývoj HDP na Ukrajině, Rusku, Bělorusku a Kazachstánu v letech 1991 - 2015 (v %)

Rok	Ukrajina	Bělorusko	Kazachstán	Ruská federace
1991	-8,41064	-1,2	-11	-5,046939451
1992	-9,699	-9,6	-5,299999999	-14,53107377
1993	-14,2261	-7,6	-9,200000002	-8,668540341
1994	-22,934	-11,7	-12,6	-12,56975598
1995	-12,2	-10,4	-8,200000003	-4,143528406
1996	-10	2,8	0,500000002	-3,6
1997	-3	11,4	1,699999999	1,399999999
1998	-1,9	8,4	-1,899999999	-5,299999999
1999	-0,2	3,4	2,699999998	6,4
2000	5,9	5,8	9,800000002	9,999999999
2001	9,2	4,725306006	13,5	5,091984231
2002	5,2	5,045267318	9,800000002	4,743669897
2003	9,4	7,043192675	9,3	7,295854331
2004	12,1	11,44974293	9,6	7,175949192
2005	2,7	9,4	9,699999999	6,376187027
2006	7,3	10	10,7	8,153431973
2007	7,900001	8,6	8,9	8,535080209
2008	2,3	10,2	3,3	5,247953532
2009	-14,8	0,2	1,199999999	-7,820885027
2010	4,2	7,740781216	7,3	4,503725626
2011	5,465532	5,543711461	7,4	4,264176565
2012	0,238681	1,731391223	4,8	3,517941865
2013	-0,02673	1,073600801	6	1,279453911
2014	-6,55262	1,723086003	4,2	0,70637056
2015	-9,86978	-3,887698502	1,2	-3,72667344

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Tabulka 21 HDP na obyvatele ve vybraných zemích v letech 1991 - 2015 (constant 2005 US \$)

Rok	Ukrajina	Ruská federace	Kazachstán
1991	2413,565	5386,174	2718,208
1992	2173,213	4601,492	2575,929
1993	1863,016	4207,392	2354,509
1994	1442,89	3683,096	2087,915
1995	1276,91	3529,541	1950,587
1996	1159,462	3407,431	1990,257
1997	1134,973	3460,851	2056,325
1998	1123,404	3282,855	2052,377
1999	1131,778	3503,785	2127,964
2000	1210,679	3870,407	2343,537
2001	1335,422	4084,776	2664,442
2002	1418,893	4298,274	2925,437
2003	1564,916	4632,842	3186,764
2004	1767,63	4985,324	3468,506
2005	1828,707	5323,466	3771,279
2006	1975,514	5776,388	4130,883
2007	2144,339	6280,138	4447,368
2008	2205,569	6612,622	4538,497
2009	1887,506	6093,621	4473,459
2010	1974,61	6365,203	4732,711
2011	2084,771	6631,454	5015,445
2012	2094,108	6845,76	5192,57
2013	2098,882	6922,792	5425,336
2014	2081,045	6843,915	5575,547

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Tabulka 22 Podíl služeb, zemědělství a průmyslu na HDP Ukrajiny v letech 1992 - 2015 (% z HDP)

Rok	Zemědělství	Průmysl	Služby
1992	20,35647298	50,90999727	28,73353
1993	21,66971979	37,68505326	40,64523
1994	16,24320453	47,51686888	36,23993
1995	15,40075658	42,68424159	41,915
1996	13,82873947	38,20000277	47,97126
1997	14,41400323	35,10429645	50,4817
1998	14,23627081	36,13168062	49,63205
1999	14,2811045	38,50550869	47,21339
2000	17,08280767	36,31656292	46,60063
2001	16,37209818	34,69887528	48,92903
2002	14,6217084	34,53383302	50,84446
2003	12,09697898	34,59122377	53,3118
2004	11,92764003	35,87715543	52,1952
2005	10,39983538	32,34512648	57,25504
2006	8,680658816	36,12100657	55,19833
2007	7,46048326	36,73414407	55,80537
2008	7,904622314	33,61624216	58,47914
2009	8,256066372	29,61602348	62,12791
2010	8,421933802	29,2866632	62,2914
2011	9,492159871	29,07805209	61,42979
2012	9,050185933	28,4185813	62,53123
2013	10,02779223	25,75704231	64,21517
2014	11,65421174	26,18883519	62,15695
2015	14,03633461	26,30226981	59,6614

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Tabulka 23 Podíl služeb, zemědělství a průmyslu na HDP v Rusku a Eurozóně v letech 1992 - 2015 (%)

Rok	Eurozóna			Rusko		
	Služby	Zemědělství	Průmysl	Služby	Zemědělství	Průmysl
1992	66,67116	2,49634228	30,83249	49,59898	7,3935385	43,00748
1993	68,0435	2,3060495	29,65045	47,12069	8,3110895	44,56822
1994	68,29017	2,35231646	29,35751	48,64783	6,6294806	44,72269
1995	67,87718	2,8363106	29,28651	55,88345	7,1605123	36,95603
1996	68,46208	2,83184011	28,70608	54,11803	7,1724665	38,7095
1997	68,7751	2,74133489	28,48357	55,50508	6,4393762	38,05554
1998	68,98466	2,62524411	28,3901	57,03047	5,6160027	37,35353
1999	69,49219	2,47960345	28,0282	55,45364	7,3145438	37,23181
2000	69,59373	2,40140736	28,00486	55,61987	6,4345216	37,94561
2001	70,00183	2,37050834	27,62767	57,71083	6,5886808	35,70049
2002	70,61089	2,21087469	27,17823	60,93557	6,298759	32,76567
2003	71,06377	2,11592259	26,82031	61,1746	6,2552289	32,57018
2004	71,17857	2,07059398	26,75083	58,05112	5,6201749	36,32871
2005	71,57555	1,8317166	26,59273	56,95573	4,9665734	38,0777
2006	71,40104	1,71273884	26,88622	58,24707	4,5234004	37,22953
2007	71,41544	1,73999207	26,84457	59,14636	4,4107922	36,44285
2008	72,01382	1,66244162	26,32373	59,47691	4,403474	36,11961
2009	73,80252	1,51060123	24,68688	61,67448	4,6851874	33,64033
2010	73,33281	1,63495386	25,03223	61,43643	3,8674013	34,69617
2011	73,25211	1,68652015	25,06137	62,20541	3,9622128	33,83238
2012	73,51648	1,70181417	24,78171	62,85982	3,6692534	33,47093
2013	73,76552	1,77902774	24,45545	63,30896	3,8242123	32,86683
2014	73,99969	1,68678566	24,31353	63,69193	4,2059309	32,10214
2015	73,81396	1,65193096	24,53411	62,76536	4,6300786	32,60456

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Tabulka 24 Počet obyvatel a úhrnná porodnost na Ukrajině v letech 1991 - 2016 (v tis.)

Rok	Počet obyvatel	Úhrnná porodnost (počet dětí na ženu)
1990	51838,5	
1991	51944,4	
1992	52056,6	1,674
1993	52244,1	1,563
1994	52114,4	1,47
1995	51728,4	1,397
1996	51297,1	1,332
1997	50818,4	1,27
1998	50370,8	1,207
1999	49918,1	1,121
2000	49429,8	1,11
2001	48923,2	1,085
2002	48457,1	1,126
2003	48003,5	1,172
2004	47622,4	1,218
2005	47280,8	1,213
2006	46929,5	1,31
2007	46646	1,345
2008	46372,7	1,458
2009	46143,7	1,473
2010	45962,9	1,443
2011	45778,5	1,459
2012	45633,6	1,531
2013	45553	1,506
2014	45426,2	1,498
2015	42929,3	
2016	42760,5	

Zdroj: Vlastní zpracování, Ukrajinský statistický úřad, The World Bank (2017)

Tabulka 25 Vývoj počtu nezaměstnaných na Ukrajině v letech 1995 - 2015 (v tis. osob)

Rok	Počet nezaměstnaných ve věku 15 až 70 let
1995	1437
1996	1997,5
1997	2330,1
1998	2937,1
1999	2614,3
2000	2655,8
2001	2455
2002	2140,7
2003	2008
2004	1906,7
2005	1600,8
2006	1 515,00
2007	1 417,60
2008	1 425,10
2009	1 958,80
2010	1 785,60
2011	1 732,70
2012	1657,2
2013	1576,5
2014	1 847,60
2015	1 654,70

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT(2017)

Tabulka 26 Zaměstnanost ve vybraných sektorech ekonomiky ve vybraných letech (v %)

Rok	Průmysl	Zemědělství	Služby
1996	26,39999962	21,89999962	14,39999962
1997	24,60000038	22,10000038	14,30000019
1998	23,79999924	22,60000038	14
1999	22,60000038	22,70000076	14,30000019
2000	20,79999924	23,39999962	13,30000019
2001	26,29999924	20,89999962	52,79999924
2002	25,20000076	20,60000038	54,20000076
2003	24,60000038	20,39999962	55,09999847
2004	24,60000038	19,70000076	55,70000076
2005	24,20000076	19,39999962	56,40000153
2006	24,20000076	17,60000038	58,20000076
2007	23,89999962	16,70000076	59,40000153
2008	23,39999962	15,80000019	60,70000076
2009	22,39999962	15,60000038	62
2011	21	16,79999924	62,20000076
2012	20,70000076	17,20000076	62,09999847
2015	20,70000076	17,20000076	62,09999847

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Tabulka 27 Index spotřebitelských cen na Ukrajině a kurz hřivny k dolaru US v letech 1991 - 2017 (v %)

Rok	CPI	Procentuální změna CPI oproti předchozímu roku	USD/UAH
1991	390,0		
1992	2100,0	438,462	
1993	10256,0	388,381	
1994	501,0	-95,1151	
1995	281,7	-43,7725	
1996	139,7	-50,4082	
1997	110,1	-21,1883	1,8616583
1998	120,0	8,99183	2,4495417
1999	119,2	-0,66667	4,1304417
2000	125,8	5,53691	5,4402333
2001	106,1	-15,6598	5,3721583
2002	99,4	-6,3148	5,326625
2003	108,2	8,85312	5,3326883
2004	112,3	3,78928	5,3191807
2005	110,3	-1,78094	5,124729
2006	111,6	1,1786	5,05
2007	116,6	4,48029	5,05
2008	122,3	4,88851	5,2672214
2009	112,3	-8,17661	7,7912403
2010	109,1	-2,84951	7,9356394
2011	104,6	-4,12466	7,9675628
2012	99,8	-4,58891	7,9910293
2013	100,5	0,7014	7,993
2014	124,9	24,2786	11,886659
2015	143,3	14,7318	21,844698
2016	112,4	-21,5632	25,5513
2017			27,1506

Zdroj: Vlastní výpočet, Ukrajinský statistický úřad, The World Bank (2017)

Tabulka 28 Inlace ve vybraných státech v letech 1996 - 2015 (v %)

Rok	Ukrajina	Rusko	Eurozona	Kazachstán
1992	x	x	4,029763	x
1993	4734,914	874,6218	4,455626	x
1994	891,1877	307,6344	4,129922	1877,372
1995	376,7462	197,4714	4,123148	176,1553
1996	80,3255	47,74167	2,978925	39,18254
1997	15,9406	14,76677	2,161612	17,40804
1998	10,57716	27,67484	2,227707	7,146327
1999	22,68367	85,74178	1,655629	8,296028
2000	28,2031	20,77634	2,846721	13,18089
2001	11,95881	21,45787	2,787816	8,354138
2002	0,757421	15,792	2,461075	5,836925
2003	5,179678	13,67972	2,112539	6,438218
2004	9,048068	10,86095	2,225681	6,882054
2005	13,56958	12,68334	2,489582	7,579999
2006	9,056317	9,687109	2,675833	8,590816
2007	12,8402	8,991328	2,510666	10,76867
2008	25,23191	14,11223	4,075722	17,15193
2009	15,89457	11,66972	0,37408	7,306354
2010	9,378589	6,83536	1,529639	7,115814
2011	7,960095	8,428176	3,289449	8,348569
2012	0,555556	5,078014	2,485675	5,113709
2013	-0,27624	6,776458	1,374906	5,836702
2014	12,18837	7,812895	0,241058	6,718307
2015	48,72428	15,52533	0,037804	x

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Tabulka 29 Vývoj exportu a importu na Ukrajině v letech 1992 - 2015

Rok	Export výrobků a služeb (% z HDP)	Export výrobků a služeb (roční růst v %)	Import výrobku a služeb (% z HDP)	Import výrobků a služeb (roční růst v %)
1992	23,98092494	-47,30000001	21,98996572	-47,09999999
1993	25,87794136	-10,80000001	26,19087764	-34,69999999
1994	35,38884835	10,40000007	38,5551534	35,89999996
1995	47,07324897	1,100000013	50,15644644	-4,600000017
1996	45,65193117	16,89999991	48,20471207	15,8
1997	40,5912252	-5,399999943	43,65018898	-4,599999997
1998	41,88784579	1,199999933	44,16187971	2,000000053
1999	53,70378974	-2,199999927	48,24791535	-16,70000002
2000	62,44487564	21,49999994	57,413418	23,8
2001	55,46060042	2,900000028	53,83417405	2,19999998
2002	55,08702006	9,099999947	50,70678889	3,700000027
2003	57,7510623	7,400000026	55,18171345	3,299999987
2004	61,21125544	21,3	53,69777435	15,5
2005	51,47830342	-11,20000002	50,64083977	2,10000001
2006	46,62420312	-5,599999952	49,47138029	6,800000023
2007	44,84405416	3,199999947	50,36261795	19,89999998
2008	46,92328301	5,700000019	54,9111023	16,99999997
2009	46,37502806	-22,00000003	48,04975119	-38,89999999
2010	47,05340086	4,500000056	51,08667656	11,10000001
2011	49,81634488	2,668995351	56,42546756	15,37662178
2012	35,41546087	-5,64550155	56,37228415	3,798399532
2013	42,95671984	-8,061188609	52,19294594	-3,486009019
2014	48,59296182	-14,24190906	52,09882067	-22,10567771
2015	52,76904082	-16,88033472	54,76327358	-21,9670982

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Tabulka 30 Čistý export na Ukrajině v letech 1992 - 2015 (mil. USD)

Rok	Čistý export
1992	x
1993	x
1994	-1366000000
1995	-1190000000
1996	-1122000000
1997	-1536000000
1998	-1207000000
1999	1821000000
2000	1575000000
2001	613000000
2002	1857000000
2003	1288000000
2004	4978000000
2005	674000000
2006	-3070000000
2007	-8131000000
2008	-14368000000
2009	-1957000000
2010	-3982000000
2011	-10145000000
2012	-14346000000
2013	-15634000000
2014	-4606000000
2015	-1704000000

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Tabulka 31 Vývoj přímých zahraničních investic na Ukrajině v letech 1992 - 2015

Rok	Přímé zahraniční investice (% z HDP)
1992	0,278177935
1993	0,304843093
1994	0,302607052
1995	0,553772417
1996	1,169260518
1997	1,242263239
1998	1,773979158
1999	1,570566506
2000	1,903286294
2001	2,083698124
2002	1,634707852
2003	2,840447064
2004	2,643216859
2005	9,064101556
2006	5,200779928
2007	7,142005825
2008	5,94469525
2009	4,068148706
2010	4,742923548
2011	4,417145442
2012	4,650663252
2013	2,459765643
2014	0,634440717
2015	3,365887783

Zdroj: Vlastní zpracování The World Bank (2017)

Tabulka 32 Struktura přímých zahraničních investic na Ukrajině v roce 2016

	Přímé zahraniční investice k 1.10 2016	V %
	Mil. USA	
Celkově	45152,2	100
Kypr	11035,1	24,4
Nizozemsko	5910,7	13,1
Německo	5446	12,1
Rusko	4618,7	10,2
Rakousko	2601,1	5,8
Velká Británie	1888	4,2
Britské Panenské Ostrovy	1793,1	4
Francie	1533,2	3,4
Švýcarsko	1475,4	3,3
Itálie	1158,2	2,6
Maďarsko	790,9	1,8
Polsko	789,4	1,7
USA	712,6	1,6
Belize	540,3	1,2
Další	4859,5	10,6

Zdroj: UKRSTAT (2017)

Tabulka 33 Přidaná hodnota hlavních sektorů ekonomiky v letech 1991 - 2015 (v %)

Rok	Přidaná hodnota průmyslu (roční tempo růstu v %)	Přidaná hodnota zemědělství (roční tempo růstu v %)	Přidaná hodnota služeb (roční tempo růstu v %)
1991	-10,01778099	-17,37757097	0,334606558
1992	-16,99345476	-9,962007276	4,373441796
1993	-22,25923809	5,478360233	-15,06167343
1994	-34,79341362	-10,10009701	-19,40295617
1995	-14,82645068	-4,452865598	-12,35409392
1996	-9,495035309	-9,811269494	-10,74532754
1997	-4,239336727	-0,953485818	-5,200558323
1998	-0,069362676	-11,18290983	-0,603635477
1999	4,006217821	-3,948138064	-4,724808241
2000	11,32000002	12,10018059	3,958538586
2001	14,19999998	10,2000002	7,016714343
2002	6,99999992	1,999999955	6,28029796
2003	3,288999615	-9,900000112	11,07100003
2004	11,24999997	19,80000001	10,7772192
2005	0,309999993	0,399999918	-0,350245806
2006	7,200000014	2,000000111	6,963105564
2007	10,49999997	-5,000000087	10,17876996
2008	-5,699999987	16,60000011	4,667425027
2009	-19,47065527	-1,999999959	-14,92435711
2010	9,588465085	-1,300000004	3,151999661
2011	4,352616686	19,41158176	3,15833381
2012	-3,004456634	-3,997333028	2,84804967
2013	-7,60242599	12,96336488	2,204026633
2014	-11,62355695	2,317047398	-6,11863137
2015	-13,39254412	-4,700028166	-9,585365531

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Tabulka 34 Veřejný dluh Ukrajiny podle měn v roce 2016

	dol. USA	UAH	%
Celkově	70,97	1 929,76	100,00%
Dolar USA	31,64	860,26	44,58%
Euro	3,93	106,92	5,54%
Kanadský dolar	0,30	8,03	0,42%
Special Drawing Rights, SDR	13,08	355,53	18,42%
Ukrajinská hřívna	21,48	584,06	30,27%
Japonský jen	0,55	14,95	0,77%

Zdroj: Vlastní zpracování, NBU (2017)

Tabulka 35 Průměrná mzda a průměrná měsíční hodnota dávek v nezaměstnanosti v letech 2010 - 2015

	Průměrná mzda (v UAH)	Průměrná měsíční hodnota dávek v nezaměstnanosti (v UAH)
2010	2239	780,05
2011	2633	879
2012	3026	1028
2013	3265	1172
2014	3480	1232
2015	4195	1444

Zdroj: Vlastní zpracování, UKRSTAT (2017)